

Diplomová práce

Volební geografie v České republice: Analýza geografického rozložení politických stran a jejich voličů

Studijní program:

N0532A330043 Aplikovaná geografie a regionální rozvoj

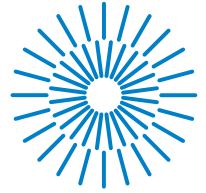
Autor práce:

Bc. Jakub Wambach

Vedoucí práce:

doc. Mgr. Hynek Böhm, Ph.D.
Katedra geografie

Liberec 2024

Zadání diplomové práce

Volební geografie v České republice: Analýza geografického rozložení politických stran a jejich voličů

Jméno a příjmení:

Bc. Jakub Wambach

Osobní číslo:

P22000641

Studijní program:

N0532A330043 Aplikovaná geografie a regionální rozvoj

Zadávací katedra:

Katedra geografie

Akademický rok:

2023/2024

Zásady pro vypracování:

- 1. Rešerše literatury
- 2. Zpracování statistických a kartografických dat
- 3. Komparační analýza
- 4. Geografická analýza
- 5. Diskuse a závěry

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování práce:

tištěná/elektronická

Jazyk práce:

čeština

Seznam odborné literatury:

- RNDr. Miloš Fňukal, Ph.D. (2013) Politická geografie, dostupné z:
<https://geography.upol.cz/soubory/studium/e-ucebnice/978-80-244-3901-3.pdf>
- Petr Voda (2010) Volební geografie, dostupné z:
http://geoinovace.data.quonia.cz/materialy/Z0107_Uvod_do_politicke_geografie_MU/Volebni_geografie.pdf
- Michael Shin (2015) Electoral Geography in the Twenty-First Century, dostupné z:
https://www.researchgate.net/publication/299863981_Electoral_Geography_in_the_Twenty-First_Century
- Rui Antunes (2010) Theoretical models of voting behaviour dostupné z:
http://exedra.esec.pt/docs/N4/10C_Rui-Antunes_pp_145-170.pdf

Vedoucí práce:

doc. Mgr. Hynek Böhm, Ph.D.

Katedra geografie

Datum zadání práce:

27. září 2023

Předpokládaný termín odevzdání: 24. dubna 2024

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

L.S.

doc. Mgr. Hynek Böhm, Ph.D.
garant oboru

V Liberci dne 5. října 2023

Prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci jsem vypracoval samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Jsem si vědom toho, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má diplomová práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědom následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

Poděkování

V první řadě bych chtěl poděkovat vedoucímu práce doc. Mgr. Hynku Böhmovi, Ph.D. za cenné rady, věcné připomínky, ochotu a vstřícnost při konzultacích a vedení diplomové práce.

Dále bych chtěl poděkovat své rodině, především mámě Iwettě, za podporu a kvalitní zázemí pro mé studium a také mé přítelkyni Vanese za pomoc s korekturou diplomové práce a podpoře při jejím zpracování.

Anotace

Diplomová práce se zaměřuje na problematiku volební geografie v České republice. Hlavními zkoumanými aspekty v práci jsou především geografické proměnné jako sousedský efekt, teorie konfliktních linií a jiné. V práci jsou i volební preference jednotlivých politických stran a geografické ukotvení těchto preferencí v ČR vycházející z voleb 2017 a 2021. Především z těchto voleb vychází následné analýzy.

Klíčová slova

Volební geografie, politická strana, volební chování, volby do poslanecké sněmovny, sousedský efekt

Annotation

The diploma thesis focuses on the issue of electoral geography in the Czech Republic. The main aspects analysed in the work are primarily geographical variables such as the neighborhood effect, the theory of cleavages and others. The work also includes the electoral preferences of individual political parties and the geographical anchoring of these preferences in the Czech Republic based on the 2017 and 2021 elections. Subsequent analyzes are based on these elections.

Key Words

Electoral geography, political party, voting behavior, parliamentary elections, neighborhood effect

1. Obsah	
Seznam map, obrázků, grafů a tabulek.....	10
Seznam použitých zkratk a symbolů	12
2. Úvod a cíle práce	13
3. Teoretický základ	15
3.1 Volební geografie.....	15
3.1.1 Územní členění.....	17
3.1.2 Sousedský efekt.....	18
3.1.3 Teorie konfliktních linií.....	19
3.1.4 Efekt kampaně	24
3.1.5 Efekt nákazy	25
3.1.6 Efekt hlasování o sporném bodu.....	25
3.1.7 Efekt kandidáta.....	26
3.2 Volební systém v ČR	27
3.2.1 Volby do poslanecké sněmovny	28
3.2.2 Kandidátní listina.....	28
3.3 Volební chování	29
3.3.1 Individuální charakteristiky jednotlivce	30
3.3.2 Charakteristiky okolí/prostředí ve kterém žije.....	32
3.3.3 Interakční mechanismy mezi jednotlivcem, prostředím a sociálními konstrukty třetích stran	34
3.4 Politická strana.....	36
4. Metody výzkumu.....	38
5. Politické strany v poslanecké sněmovně ČR dle výsledků voleb z roku 2017 a 2021.....	40
5.1 Ideologie politických stran v poslanecké sněmovně dle voleb z roku 2017 a 2021 ...	43
6. Komparační analýza voleb do poslanecké sněmovny v roce 2017 a 2021.....	46
6.1 Volby 2017.....	46
6.2 Volby 2021.....	49
6.3 Euroskepticismus.....	52
6.4 Prognózy pro volby do poslanecké sněmovny v roce 2025	53
6.5 Volební preference v průzkumech	54
7. Demografické ukazatele v ČR v porovnání s výsledky voleb.....	59
7.1 Nezaměstnanost	59
7.2 Vysokoškolské vzdělání.....	61

7.3	Průměrný věk	63
7.4	Příjmy	64
7.5	Human development index	65
8.	Regionální disparity	68
8.1	Vzdělávání.....	68
8.2	Historie regionu	71
8.2.1	Pohraniční oblasti	71
8.2.2	Oblasti s historickými průmyslovými centry.....	72
9.	Geografické vlivy na hlasování.....	73
9.1	Sousedský efekt a efekt kandidáta v ČR	73
9.1.1	Preferenční hlasy	78
9.2	Teorie konfliktních linií v ČR	79
10.	Závěr	82
11.	Seznam použité literatury	86

Seznam map, obrázků, grafů a tabulek

Mapa 1 Volební výsledky ve volbách do PS v roce 2017, Jakub Wambach 2024	48
Mapa 2 Volební výsledky ve volbách do PS v roce 2021, Jakub Wambach 2024	51
Mapa 3 Nezaměstnanost v ČR, Jakub Wambach 2024.....	59
Mapa 4 Korelace mezi nezaměstnaností a volebními výsledky ANO ve volbách 2021, Jakub Wambach, 2024	60
Mapa 5 Volební výsledky koalice SPOLU v roce 2021, Jakub Wambach, 2024.....	60
Mapa 6 Vysokoškolské vzdělání v ČR v roce 2021, Jakub Wambach, 2024	61
Mapa 7 Počet obyvatel v ČR, Jakub Wambach, 2024	62
Mapa 8 Průměrný věk v okresech ČR v roce 2021, Jakub Wambach, 2024	64
Mapa 9 Příjmy v ORP ČR v roce 2018, Jakub Wambach, 2024	65
Mapa 10 Human development index v krajích v roce 2019, Jakub Wambach, 2024.....	66
Mapa 11 Vzdělávací neúspěšnost v ORP ČR, Jakub Wambach, 2024.....	69
Mapa 12 Volební účast ve volbách do PS v roce 2021, Jakub Wambach, 2024	70
Mapa 13 Volební účast v prezidentských volbách v roce 2023, Jakub Wambach, 2024	70
Mapa 14 Místo narození kandidáta, Jakub Wambach, 2024.....	74
Mapa 15 Sousedský efekt, Jakub Wambach, 2024	77
Mapa 16 Konfliktní linie v ČR, Jakub Wambach, 2024	81
Graf 1 Rozložení mandátů v poslaneckém sněmovně ČR v roce 2017 [ČSÚ, 2017].....	41
Graf 2 Rozložení mandátů v poslaneckém sněmovně ČR v roce 2021 [ČSÚ, 2021a]	42
Graf 3 Změny volebních výsledků mezi lety 2017 a 2021 [ČSÚ, 2017., ČSÚ, 2021a.]	43
Graf 4 Volební preference od dubna 2023 do března 2024 – samostatné politické strany [Kantar, 2024]	54
Graf 5 Volební preference od dubna 2023 do března 2024 – předvolební koalice [Kantar, 2024].....	56
Graf 6 Volební preference od dubna 2023 do února 2024 - samostatné politické strany [Median, 2024]	58

Obrázek 1 Původní politický kompas dle Kitschelta [Kitschelt, H., 1994].....	43
Obrázek 2 Politický kompas s politickými stranami v ČR (vlastní úpravy) [Chapel Hill, 2019].....	44
Obrázek 3 Německé osídlení během 30. let 20. století [Wikipedia, 2022].....	71
Tabulka 1 Sociální třídy v ČR [ČRO, 2019]	23
Tabulka 2 Preferenční hlasy ve volbách roku 2021 [Seznam zprávy, 2021b]	79

Seznam použitých zkratk a symbolů

ANO – ANO 2011

ČSSD – Česká strana sociálně demokratická (SOCDEM – sociální demokracie)

ČSÚ – Český statistický úřad

ČT – Česká televize

ČR – Česká republika

ČRO – Český rozhlas

ČSR – Československá republika

EU – Evropská unie

KDU-ČSL – Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová

KSČM – Komunistická strana Čech a Moravy

HDI – Human development index

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

MVČR – Ministerstvo vnitra České republiky

NATO – North Atlantic Treaty Organization (Severoatlantická aliance)

ODS – Občanská demokratická strana

ORP – Obec s rozšířenou působností

PirStan – Piráti a starostové a nezávislý

PS – Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky

SLK – Starostové pro Liberecký kraj

STAN – Starostové a nezávislý

SPD – Svoboda a přímá demokracie

USA – Spojené státy americké

2. Úvod a cíle práce

Téměř každý rok v Česku jsou na hlavních stránkách novin, na televizních kanálech a sociálních sítích hlavním sdělovacím prostředkem mapy. Používají se k poutavé analýze, ale také i vášnivým debatám. Je to z toho důvodu, že se jedná o volební mapy, které jsou generovány online v reálném čase v různých geografických měřítkách. Mapa je vytvořena za pár minut a člověk může prostorově vidět, kde, koho, kdo a jak v daném území volil. Jednoduché a jasné. Interpretace a vytváření takovýchto map je součástí volební geografie, nicméně volební geografie je daleko komplexnější věda, než se může na první pohled zdát.

Volební geografie nebo také geografie voleb je jednou ze subkategorií spadající pod politickou geografii. Tato diplomová práce se bude zaměřovat na hlubší porozumění volební geografie a jejího významu v kontextu současných, ale i budoucích politických trendů se zaměřením na volby do poslanecké sněmovny v letech 2017 a 2021 a prognózy budoucích voleb v roce 2025.

V českých médiích, ale i v populaci často v posledních letech rezonuje narativ, že je společnost rozdělená, což je spojováno především s názorovými a politickými odlišnostmi v populaci. Volby jsou jednou z možností, kdy mohou lidé projevit svůj názor a přispět tak k celorepublikovému politickému směřování. Nicméně sledování volebního chování a výsledků voleb odhaluje rozmanitost názorů, což reflektuje samotnou podstatu demokratického systému, který respektuje a akceptuje diverzitu občanských postojů. Na úrovni území, ať už se jedná o stát či větší regionální entitu, lze identifikovat tzv. "patterns" neboli vzory, které mohou být buď opakovány či v průběhu času a rozvojem regionu redefinovány.

Žijeme v době, kdy politická rozhodnutí mají stále větší dopad na nejenom státní úrovni, ale také i té globální, kdy například volby v jedné zemi mohou paralyzovat fungování většího regionálního uskupení, v němž daná země participuje (Turecko – NATO). Společnost je více propojená a tím je také umožněno rychlejší a intenzivnější šíření politických vlivů.

Pochopení volební geografie by pro mnohé politické strany mohlo být klíčové a také z ní mohou vyvozovat důležité informace pro utváření své volební politiky. Identifikace

regionů s klesající podporou může vést k cílenější propagaci či změně strategie. Stejně tak vládní strany mohou analyzovat, zda je jejich vládnutí efektivní pro daný region, a získat tak přehled o politických preferencích v konkrétním území.

Zkoumání volební geografie na českém území představuje komplexní studijní oblast, kde je nezbytné brát v úvahu široké spektrum faktorů, včetně historického vývoje regionu, demografie nebo i vizí do budoucna atd. Tato práce se zaměřuje na parlamentní volby v České republice, přičemž je potřeba zdůraznit, že tematika voleb je nesmírně komplexní a vliv na parlamentní volby mají i krajské nebo místní politiky, a není tak možné brát v potaz pouze jeden druh voleb, jak kdyby byly ve vakuu.

V první části diplomové práce je nastíněna problematika volební geografie a volebního chování. Je zde terminologický základ těchto dvou vědních disciplín, který bude potřeba k pochopení analýz v druhé části diplomové práce. Je zde, co to volební geografie je, na jaké subdisciplíny se dělí, na jakých základech ji můžeme definovat a z jakých perspektiv zkoumat. Dále je zde diskurz do volebního chování, které souvisí s mnoha socioekonomickými faktory, ale také psychologii a dalšími proměnnými, které volební chování ovlivňují.

V práci je také komparační analýza voleb do poslanecké sněmovny v letech 2017 a 2021, která se zaměřuje na pouhé objektivní zhodnocení těchto voleb, výsledků jednotlivých stran a jejich úspěšnost v geografickém prostoru České republiky.

V následující části se práce zaměřuje především na analýzy, z těchto voleb vycházejících, jako jsou například sousedský efekt a efekt kandidáta, jak se tyto efekty projevují na území České republiky v závislosti na faktech jako rodiště kandidáta, místo jeho působení a kde byl daný kandidát veden na kandidátní listině. Také je zde analýza, v jakých oblastech ČR a jak moc jsou lidé ovlivňováni jejich prostředím a socioekonomickými poměry ve společnosti.

Diplomová práce si klade za cíl analyzovat, jak moc velkou roli hraje v české společnosti sousedský efekt na základě geografických faktů a s pomocí map analyzovat jaké socioekonomické faktory nejvíce ovlivňují volební chování napříč geografickým prostorem a jestli jsou pozorovatelné určité souvislosti.

3. Teoretický základ

3.1 Volební geografie

Volební geografie, též známá jako geografie voleb, reprezentuje subdisciplínu politické geografie. Jedná se o vědní obor silně multidisciplinární, kde můžeme najít souvislosti nejen s geografii, politologií, sociologií, ale i ekonomii. Volební geografie nemá žádnou jasně stanovenou definici, která by se dala aplikovat všeobecně, neboť závisí na mnoha proměnných jako jsou samotná specifika voleb, systém vlády státu nebo třeba demografické charakteristiky a tak dále, jež se mohou výrazně lišit mezi všemi státy napříč globálním dělením. Obecně se dá říci, že *„volební geografie je geografický přístup, jenž zkoumá interakci mezi volebními procesy a prostorem/místem, což nám umožňuje pochopit, jak může organizace prostoru ovlivnit rozhodování voličů a jak mohou i samotní kandidáti manipulovat prostorem, aby ovlivnili výsledky voleb.“* [Barnett, C., Murray, L., 2004]

Volební geografii se také velmi významně věnoval v minulosti britský geograf Ronald John Johnston, který volební geografii definoval jako *„podobor politické geografie se zaměřením na interakci prostoru, místa a volebních procesů. Obor zkoumá vliv geografického kontextu na rozhodování voličů, strategie stran a na fungování volebních systémů a tvoří rozhraní mezi humánní geografii a politologií.“* [Johnston, R., 2009a]

Volební geografie se ptá na mnoho otázek. V průběhu let a mnoha výzkumných iniciativ bylo identifikováno pět hlavních kategorií, sloužících jako klíčové prvky analýz. Jedná se o (1) prostorovou organizaci voleb, (2) odchylky ve volebních vzorcích, (3) vliv prostředí a prostoru na volební vzorce, (4) prostorové vzorce politické reprezentace a (5) prostorové rozdíly v moci a implementaci politik. [Barnnet, C., Murray, L., 2004]

Otázkám volební geografie a volebního chování se věnovali i čeští vědci, konkrétně Tomáš Kostecký, již v roce 1992, kdy proběhly první české volby do národní rady po pádu železné opony. Již v této době definoval tři základní okruhy, kterým se volební geografie věnuje a těmi byly:

- 1) hledání regionálních rozdílů ve volebních výsledcích a vymezení regionů se specifickým "politickým klimatem",
 - 2) hledání příčin způsobujících regionální rozdíly ve volebních výsledcích,
 - 3) hodnocení významu prostorové diferenciaci volebních výsledků a zvláštností jednotlivých volebních systémů pro vytváření zastupitelských orgánů.
- [Kostelecký, T., 1992]

Zásadní specifíkem zkoumání volebních výsledků je především první bod, který je základem zkoumání volební geografie, jelikož diferenciaci názorů, a tak i preference volebních stran, se v prostoru liší. Volební geografie se zaměřuje na prostorové vysvětlení těchto rozdílů prostřednictvím analýzy mnoha faktorů spojených s danými regiony. Roli mohou hrát až už faktory fyzické geografie, tak především faktory geografie socioekonomické. První bod se zaměřuje na zkoumání již v současnosti existujících rozdílů, přičemž volby využívá jako jakési hodnotící hledisko pro svou prezentaci, nicméně bod dva už se zabývá samotnou problematikou diferenciaci, na základě jakých faktorů k diferenciaci dochází a co vše může hrát v rámci voleb roli. Třetí okruh volební geografie se zaměřuje na samotný legislativní, administrativní a procesní rámec voleb, jak samotný proces voleb probíhá a jestli i samotný proces voleb má vliv na finální výsledky voleb.

Ve většině voleb napříč demokratickými státy, kde se konají demokratické volby, je opakujícím se narativem, že výsledky voleb nejsou na celém území stejné. *„Méně známý je ovšem fakt, že výrazné regionální rozdíly ve volebních preferencích obyvatel mají tendenci přetrvávat po dlouhou dobu, většinou bez ohledu na změny v ekonomické či sociální sféře. Přinejmenším ve vyspělých západních zemích je běžným jevem vytvoření jakési "politické regionální struktury", která je často považována za jeden z důležitých faktorů stabilizujících rovnováhu zájmů, a tím i celý demokratický systém.“* [Kostelecký, T., 1992]

Důležité je však zmínit, že při zkoumání dochází k výzkumu na dvou rovinách a záleží, co chce daný výzkum ilustrovat více. Volební geografie může zkoumat stejnou proměnnou, a to volby, nicméně se může zaměřit buďto na rozdíly mezi jednotlivými politickými stranami, jaké preference v daném regionu mají a hodnotit jejich úspěšnost

ve volbách, nebo na základě voleb zkoumat regionální rozdíly a jejich původ nehledě na úspěšnost jednotlivých politických stran.

Přestože tyto kategorie představují obecné rámce aplikovatelné na většinu zemí, kde se volby konají, a zaměřují se především na volby samotné, volební geografie je schopna rozšířit svůj záběr na proměnné, které se mohou zdát, že se samotnými volbami téměř nesouvisí. Velmi důležitou roli může hrát samotné rozložení obyvatelstva, ale také i významná globalizace, kde mohou hrát roli i volby v ostatních zemích světa a jejich výsledky, nebo například síla sociálních sítí, kde mohou voliči získávat mnohé informace, ale zároveň se zde také jednotliví kandidáti mohou prezentovat. Není tedy jednoduché v současnosti volební geografii definovat, jelikož se dá zkoumat z mnoha perspektiv a je na každém jednotlivci, jakou proměnnou bude při svém výzkumu považovat za esenciální. Důležité je však brát v potaz, že samotné téma voleb je silně multidisciplinární a samotná volební geografie není schopná reflektovat absolutně všechny proměnné. Již dříve zmíněné body volební geografie jsou však klíčové a neměnné a stojí na nich hlavní teorie týkající se volební geografie.

3.1.1 Územní členění

Území České republiky je od 1. ledna 2000 rozděleno na 13 samosprávných krajů a hlavní město Praha. Kraje jsou dále členěné do menších celků, ať už se jedná o obce s rozšířenou působností, okresy, obce nebo obce s pověřenými obecními úřady. Toto rozdělení je administrativní a, co se týče voleb, všechny hlasy jsou sčítány na základě tohoto dělení. Nicméně samotný akt volby se pro jednotlivce uskutečňuje v jeho volební okrsku a zástupci politických stran se o hlasy voličů mohou ucházet pouze ve vymezeném volebním obvodu. Geografické vymezení je u každého typu voleb jiné.

3.1.1.1 Volební obvod

Volební obvody ve volbách do poslanecké sněmovny korespondují s administrativním členěním České republiky, přičemž každý reflektuje geografické uspořádání jednotlivých krajů. Ve volbách je tedy 14 volebních krajů, ve kterých se mohou kandidáti ucházet o hlasy. V každém volebním kraji není možné, aby byl zvolen stejný počet kandidátů, jelikož by nebylo reflektováno populační rozmístění v geografickém

prostoru. poslanecká sněmovna je také limitována 200 mandáty, přičemž určení počtu poslanců v každém kraji probíhá následovně: „*Celkový počet platných hlasů, které byly odevzdány na celém území státu, se vydělí celkovým počtem volených poslanců (200) a tento podíl se zaokrouhlí na jednotky. Výsledek je tzv. republikové mandátové číslo, které udává, kolik hlasů je v celostátním průměru potřeba pro zvolení jednoho poslance. Republikovým mandátovým číslem se vydělí celkový počet platných hlasů odevzdaných v každém volebním kraji. Celé číslo vzniklé tímto dělením představuje počet mandátů, které připadají jednotlivým volebním krajům. V případě, že nejsou rozděleny všechny mandáty, připadají zbylé mandáty volebním krajům s největším zbytkem. Volební kraje jsou území shodná se samosprávnými kraji a s územím hlavního města Prahy.*“ [PSP, 2024a]. V praxi ve volbách do poslanecké sněmovny v roce 2021 to tedy vypadalo tak, že celkový počet platných hlasů, kterých bylo 5 375 090, byl vydělen 200 křesly v poslanecké sněmovně, čímž vyšlo mandátové číslo 26 875. Toto číslo se dá jednoduše interpretovat jako počet hlasů, které jsou potřeba k zvolení jednoho poslance. Podle počtů hlasů v odevzdaných krajích se pak vypočítá, kolik mandátů danému kraji připadne. Z tohoto jednoduchého výpočtu je tak logické, že o nejvíce mandátů se jednotlivé politické strany uchází v Praze, Středočeském a Jihomoravském kraji, kde je nejvíce obyvatel, a tedy také nejvíce odevzdaných hlasů. [Seznam Zprávy, 2021a] Dále v této práci bude tento jev více rozveden, kdy jednotliví kandidáti vedou kandidátky svých politických stran v určitých krajích, i když s daným krajem nemají zdánlivě nic společného.

Mimo volební obvody je také možné hlasovat i ze zahraničí. V současnosti je to českým občanům umožněno na zastupitelských a konzulárních úřadech České republiky. Volební hlasy jsou přiřazeny k náhodně vylosovanému volebnímu kraji státní volební komisí, přičemž v roce 2021 a 2017 to byl Ústecký, respektive Středočeský kraj. Informace, že se však jedná o hlasy ze zahraničí, jsou dostupné, a proto jsou také i předmětem analýz ve volební geografii. [Zákon č. 247/1995]

3.1.2 Sousedský efekt

Ve slovníku humánní geografie je sousedský efekt definován jako efekt, při jehož existenci voliči preferují místní kandidáty i v některých případech na úkor jejich tradiční politické strany, kterou by jinak volili. Tato preference může být způsobena tím, že voliči

bud' osobně kandidáta znají nebo věří, že jeho zvolení bude prospěšné pro místní zájmy, jež bude zvolený kandidát následně zastávat. [Johnston, R., 2009b]

Ve volbách se projevuje zvláštní důvěra v kandidáta původem z místního prostředí, kterému voliči projevují větší ochotu zvolení do úřadu než kandidátům ze vzdálenějších oblastí. Klíčovým prvkem tohoto jevu je důvěra a pocit osobní známosti s kandidátem. Voliči mají přesvědčení, že kandidát, kterého znají jako svého krajana, bude hájit zájmy jejich rodného města či regionu. To vytváří atmosféru důvěry, kdy voliči vědí, že volbou místního kandidáta nepodporují něco negativního, ale spíše prosazují své vlastní zájmy a potřeby jejich komunity. Z tohoto důvodu je kandidát na daném místě populární, nicméně s větší vzdáleností síla tohoto efektu slábne. Blízkost mezi jednotlivci usnadňuje vytváření důvěry, protože existuje větší pravděpodobnost budoucích interakcí mezi sousedy než mezi osobami z jiných oblastí. Navíc se signály o pověsti a důvěryhodnosti přenášejí obtížněji na velké vzdálenosti, což podporuje větší důvěru v lidi, s nimiž máme bližší vztah. Důvěra voličů je také nejcennější komoditou, kterou může kandidát vlastnit a je tak hlavním úkolem jednotlivých kandidátů – vybudovat si důvěru u voličů. Důvěra je založena na základě společného sdíleného zájmu mezi zastoupeným a zástupcem. Těto důvěry se dosahuje snáze, pokud svého zástupce znáte a věříte mu. [Gimpel, J. et al., 2008]

Kostelecký definuje sousedský efekt velmi podobně. Daný kandidát zpravidla získá ve svém místě bydliště (popřípadě rodiště nebo místa předchozího působení) více hlasů, než by se dalo očekávat podle ostatních kritérií. Tento jev bývá významnější v zemích s většinovým volebním systémem, kde jsou kandidáti vnímáni více jako jednotlivci než jako reprezentanti politických stran. Bývá také více pozorován u nezávislých kandidátů, u kandidátů s celkově nižším počtem hlasů nebo u kandidátů, kteří kandidují poprvé. [Kostelecký, T., 1993]

3.1.3 Teorie konfliktních linií

Teorie konfliktních linií, volně přeloženo z angličtiny jako takzvané cleaveges, stojí na základu, že politické rozdíly ve společnosti jsou založené na sociální struktuře. Díky sociálním nerovnostem vznikají skupiny lidí se společnými zájmy nebo statusy a, pokud konflikt politických stran poskytuje příležitost k jejich vyjádření, je pravděpodobné, že

štěpení společnosti bude významným faktorem formující složení a strategie politických stran. Konfliktní linie mohou vznikat na základě mnoha socioekonomických faktorů, z kterých se tak odvíjí např. ekonomické, náboženské, rezidenční, teritoriální nebo hodnotové konfliktní linie. Obecně jsou tyto konfliktní linie zařazovány do celkové sociální struktury, která se dělí na výše zmíněné a utváří volební chování obyvatel. Jinak řečeno, každý politický konflikt může vytvořit konfliktní linii (cleavage). S touto teorií jako první vyrukoval Stein Rokkan, který se jako první pokusil dát do souvislostí strukturu společnosti a výsledky voleb, popřípadě stranické zastoupení v sledovaném území. Jednoduše řečeno, tato linie odděluje ty, kdo podporují určité politické řešení, a ty, kdo mu odporují. Tato linie pak rozděluje členy společnosti na různé skupiny, a to na základě klíčových, politicky diskutovaných otázek, ideologií, rozdílů v politickém chování a dalších faktorů. Existence této rozdělovací čáry se potom projevuje v tom, jak jsou lidé rozděleni mezi podporovatele různých politických stran. [Hloušek, V., 2002]

Dle Lipsetovi a Rokkanovi základní teorie konfliktních linií lze identifikovat čtyři základní typy diferencujících znaků v Evropě. První dva typy, a to dominantní versus podřízená kultura a stát a církev, se vytvořily v období rozvoje národních států a další dva, zemědělství versus průmysl a dělníci versus zaměstnavatelé, jako důsledek průmyslové revoluce. Existence politických stran, jejich vývoj a ideologie se dají vysvětlit jako více či méně přesný obraz reálně existující sociální struktury [Kostecký, T., 1993]. V průběhu let na Rokkana však navazovalo mnoho výzkumů, které definovaly další konfliktní linie. Jednalo se například o konfliktní linie v tématech zahraniční politiky nebo regionálních odlišností ve volebním chování, které byly definovány později jako regional cleavages, neboli regionální konfliktní linie.

V postkomunistickém prostoru, a tak i ČR, však dle Hlouška není možné aplikovat klasický přístup teorie konfliktních linií Steina Rokkana, jelikož se postkomunistický prostor stále vyznačuje silnou volatilitou v postojích obyvatel a voliči tak ví, jakou stranu by určitě nevolili, ale tím, která je pro ně přijatelná, si stále nejsou jisti. Hloušek tak zmiňuje řadu politologů, kteří se s touto problematikou potýkali a zmiňovali, že tento klasický přístup nelze aplikovat na postkomunistické prostředí. Některé aspekty jsou však stejné, především to, že jednotlivé konfliktní linie se mohou v prostoru překrývat. *„Ve všech středoevropských a východoevropských zemích hrála v první fázi transformace určující roli konfliktní linie, kterou bychom mohli označit jako iniciační matici politického*

života. Představovala osu, okolo níž se formovala prvotní konstelace stranického spektra. Jednalo se o spor o podobu (povahu) režimu neboli konfliktní linii vedoucí mezi komunistickým režimem a antirežimní opozicí.“ Tato konfliktní linie nepřetržovala dlouho, avšak v celém postkomunistickém prostoru stále zůstávají politické strany, které na tuto konfliktní linii navazují, i když v poměrně silně modifikované formě. Hloušek tuto konfliktní linii nazývá jako „Komunismus versus Antikomunismus“, neboli také spor o formu politického režimu [Hloušek, V., Kopeček, L., 2005]. Tento jev může být stále pozorován ve státech, kde přechod k demokratickému režimu nebyl plynulý a tyto státy se stále potýkají s problémy této konfliktní linie. Typickým příkladem může být například Maďarsko nebo především Polsko, kde můžeme sledovat velmi významnou konfliktní linii mezi západním územím Polska, které je liberální a proevropské, zatímco východní území je silně nacionální a tradicionalistické. Tato konfliktní linie vychází již z dříve zmíněných nastavených narativů, které se vyvíjely.

Hloušek dále zmiňuje další typy konfliktních linií, které v postkomunistických zemích existovaly a existují. Jedná se například o socioekonomickou konfliktní linii transformace nebo nacionalistickou konfliktní linii transformace. [Hloušek, V., Kopeček, L., 2005]

Obecně se dá říci, že v poslední době ale v českém prostředí nejvíce rezonuje socioekonomická konfliktní linie, která rozděluje společnost na základě socioekonomického postavení, se kterým souvisí například příjem obyvatelstva, jeho zaměstnání, ale také i subjektivní vnímání člověka do jaké sociální třídy se zařazuje. Na základě politologického výzkumu pro Český rozhlas se v České republice dá obyvatelstvo rozdělit do šesti tříd dle ekonomického postavení, sociálních vazeb a dalších [ČRO, 2019]. Tyto třídy jsou stručně ilustrovány na následující straně (Tabulka 1). Dle výzkumu ČRO může být jeden z předpokladů pro vytvoření socioekonomické konfliktní linie velmi vysoký počet obyvatel v takzvané zajištěné třídě a zároveň i vysoký počet obyvatel v ohrožené a strádající třídě na druhé straně spektra. Tento rozdíl může vést ve volební geografii k vytvoření konfliktní linie mezi zmíněnými šesti sociálními skupinami. Jejich socioekonomické postavení může ovlivňovat jejich volební preference. Obecně se dá předpokládat, že zajištěná třída bude volit politické strany se smýšlením, které bude podporovat růst nebo aspoň zachování jejich majetku a zjednodušení jejich pracovního zatížení. Zatímco strádající a ohrožená třída bude volit

spíše politické strany zaměřené na sociální politické zásahy, které mají pomoci méně zaopatřeným občanům. Nastupující kosmopolitní třída se vyznačuje liberálnějším postojem k politice a zabývá se aktuálními trendy, jelikož se jedná o třídu zastávající moderní odvětví jako IT, zatímco tradiční pracující třída se vyznačuje více konzervativním přístupem a tradičními hodnotami. Dle zjištěných informací lze předpokládat, že je třída místních vazeb spíše méně zainteresovaná ve volebním procesu, jelikož jejich život je ovlivňován především místními vazbami a jejich život není významně ovlivněn politickými zásahy. Jedná se o obyvatele žijící na venkově, kde je volební účast vždy zpravidla nižší než v urbánních oblastech.

Třída	% zastoupení v ČR	Příjmy	Zaměstnání	Vazby	Jazyky	Hrozby
Zajištěná třída	22%	Vysoké příjmy, Největší nahromaděný majetek	Lékaři, právníci a další specialisté	Dost známých v prestižních profesích ale průměrná síť přátel	Cizí jazyky a počítače ovládají lépe než většina společnosti	Vylučování nastupující kosmopolitní třídy, snížení šancí na další zbohatnutí
Nastupující kosmopolitní třída	12%	Vysoké příjmy Absence vlastního majetku (nájemní bydlení)	Pracovníci v IT, finančnictví a specialisté v technických oborech	Aktivní životní styl zaměřený na vyšší a moderní kulturu	Bezproblémů se domluví cizími, především západními jazyky	Vysoké ceny bydlení a nespáčené hypotéky
Tradiční pracující třída	14%	Nadprůměrné příjmy a solidní majetek	Manuálně pracující, řemeslníci, kvalifikovaní dělníci	Nejsou zapojeni do lokálních vazeb a mají omezený počet známých	Neurní anglicky a mají jen základní znalosti informačních technologií	Ohrožení ekonomickou krizí, postupujiící globalizací a automatizací
Třída místních vazeb	12%	Podprůměrné příjmy, ale menší náklady	Starší lidé žijící klidný život na venkově	Dobré kontakty v prestižních profesích a mají na koho se obrátit	Nízké znalosti cizích jazyků a informačních technologií	Nížší náklady života na venkově je nenují usilovat o vyšší příjmy – žádné významné hrozby
Ohrožená třída	22%	Podprůměrné příjmy, ale i majetky	Špatně ohodnocené zaměstnání, ačkoliv mají formální vzdělání, rodiny s dětmi, s matkou na rodičovské	Mají kontakty v prestižních profesích a mají se na koho obrátit	Mírně podprůměrné znalosti jazyků a počítače, chybí jim specifické kompetence	Ztráty zaměstnání a rozvody, zapomenutá třída, která neteží z globalizace a digitalizace
Strádaající třída	18%	Nízké příjmy a nízké majetky	Prodávací, neoborní manuální pracovníci	Neexistující vazby ani napojení na síť rodiny, známých a přátel	žádné	Neprofitují z předpandemického ekonomického růstu a zároveň nemají zdroje pro zlepšení své situace

Tabulka 1 Sociální třídy v ČR [ČRO, 2019]

3.1.4 Efekt kampaně

Efekt kampaně odráží prostorově diferencovaný vliv lokální volební kampaně. Kostelecký zdůrazňuje, že tento jev má velký význam především v zemích s většinovým volebním systémem, jelikož politická strana se nemůže zajímat pouze o celkový podíl získaných hlasů, ale je pro ni potřebné získat určité procento hlasů v konkrétním území. [Kostelecký, T. 1993]

Očekávalo se, že s rostoucím vlivem nejrůznějších médií a centrálně řízenou kampaní, efekt lokální kampaně zanikne. Nicméně v současnosti můžeme pozorovat, že v předvolební kampani je již tradiční, že tyto dvě kampaně spolu koexistují. Centrálně řízenou kampaň můžeme sledovat například v celorepublikových médiích či diskuzích. Lokální kampaň však stále existuje například v podobě výjezdů jednotlivých kandidátů do regionů, kde se snaží navnímat problémy daného regionu. Lokální kampaň můžeme sledovat i v prostoru, který bude rozebrán více ve volebním chování ([viz Sociální sítě](#)). Jedná se o sociální sítě, kde jednotlivé strany mají častokrát silně personalizovaný obsah na základě algoritmů a geografické polohy člověka, který je cílený pouze na daný region a s jeho problémem se setkávají lidé pouze v území, na které je kampaň, popřípadě pouze předvolební spot, cílena.

Efekt lokální kampaně také zaleží na koordinaci a ochotě k participaci s lokálními zástupci dané strany, kteří mohou předávat podněty k řešení na vyšší úroveň a zároveň uskutečňovat vlastní kampaň na podporu větší celorepublikové entity, ke které patří.

Efekt kampaně může mít velmi silný lokální význam především ve většinovém systému, kde jsou ale pouze dvě velmi silné politické strany, jako je tomu například v USA, a země je rozdělena na přibližně dvě stejně velké části. V tomto případě se o celkových výsledcích rozhoduje pouze v několika málo volebních obvodech (takzvané Marginal Seats), které jsou však pro celkové výsledky voleb klíčové, a proto je na ně cílená masivní lokální kampaň. Typickým příkladem jsou volby prezidenta v USA, který není volen přímo voliči, ale sborem volitelů. V každém státě USA voliči zvolí určitý počet volitelů, který je přímo úměrný počtu obyvatel ve státu. V tomto případě platí, že vítěz s větším počtem obdržovaných hlasů bere vše, a proto se lokální kampaň soustředí především na velké státy s velkým počtem volitelů, u nichž však výsledek není předem odhadnutelný,

a tak sem lokalizují svou kampaň oba politické subjekty. [Kostelecký, T., 1993] Tento jev však není v ČR ve velké míře pozorován, jelikož politické spektrum je více rozmanité.

3.1.5 Efekt nákazy

Efekt nákazy je často zaměňován za susedský efekt, jelikož oba tyto efekty hrají roli v místním prostředí a závisí na důvěře a osobním poznání lidí v susedství. Často však, ať už důvodem překladu nebo rozdílnou terminologií v cizích jazycích, dochází k záměně.

Jedná se o efekt, kdy jsou voliči, jejich názory a postoje ovlivňováni okolním prostředím, konkrétně lidmi žijícími v jejich susedství. Z toho důvodu může dojít k záměně za susedský efekt. Tyto postoje svého okolí může volič přejímat vědomě, ale i nevědomě [Kostelecký, T., 1993]. Braha k efektu nákazy také přidává i rodinné vlivy a vlivy svých blízkých přátel, které přímo nesouvisí s geografickou definicí susedství, ale ve své podstatě mohou být voliči "nakaženi" i touto formou a mohou se formovat jejich postoje. Nejedná se tak v definici o geografické susedství, které by vyjadřovalo polohovou blízkost, ale sociální blízkost jedince k osobám, které utváří jeho sociální susedství [Braha et al., 2016].

3.1.6 Efekt hlasování o sporném bodu

Efekt hlasování o sporném bodu se projevuje, když nastane určitý regionální problém, který však zasahuje pouze toto území, a ne celý státní celek. Předvolební kampaň a boj o politické hlasy se zaměřuje specificky pouze na tento jediný problém. Tento jev je podstatně důležitější v zemích se systémem poměrného zastoupení, kde je relativní úspěch a program některých menších regionálních stran založen de facto pouze na jediném bodě. Typickým příkladem jsou nacionalistické, separatistické a autonomistické strany. [Kostelecký, T., 1993, Voda, P., 2010]

Podobným, ale neméně důležitým, příkladem je, že některé strany mohou zakládat svou předvolební kampaň na jednom klíčovém bodě, která bude spojovat lidi napříč celou republikou a nemusí se jednat pouze o regionální problém. Může se jednat například o nacionalistické strany, které staví svou kampaň na negativním postoji k Evropské unii,

čímž vzniká jejich jediný klíčový bod pro jejich volební kampaň. S euroskepticismem a radikálními strany se můžeme setkat napříč všemi státy Evropy a jedná se v jejich programu o jeden z klíčových bodů, díky kterému lidé tíhnou k této straně. V tomto případě se do jisté míry také jedná o hlasování o sporném bodu, jelikož zbylý program není pro voliče tak důležitý jako tento klíčový jeden bod. Příkladem toho může být postavení maďarské Orbánovy vlády vůči migrantům. Před uprchlickou vlnou mezinárodní migrace Orbán téma migrace vůbec neřešil, nicméně v průběhu krize se toto téma stalo hlavním narativem Orbánovy vlády najít si jakoukoliv záminku ke kritice EU. Postupně se toto stalo hlavním klíčovým bodem maďarské vlády a také jedním z hlavních myšlenkových proudů v Maďarsku. Na základě tohoto bodu si Orbánova strana Fidesz v následujících parlamentních volbách polepšila a dosáhla na volební výsledek 49,27 %. V ČR má podobnou rétoriku radikálního populismu, souvisejícího s euroskepticismem a antiimigrační politikou, především populistická strana SPD Tomia Okamury, která v minulých volbách také zakládala svou kampaň na de facto jediném bodu, a to antiimigrační politice. [Bendl, T. et al., 2020]

3.1.7 Efekt kandidáta

Sousedský efekt, efekt kampaně, efekt nákazy, hlasování o sporném bodě a teorie konfliktních linií jsou klíčovými body, na kterých staví volební geografie svůj základ. Častokrát je však v mnoha pracích zmiňován i takzvaný efekt kandidáta. Tento efekt je zaměřován se sousedským efektem a ve své podstatě je v mnoho výzkumných pracích prezentován jako totožná věc. Například Voda ve své magisterské práci „Efekt kandidáta ve volbách v českém prostředí“ [Voda, P., 2009] popisuje tento efekt totožně jako například Kostelecký v knize „Teoretické přístupy a vybrané problémy v současné geografii“ [Kostelecký, T., 1993], kde je však pod názvem sousedský efekt. Vystává tak problematika terminologie jevu, kdy pro stejný jev existují dva názvy.

Tato diplomová práce se přiklání k terminologickému rozdělení tak, jak bylo definováno výše u sousedského efektu, a to z prostého důvodu, že už samotné spojení efektu kandidáta a sousedství může být zavádějící. Efekt kandidáta může lidem evokovat spojení s kandidátní listinou, která je bezprostředně spojena s jednotlivými kandidáty, a tak by měla být i formulována. Zatímco **sousedský efekt** souvisí s geografickým prostředím

(sousedstvím) a fyzickou blízkostí daného kandidáta jeho voličům, **efekt kandidáta** evokuje důležitost kandidáta napříč geografickým prostorem. Stručně ilustrováno například na osobě Andreje Babiše, který je velmi významná a viditelná osobnost hnutí ANO. Na základě jeho osoby lidé volí hnutí ANO napříč celou Českou republikou, jelikož se jedná o silného kandidáta, a tím pozorujeme efekt kandidáta. Stejný počín můžeme pozorovat například u osoby Tomia Okamury. Efekt kandidáta tedy vůbec nesouvisí v této terminologii se sousedstvím a sousedským efektem, nýbrž se zařazením tohoto kandidáta na kandidátní listinu a jeho oblíbeností a významem pro danou stranu.

Efekt kandidáta by se dal definovat jako: „jev, kdy persona politické osoby je tak silná, že překračuje hranice napříč celým územím, a jeho umístění na kandidátní listině je prvoplánovým cílem k získání voličů. Je tak učiněno na základě vlastností jako například charisma, styl komunikace, schopnost inspirovat lidi a jiných charakteristických rysů spojených s danou osobou, v některých případech i na úkor politického programu jeho politické strany. Často může docházet k emocionální loajalitě až fanatismu, kdy lidé hlasují spíše na základě osobnosti než na základě racionálních argumentů.“

3.2 Volební systém v ČR

V České republice je samotné volební právo zakotveno přímo v Ústavě ČR. Volby se vyznačují čtyřmi klíčovými atributy.

1) Všeobecnost

Právo volit má každý občan ČR, který nabyt věku potřebného k účasti ve volbách, přičemž u jednotlivce nezáleží na rase, barvě pleti, příslušnosti k národu, jazyku, pohlaví, náboženství, politickém nebo jiném smýšlení, sociálním původu, majetku, rodu nebo jiném postavení.

2) Rovnost

Každý volič má ve volbách pouze jeden hlas a každý hlas má totožnou váhu

3) Přímost

Volební akt provádí přímo volič. Právo volit nesmí být převedeno na jinou osobu.

4) Tajné hlasování

Nemožnost spojení odevzdaného hlasu a jeho voliče. Volba každého občana je anonymní. [PSP, 2024b]

V Ústavě ČR jsou však zakotveny i jiné principy, které s volbami a volebním systémem souvisí. Například to je čl. 2 odst. 1 Ústavy (princip zastupitelské demokracie): „lid je zdrojem veškeré státní moci, vykonává ji prostřednictvím orgánů moci zákonodárné, výkonné a soudní, nebo také čl. 5 Ústavy - *politický systém je založen na svobodném a dobrovolném vzniku a volné soutěži politických stran respektujících základní demokratické principy a odmítajících násilí jako prostředek k prosazování svých zájmů.*“ [MVČR, 2021]

3.2.1 Volby do poslanecké sněmovny

Do poslanecké sněmovny je voleno celkem 200 poslanců s tím, že pasivní volební právo, a tedy právo nechat se volit, je možné pro občany ČR od 21 let. Konkrétní rozdělení mandátu je popsáno výše viz [Volební obvod](#). Do poslanecké sněmovny se dostanou pouze jednotlivé strany, které získaly alespoň 5 % ze všech platných hlasů na celostátní úrovni. Dvoučlenné koalice utvořené před volbami musí dosáhnout 8 % platných hlasů a troj a vícečlenné koalice alespoň 11 %. Toto pravidlo je dáno takzvanou volební klauzulí, jejíž hlavním účelem je omezení rozptýlenosti politického zastoupení v rámci poměrného volebního systému. V případě celostátní volební klauzule však dochází k tomu, že jsou znevýhodněny regionální politické strany, které nemají šanci dosáhnout v celorepublikových volbách na potřebných 5 %, a proto jsou v poslanecké sněmovně ČR pouze strany, které mají celorepublikové pokrytí. [PSP,2024a., PSP, 2024c]

3.2.2 Kandidátní listina

Každá strana si skládá svou kandidátní listinu z person, které bude možné ve volbách volit. Politické strany se mohou rozhodnout, na jakém místě v kandidátní listině bude daný člověk uveden. Volič může následně v dané straně, na daném volebním lístku zakroužkovat až 4 kandidáty, kterým se rozhodne dát svůj preferenční hlas. Pokud daný kandidát získá alespoň 5 % ze všech platných hlasů odevzdaných pro tuto politickou

stranu, připadá mu mandát automaticky. Pokud je kandidátů více, jsou seřazeni dle počtu hlasů. [PSP, 2024a]

Sestavování kandidátní listiny je jedním z klíčových faktorů voleb pro politické strany, jelikož musí zvolit takové kandidáty, kteří pojímají širokou škálu aspektů. V každém volebním obvodě, tedy kraji, se snaží politické strany kandidátní listinu složit z lidí, kteří jsou odborníci na určité téma, jsou veřejně známí a aktivně se podílí na dění v daném kraji, budou zastupovat hodnoty dané politické strany, ale zároveň musí být například i oblíbení a důvěryhodní, aby je lidé volili. Lidé mohou zastávat hodnoty dané politické strany, ale například kandidátům pro jejich kraj, na jejich kandidátní listině, nevěří nebo s nimi nemají dobré zkušenosti, a tak, i když zastávají stejné hodnoty jako politická strana, tuto stranu volit nebudou. Tento fenomén souvisí s [volebním chováním](#), ale také i se [sousedským efektem](#) a [efektem kandidáta](#).

3.3 Volební chování

Měsíce před volbami jsou dostupné různé průzkumy a prognózy, jak by mohly následující volby dopadnout a jaká je obecně nálada ve společnosti, nicméně volební průzkumy častokrát neukazují realitu, která nastane, protože chování lidí, může být v mnoha případech jak racionální, tak i iracionální. Voliči se mohou nechat ovlivňovat i samotnými průzkumy, kdy jejich strana, kterou by volili, se ve volebním průzkumu nachází pod hranicí 5 % potřebných pro vstup do poslanecké sněmovny, a tak se rozhodnou pro volbu jiné strany. Z hlediska jejich zásad a názorů se jedná o volbu iracionální, ale z hlediska volebního hlasu, který by mohl propadnout pro stranu, která se do PS nedostane, racionální. Volby samotné by se daly popsat jako neznámá proměnná, dokud se nesečtou všechny platné hlasy. Tato proměnná znamená pro voliče i politické strany jistý strach a jedná se i do jisté míry o psychologický boj a víru. Pro zkoumání volební geografie se však jedná o zásadní faktor, a proto je potřeba zkoumat i sociální a psychologické faktory jako je právě volební chování voličů.

„Mezi faktory, které ovlivňují volební chování, patří zejména 1. individuální charakteristiky jednotlivce, 2. charakteristiky jeho okolí/prostředí, ve kterém žije, a 3. celá řada interakčních mechanismů mezi jednotlivcem a prostředím. Všechny individuální (1),

kontextové (2) a interakční vlivy (3) je nutné samozřejmě vnímat v časové perspektivě, i když mohou mít různou dynamiku proměnlivosti.“ [Bernard, J et al., 2014]

Ve volebním chování hrají roli prostorové proměnné, jenž se dají zkoumat takzvanými plošně strukturálním přístupem, ve kterém volební charakteristiky korelují se socioekonomickými a demografickými proměnnými přidruženými k plošným jednotkám. [Johnston, R. J., 1973]

V České republice nehrají roli proměnné jako například kulturní odlišnosti, náboženství nebo menšiny a rozdílný jazyk, jelikož se jedná o poměrně homogenní ateistický stát. (I když je potřeba mít na vědomí, že i některé tyto aspekty se budou v budoucnu nevyhnutelně měnit). O to více se do volebního chování promítají faktory jako demografie, socioekonomický kontext území anebo historický vývoj území. Bernard ve svých faktorech klade důraz především na jednotlivce, který je ovlivňován jeho prostředím, ve kterém žije, a faktory, které vstupují do jeho života. Mezi třetí bod, a to interakčními mechanismy, by bylo však záhodno přidat i proměnné, které nesouvisí s přímým prostředím, ve kterém se jednatel nachází, ale obecně interakce jednatel se sociálním konstruktem člověka, se kterým přichází do styku velmi často. Do této kategorie by se daly zařadit interakce například s médii, sociálními sítěmi, ale například i se samotnou volební kampaní, která jednatel ovlivňuje, ale nutně nesouvisí s jednatel samotným, ani s jeho bezprostředním prostředím. Třetí bod by se tak dal lépe popsat jako **interakční mechanismy mezi jednatel, prostředím a sociálními konstrukty třetích stran.**

3.3.1 Individuální charakteristiky jednatel

Jedná se o charakteristiky, které reprezentují přímo daného jednatel a tedy může je z vlastní vůle změnit pouze samotný jednatel.

3.3.1.1 Sociální a ekonomický status

Sociální třída a ekonomický status jednatel mohou ovlivňovat jeho politické preference. Nižší sociální a ekonomický status může vést k podpoře populistických stran nebo stran zaměřujících se na sociální spravedlnost a ekonomickou rovnost, naopak lidé ve

vyšší sociální a ekonomické třídě preferují strany zakládající si na ekonomické stabilitě, nižším zdanění nebo na podpoře podnikatelů. V klasickém politickém spektru se první zmíněná kategorie populace řadí spíše k levici, zatímco druhá k pravici. [D'Hooge, L et al., 2018]

3.3.1.2 Vzdělání

Další důležitou roli hraje vzdělanost obyvatelstva. Vyšší úroveň vzdělání může být spojena s větší politickou informovaností a schopností kriticky hodnotit politické názory a programy stran, jestli jsou relevantní a dosažitelné. Úroveň vzdělávacích institucí se také liší napříč geografickým prostorem, a proto může být i úroveň vzdělání odlišná. Úroveň vzdělání se například liší v rurálních a urbánních oblastech. Míra vzdělanosti může ovlivňovat i samotnou volební účast a angažovanost jednotlivce.

3.3.1.3 Věk

Volební chování může být ovlivněno taky věkem. Mladší voliči mají tendence tíhnout k progresivnějším a moderním hnutím a stranám v porovnání se staršími obyvateli, kteří jsou naopak více konzervativní, kladou důraz na zachování tradic a stabilního politického prostředí. Mladší generace budou zajímat strany, jejichž program se zabývá především environmentálními otázkami, sociální rovností a spravedlností a digitálním, či jiným technologickým pokrokem.

Maggini na základě mnoha teorií tvrdí, že ve volebním chování, které je ovlivňováno věkem, mohou hrát roli tři efekty. Prvním z nich je „life-cycling“ efekt neboli volně přeloženo cyklus života. Dle tohoto efektu jsou rozdíly v názorech a hodnotách mezi lidmi způsobeny konkrétní fází života, kterou si jedinec prochází. Například lidé jsou radikálnější, když jsou mladší, postupně se stávají střídmejšími, až dospějí ke konzervatismu v pokročilejším věku. Druhým efektem je takzvaný generační efekt, ve kterém nejsou politické orientace ovlivněny procesem stárnutí. Politické názory se v tomto efektu formují v mládí jedince a jsou více či méně stanoveny na celý život. V tomto případě je potřeba pro pochopení hodnot jedince analyzovat myšlenky, které byly dominantní ve společnosti v letech, kdy se jedinec formoval jeho politická orientace, tedy v jeho mládí. Třetím efektem je periodický efekt, kdy se individuální názory neustále prolínají s dominantní politickou a kulturní atmosférou ve společnosti. Tyto myšlenky

charakterizují každé historické období a ovlivňují všechny generace žijící v daném období. [Maggini, N., 2017]

3.3.1.4 Pohlaví

Do určité míry hraje roli i pohlaví voliče. V současné době jsou tendence umožňovat ženám být více viditelné a více se angažovat v politických aspektech, přičemž cílem je vyrovnávat poměr politicky angažovaných žen a mužů. Někteří voliči tak mohou mít tendence tyto narativy podporovat, a volit tak například strany, které mají na kandidátní listině vyrovnaný poměr mužů a žen, nebo naopak tento fenomén potlačovat a volit opačným způsobem. Tento jev se projevuje především u žen, které se snaží disproportčně podporovat strany, ve kterých se nachází na kandidátní listině velké množství žen, i když jejich zájmy nemusí přímo souhlasit se stranou, kterou kandidátky zastávají. [Arzheimer, K. et al., 2017]

3.3.1.5 Rodinný původ

Lidé mají větší tendence přebírat své politické preference svých rodičů a rodinné hodnoty mohou hrát roli v rozhodování o volbě strany. Může se jednat i o formu nepřímého nátlaku, kdy by byl jednatel vnímán nelibě, pokud by volil jinak než jeho rodinní příslušníci. Roli hraje však i dříve zmíněný věkový rozdíl a může tak docházet ke generačním odlišnostem, kdy i přes rodinné vlivy se snaží jednatel najít svou vlastní politickou identitu a může rodinné politické tendence ignorovat. Roli hraje i samotný akt volby. Pokud rodiče jedince k volbám nechodí a nepovažují je za důležité nebo svůj postoj nesouhlasu projevují nepřítomností u voleb, může tento postoj přebírat i daný jedinec a svůj názor u voleb nebude projevovat vůbec. Může být tímto směrem vychováván, že volby nejsou důležité a nic nezmění, a tak si k této demokratické možnosti projevení názoru nevybuduje důvěru a nebude se voleb účastnit. [Arzheimer, K. et al., 2017]

3.3.2 Charakteristiky okolí/prostředí ve kterém žije

Další z charakteristik, které ovlivňují jednotlivce, ale jednatel je nemůže ovlivnit sám od sebe, je geografické prostředí. Geografické prostředí různými proměnnými jednotlivce ovlivňuje a může tak přetvářet i jeho politické názory a stanoviska.

3.3.2.1 Geografická poloha

Geografická poloha významně ovlivňuje specifické potřeby a priority obyvatel, což se promítá i do samotného volebního chování, jelikož obyvatelé v rurálních a urbánních oblastech mají odlišné potřeby. V tomto případě hraje roli jak samotné bydliště jednotlivce, tak i geografická poloha samotného regionu, ve kterém se nachází, jestli se jedná o periferní oblast, či oblast jádra.

3.3.2.2 Přírodní zdroje a životní prostředí

Regiony s bohatými přírodními zdroji, jako jsou těžební oblasti, mohou vykazovat specifické zájmy, které se výrazně liší od oblastí zaměřených na ochranu životního prostředí, například zvláště chráněná území. Obyvatelé těchto oblastí projevují různorodé zájmy v souladu s charakterem jejich prostředí.

V kontextu České republiky je také důležité zdůraznit proces transformace těžebních oblastí, který směřuje k udržitelnějším cílům a vyšší ochraně životního prostředí. Tento proces je spojen s historickým vývojem, zakotveným hluboko v mindsetu populace, a jeho plná transformace bude vyžadovat značný časový rámec. Vývoj směrem k environmentálně odpovědnějším zájmům reflektuje potřebu dlouhodobého úsilí a postupné změny v chování obyvatelstva.

3.3.2.3 Historická urbanizace a industriální historie

Regiony s historickým zaměřením na průmysl často procházely v minulosti fázemi významného hospodářského růstu. V posledních letech je jejich rozvoj v evropském prostoru spíše na ústupu a více se zaměřuje na udržitelný rozvoj. Mnoho výrobních procesů bylo offshorováno do zahraničí mimo evropský prostor především z důvodů snížení nákladů.

V praxi se tento proces promítne ztrátou zaměstnání pro původní zaměstnance a jejich nutné přeškolení na více speciálně zaměřená odvětví. Konkrétně v České republice tento fenomén není v současnosti, tak silný, ale s obecným směřováním EU a s dalším nárůstem ekonomického blahobytu se dá předpokládat, že odliv základních nijak nespécializovaných odvětví do zemí s nižšími pracovními náklady bude pokračovat. Tomuto trendu se budou muset jednotlivé regiony přizpůsobit, společně s jejím

obyvatelstvem, které například vlivem ztráty zaměstnání nebo nuceného přeškolení bude mít vliv na volební preference obyvatel.

3.3.3 Interakční mechanismy mezi jednotlivcem, prostředím a sociálními konstrukty třetích stran

Jednotlivce formují jeho osobní charakteristiky a interakce jeho samotného s jeho prostředím. V tomto případě je ale potřeba odstoupit ze samotného základu geografie, a to vnímání prostoru, jelikož jednatel může být značně ovlivňován i proměnnými, které se netýkají jednotlivce, ale zároveň je nelze nijak prostorově vyjádřit. V tomto případě můžeme hovořit například o zpravodajských médiích nebo sociálních sítích, které jsou do určité míry ovlivněny danou osobou a zájmy, které má, nicméně samotné algoritmy sociálních sítí nebo zpravodajské reportáže, které se rozhodne prezentovat třetí strana, ovlivnit nemůže.

3.3.3.1 Zpravodajská média

Zpravodajská média a televize mohou hrát klíčovou roli v ovlivňování volebního chování jednotlivce, aniž by si to daný jednatel uvědomoval. Velmi důležité také je, jestli se jedná o soukromá, veřejnoprávní nebo státem vlastněná média. Daný jednatel si na základě jeho hodnot (pokud má tuto možnost) rozhodne, jakému médiu bude věřit a bude se jednat o jeho zdroj informací. Na reálně prezentované informace, které v tomto zdroji nalezne, ale vliv nemá a je jimi ovlivňován. Média mají také tendenci politické strany personalizovat do lídra strany, který v očích voličů zastává názory celého politického uskupení. Na základě tohoto jednoho kandidáta si tak volič udělá obrázek o celé politické straně, na základě čehož ve volbách volí. V budoucnu tak může sílit propojení mezi politickými stranami a například soukromými médii propagující tyto strany, pokud tomu nebude zamezováno.

3.3.3.1.1 Informační vliv

Média poskytují informace o politických kandidátech, jejich názorech, programech a aktuálních událostech spojených s nimi nebo politickými stranami. Tato informační základna je klíčová pro formování pohledu voličů na politickou scénu, nicméně může být také emocionálně zabarvená a v rámci například některých medií, ať už soukromě

vlastněných nebo bulvárních, neobjektivní. Média také vytváří obraz a mediální personu kandidátů a jejich prezentování v mediích ovlivňuje jejich vnímání, charisma nebo i důvěryhodnost.

3.3.3.1.2 Informační rámec

Způsob, jakým jsou události spojené s kandidáty nebo politickými stranami prezentovány a rámcovány, může ovlivnit, jak si je jednotlivý voliči mohou interpretovat. Jedna informace může být prezentována vícero způsoby. Kampaňové reklamy a public relations strategie se stejně tak zaměřují na tištěná média, televizní vysílání nebo v současné době daleko více sociální sítě. Účinná kampaň pomocí těchto nástrojů může získat pozornost a ovlivňovat sympatie voličů.

3.3.3.2 Sociální sítě

V posledních letech politické strany, které cílí především na mladší voliče, začaly využívat ke své prezentaci sociální sítě. Napříč virtuálním prostorem tak interagují s jednotlivcem formou například sponzorovaných kampaňových spotů, které nesouvisí ani s dotyčnými charakteristikami, ani s jeho prostředím, ve kterém se nachází, ale přesto s nimi interaguje a je jimi ovlivňován. Síla sociálních sítí bude v budoucnu narůstat a je potřeba s nimi pracovat jako s relevantní proměnnou, která volební chování ovlivňuje.

Sociální sítě umožňují rychlé a masové šíření obsahu, které nebere ohledy na geografický prostor a probíhá ve virtuálním prostředí téměř okamžitě bez prostorových omezení. Politické zprávy, kampaně a názory se tak pomocí sociálních sítí mohou stát virálními a dostat se k široké mase lidí.

Jedním z aspektů sociálních sítí je, že se i ideologie a vnímání politických stran mohou dostat do geograficky více odlehklých regionů a míst, kam například politicky exponované osobnosti nezavítají osobně a nedochází k osobnímu kontaktu s lidmi v tomto regionu. Skrz sociální sítě mohou politické strany oslovovat nové voliče anebo si právě udržovat svou voličskou základnu i v těchto geograficky vzdálených lokacích pomocí virtuálního prostoru. Voliči tak mohou mít pocit kontaktu s politickou stranou a cítit se informovaně, i když se jedná pouze o neautentický virtuální prostor.

3.3.3.2.1 Personalizovaný obsah

Dříve zmíněné algoritmy sociálních sítí hrají taky velmi významnou roli, jelikož sledují uživatelské chování a jeho preference a na těchto základech mu i v budoucnu budou doporučovat obsah. Tím se může jednotlivce uzavřít do své bubliny a už není schopen vidět širší perspektivu. Jednotlivci jsou v této bublině vystavováni filtračnímu elementu, kde jsou vystavováni pouze takovému obsahu, který potvrzuje nebo posiluje jejich názory. Naopak politické strany mohou také vytvářet personalizovaný obsah uzpůsobený individuálním zájmům voličů, což může zvyšovat efektivitu politické komunikace.

3.3.3.2.2 Fake news a dezinformace

Dezinformace jsou často spojovány se sociálními sítěmi nebo řetězovými e-maily, jelikož se jedná o prostředky, které slouží k dříve zmiňovanému virálnímu šíření. S ohledem na to, že velká část lidí využívá sociální sítě jako svůj hlavní zdroj informací, se problém dezinformací stává klíčovou problematikou ve volebním chování a ovlivňování názorů voličů. Díky dříve zmíněné filtrační bublině se může stát, že dezinformace a fake news budou pro jednotlivce na jeho sociálních sítích normou. Problémem je také to, že uživatel sociálních sítí přijímá informace zde prezentované zcela nekriticky a v masivním množství informací není možné, aby přijímané informace ověřoval. Sociální sítě jako hlavní zdroj zpráv začínají být standardem, informace zde prezentované nejsou však nijak regulované, a proto mnoho lidí není vždy schopno rozlišit mezi seriózními novinovými zprávami a obsahem, který je šířený bez faktické podpory.

Aspektů, které by se daly zařadit do dělení, by mohlo být daleko více. Výše zmíněné však považuji za klíčové k pochopení volebního chování.

3.4 Politická strana

Politické strany hrají klíčovou roli v demokratickém státě a ve zkoumání volební geografie. V demokratickém systému je potřeba, aby existovaly minimálně dvě politické strany, mezi kterými probíhá kompetiční boj. Politické strany formují politický prostor a odrážejí různorodost názorů a hodnot občanů.

Klasickým, obecným cílem politické strany je prosadit si její vizi a získat důvěru občanů ve volbách, která povede k vládnutí této politické strany. Joseph Schumpeter přirovnává politický boj v analogii k opravdovému boji. Dvě armády a jejich jednotlivé pohyby a akce se soustředí na konkrétní objekty a cíle, které byly strategicky nebo takticky vytyčeny. Může se jednat o boj o určité území nebo i malý kopec, strategie nebo taktika je však odvozena od základní myšlenky, a to porazit svého protivníka. Analogie spočívá v tom, že hlavním cílem každé politické strany je zvítězit nad ostatními, aby se dostala k moci nebo v ní setrvala, ať už se jedná o větší území (stát) nebo malý kopec (obec). Ikdyž se ve volbách nevystřelují kulky, ale slova, podstatou obou případů je vítězství jedné ze stran. [Schumpeter, J., 2003]

Politická strana by v zásadě mohla být definována jako uskupení osob se společnými hodnotami, zájmy a cíli, usilující o politickou moc buď samostatně, nebo ve spolupráci s jinými politickými stranami.

4. Metody výzkumu

Pro výzkum k této diplomové práci proběhla rešerše základních zdrojů zabývajících se tematikou volební geografie a volebního chování, která byla klíčová pro pochopení zkoumání volební geografie a co je pro tuto vědní disciplínu charakteristické, aby bylo možné v této práci analyzovat jednotlivé proměnné z více úhlů pohledu. Za hlavní zdroje použité k definování terminologie byly použity jak zahraniční zdroje, tak i ty tuzemské, jelikož mohou být některé termíny přejaté z cizího jazyka zavádějící. Diplomová práce se opírá ze zahraničních autorů především o Johnstona a z tuzemských autorů o Kosteleckého a něj navazující autory. Také byla provedena rešerše mediálních zdrojů, která byla provedena především z důvodu pozorování volebního chování české společnosti a z důvodu pozorování vývoje volebních preferencí, které mediální zdroje pravidelně publikují na základě výzkumných dat a přímého dotazování voličů. K tomuto byly použity především online mediální portály jako ČT24 a Seznam Zprávy, nicméně informace byly ověřovány i na dalších portálech a samotné volební preference byly přebírány přímo z analytických společností jako Kantar nebo Median.

Další klíčovou metodou bylo zpracování statistických a kartografických dat. V této práci jsou zpracovány statistická data, týkající se voleb do poslanecké sněmovny v letech 2017 a 2021, především z Českého statistického úřadu. Tato data byla následně přepracována do kartografického znázornění, na kterém je ilustrována problematika řešená v diplomové práci. Mapy jsou zpracovány klasickým kartogramovým řešením a bivarietními mapami.

Jednou z použitých metod je také komparační analýza, která úzce souvisí s kartografickým zpracováním dat, protože především komparací těchto výstupů jsou v práci analyzovány volby do poslanecké sněmovny v letech 2017 a 2021. Na mapách jsou porovnávány jednotlivé výsledky politických stran v těchto volbách a jejich proměny v čase a proměny jejich voličstva.

V diplomové práci jsou také nastíněny souvislosti mezi socioekonomickými proměnnými společnosti, jak mají tyto proměnné vliv na volební chování a finální výsledky voleb. Analýza je prováděna především na demografických proměnných, které byly opět získány z Českého statistického úřadu, ale také z portálu Eurostat nebo z jiných

dat, které poskytuje otevřeně Evropská unie nebo také ze samostatného portálu vytvořeného pro Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2021.

5. Politické strany v poslanecké sněmovně ČR dle výsledků voleb z roku 2017 a 2021

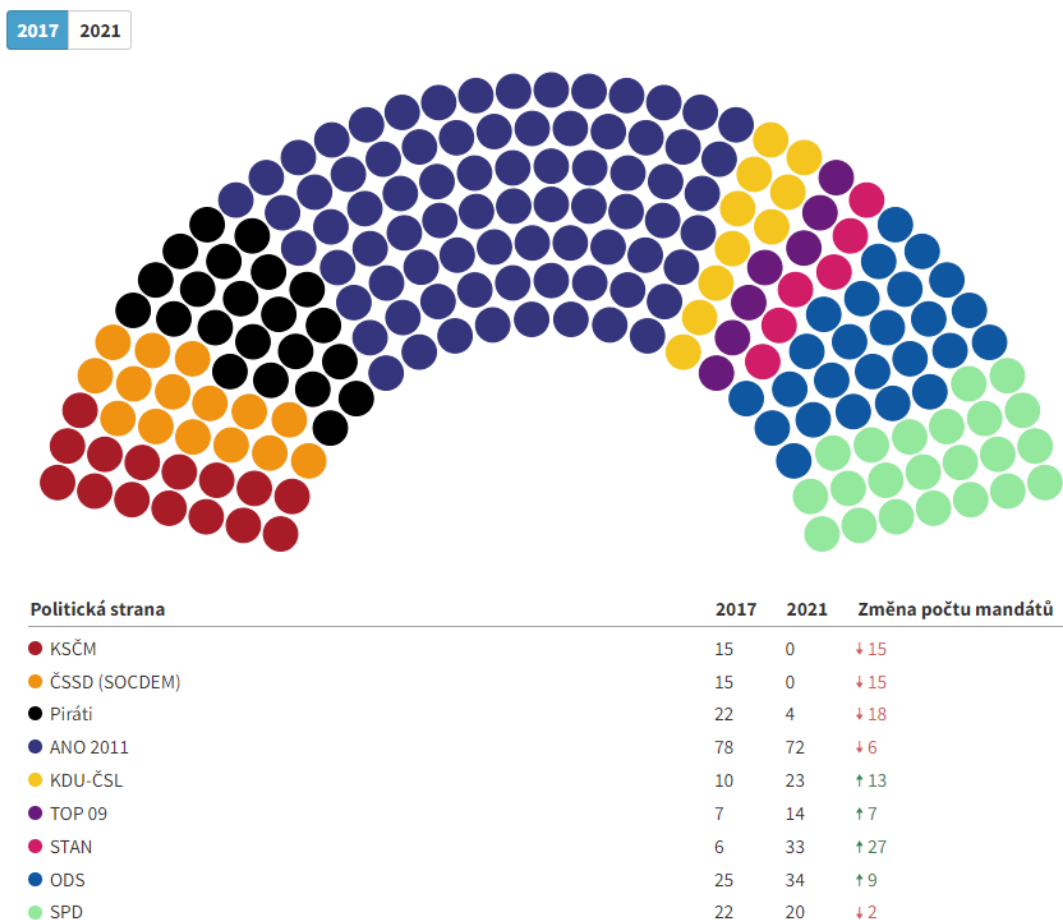
Volby v roce 2017 a 2021 byly velmi rozdílné. Hlavním narativem mezi těmito volbami byla změna, změna politického vedení v ČR, kterého chtěla dosáhnout tehdejší opozice. Od roku 2017 po vítězství hnutí ANO 2011 ve volbách nastala první vláda Andreje Babiše, která byla však až do 27. června 2018 menšinová a nezískala důvěru. Důvěru získala až 12. července 2018 v koalici s ČSSD díky takzvané toleranci ze strany KSČM, v níž se komunisté zavázali podpořit vládu v hlasování o důvěře. ANO mělo v té době v poslanecké sněmovně 78 mandátů a ČSSD i KSČM 15 mandátů (viz *Graf 1*), což stačilo na vyslovení důvěry. Tato vláda byla silně kritizována ze strany opozice z důvodu návratu komunistické strany k jistému typu moci, ale především z důvodu nezvládnutí situace ohledně koronavirové pandemie. Vláda Andreje Babiše byla silně kritizována za neefektivní reakci na pandemii a nedostatečné opatření k ochraně veřejného zdraví. Toto období bylo charakterizováno politickým napětím a veřejným nesouhlasem s přístupem vlády k pandemické krizi. Kritika se zaměřovala na opožděná opatření, nedostatečnou komunikaci a nízkou míru důvěry veřejnosti vůči opatřením přijímaným vládou. [ČT24a, 2021; Lidovky, 2021]

Opozice ostře kritizovala vládu i v jiných aspektech, zejména se zaměřila na obvinění z možného střetu zájmů premiéra Andreje Babiše. Tento problém vyplynul z jeho podnikatelských aktivit a vlastnictví agrochemické společnosti Agrofert, která zároveň čerpala z veřejných dotací. Andrej Babiš byl obviňován z toho, že jako premiér může ovlivňovat politiku a rozhodování ve prospěch svých osobních ekonomických zájmů. Toto kontroverzní spojení mezi politickou funkcí a soukromým podnikáním vyvolalo obavy z potenciálního zneužití moci.

Dalším bodem kritiky bylo dosazování osobností loajálních Andreji Babišovi do klíčových administrativních pozic. To vytvářelo dojem politického klientelismu a snižovalo důvěryhodnost vlády. Oponenti tvrdili, že kvalifikace a schopnosti některých jmenovaných byly podřízeny spíše politické příslušnosti než profesním kvalitám. Tato praxe mohla mít negativní dopady na efektivitu a profesionalitu státních institucí.

V návaznosti na to byly v Praze, ale i v jiných městech uspořádány četné demonstrace, které požadovali demisi vlády, jenž se však neuskutečnila. [ČT24b, ČT24c, ČT24d, 2019]

Rozložení mandátů v poslanecké sněmovně ČR

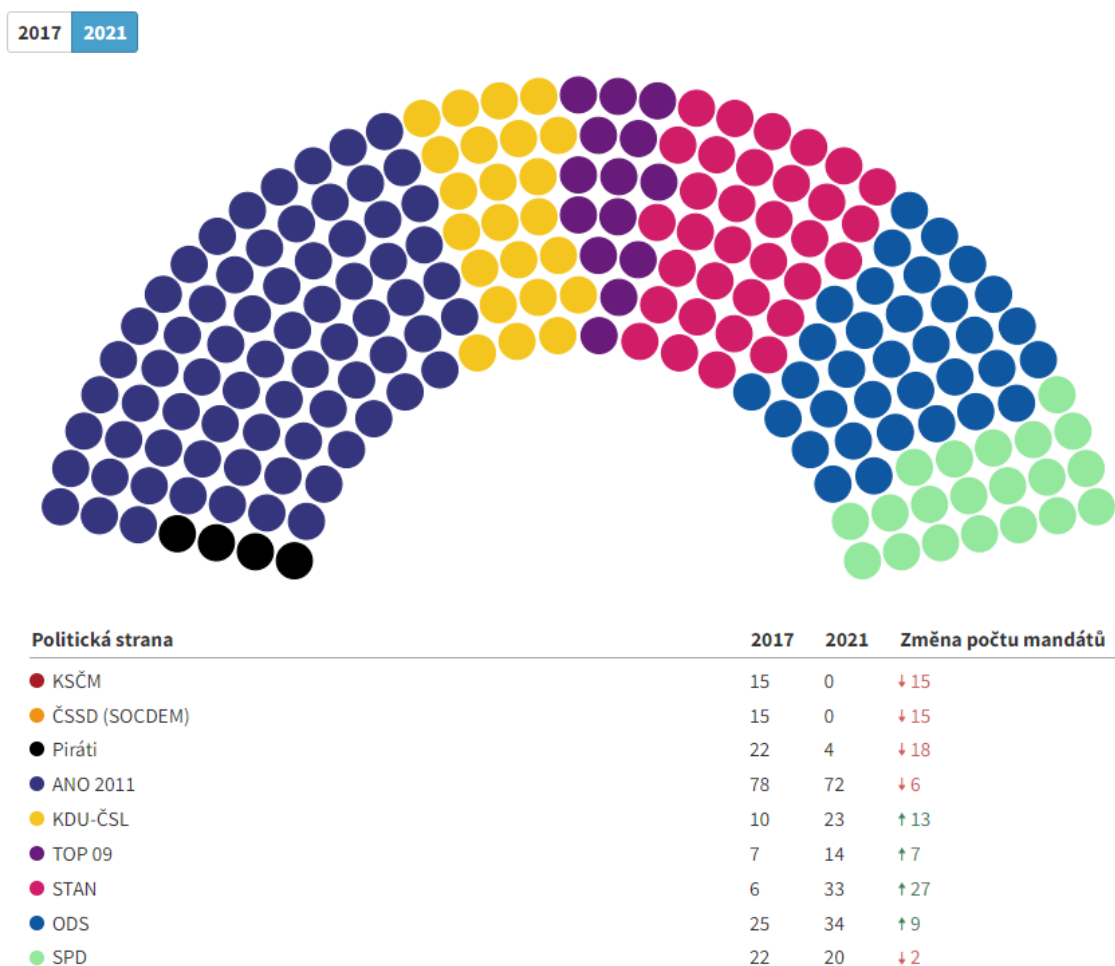
Graf 1 Rozložení mandátů v poslaneckém sněmovně ČR v roce 2017 [ČSÚ, 2017]

Jako reakci na toto politické klima se opoziční strany rozhodly, že do dalších voleb budou kandidovat v předvolebních koalicích, aby zabránily takzvanému tříštění hlasů. Politické strany ODS, TOP 09 a KDU-ČSL utvořily koalici SPOLU a také vznikla koalice politického hnutí Pirátů a Starostů a nezávislých, které měly za cíl změnit politické směřování ČR a nahradit strany ANO 2011, ČSSD a KSČM ve vládě.

Tato změna se jim podařila a po volbách v roce 2021 měly dostatek mandátů k tomu, aby utvořily vládu s důvěrou. Pro koalici SPOLU byly rozděleny mandáty v počtu 34 pro ODS, 14 pro TOP 09 a 23 pro KDU-ČSL. U koalice Pirstan získalo hnutí STAN

33 mandátů a Piráti pouze 4 mandáty (viz *Graf 2*), kteří označili toto spojení za nepodařené především z důvodu významného kroužkování preferenčních hlasů ve prospěch hnutí STAN, které tak získalo nepoměrně více mandátů než Piráti. „Myslím si, že za to Piráti (za spojení se STAN) zaplatili poměrně velkou daň“ hodnotil předvolební koalici Ivan Bartoš. [Idnes, 2023]

Rozložení mandátů v poslanecké sněmovně ČR

Graf 2 Rozložení mandátů v poslaneckém sněmovně ČR v roce 2021 [ČSÚ, 2021a]

Oproti předchozím volbám tedy výrazně posílily především politické strany KDU-ČSL a STAN. Naopak strany předchozí vlády ČSSD a KSČM se do poslanecké sněmovny z důvodu nedosažení potřebných 5 % nedostaly vůbec. V procentuálním zhodnocení se do kladných čísel dostala pouze koalice SPOLU, naopak ostatní strany tratily (viz *Graf 3*). Přesto však se dá i spojení STAN a Pirátů považovat za povedené. V poměrném systému voleb v ČR sice získaly méně procent než obě strany v předchozích volbách, společně však dosáhly na více mandátních křesel než ve volbách v roce 2017.

	KSČM	ČSSD (SOCDEM)	Piráti	ANO 2011	KDU-ČSL	TOP 09	ODS	STAN	SPD	Platné odevzdané hlasy	Volební účast
Volby 2017 (%)	7,76	7,27	10,79	29,64	5,8	5,31	11,32	5,18	10,64	5 060 745 hlasů	60,84

	KSČM	ČSSD (SOCDEM)	ANO 2011	SPOLU	Pirstan	SPD	Platné odevzdané hlasy	Volební účast
Volby 2021 (%)	3,60	4,65	27,12	27,79	15,62	9,56	5 375 090 hlasů	65,43
Rozdíl oproti 2017	- 4,16	- 2,62	- 2,52	+ 5,36	- 0,35	- 1,08	+ 314 345	+ 4,59

Graf 3 Změny volebních výsledků mezi lety 2017 a 2021 [ČSÚ, 2017., ČSÚ, 2021a.]

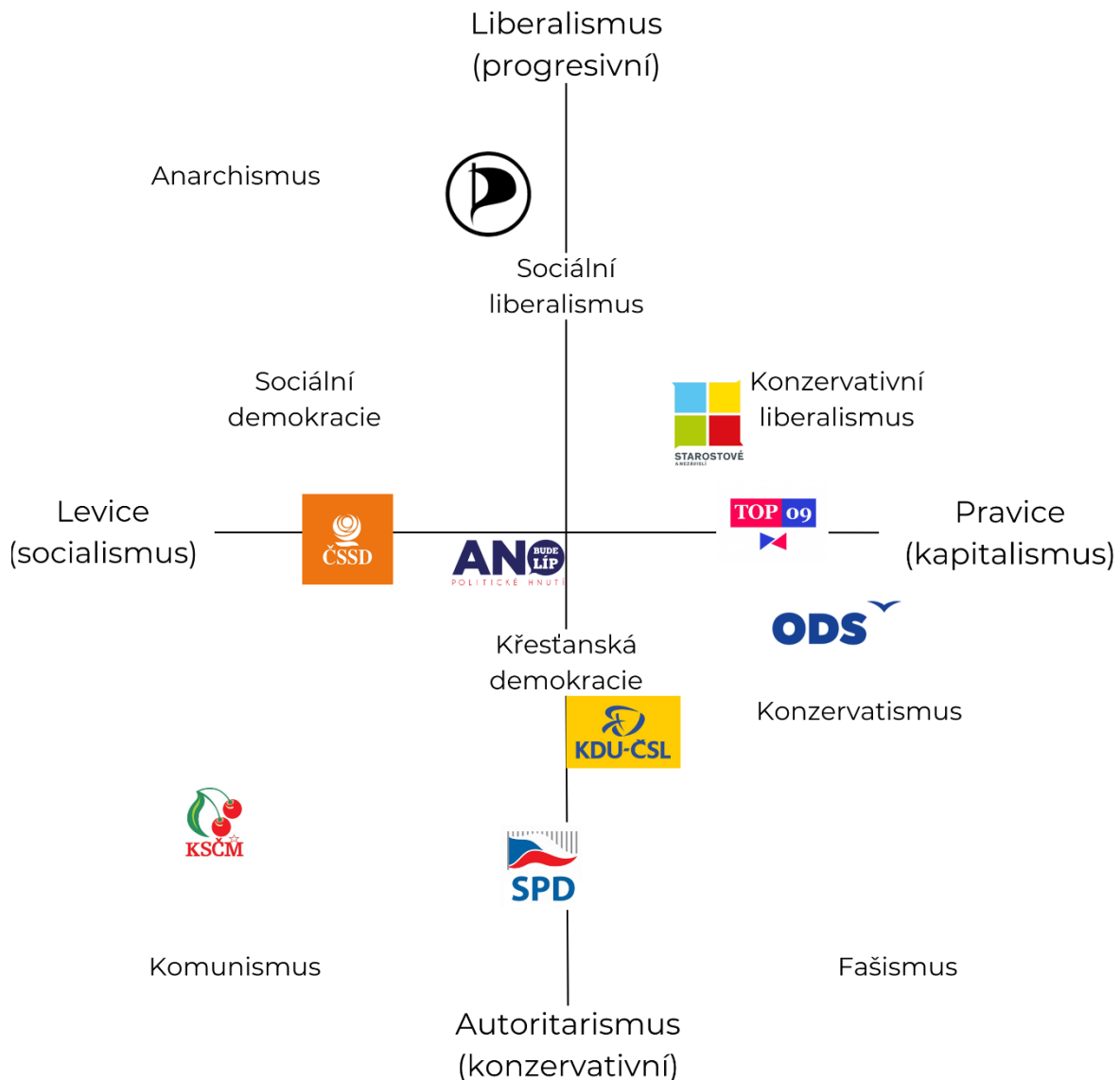
5.1 Ideologie politických stran v poslanecké sněmovně dle voleb z roku 2017 a 2021

Herbert Kitschelt ve své knize *The transformation of European Social Democracy* vytvořil typologii politického spektra, kterou definoval do dvourozměrného prostoru vytvořeným grafem se socialisticko-kapitalistickou a libertariánsko-autoritářskou dimenzí (viz *Obrázek 1*), do které se dají mapovat strategie jednotlivých politických stran, jejich zařazení a porovnávat jejich programové zaměření [Kitschelt, H., 1994]. Později se pro tento typ rozdělení vžil název „politický kompas“ a je na dvou osách schopný lépe reflektovat politické spektrum než klasické označení pravice, či levice.

Figure 1.1 Ultimate values, ideologies, and forms of social order

Obrázek 1 Původní politický kompas dle Kitschelty [Kitschelt, H., 1994]

Obrázek 2 Politický kompas s politickými stranami v ČR (vlastní úpravy) [Chapel Hill, 2019]

V Česku to dle dat vyplývajících z evropské studie Chapel Hill z roku 2019 vypadá jako na grafu výše (Obrázek 2). Politické strany jsou rozprostřeny po celém spektru s tím, že převažují spíše konzervativní pravicové strany a levicové strany nemají takové zastoupení. Z grafu se dá i vyčíst celková politická orientace České republiky, jelikož dle voleb z roku 2021 můžeme vidět, že politické směřování je silně pravicové a konzervativní. Strany jako ČSSD a KSČM, které jsou jedni z nejvíce na grafu situovaných levicových stran v poslanecké sněmovně nemají zastoupení. Současná vláda s politickými stranami ODS, TOP 09, KDU-ČSL, STAN a Pirátů je tak silně pravicová a konzervativní. Opoziční strany jsou ANO, které nemá jasně vyprofilovanou ideologii a zakládá svůj program na aktuálně řešených problémech a takzvané ideologii „catch them

all“, a strana SPD, která je silně extrémistická se sklony k autoritarismu. V poslanecké sněmovně tak není žádná strana s ideologií založenou na sociálních principech.

Za outliera by se dali považovat Piráti, kteří dle grafu mají směřování silně liberální a částečně levicové a od ostatních stran, se kterými jsou v koalici, se liší, nicméně do voleb v roce 2021 vstupovali v předvolební koalici s hnutím STAN a na základě toho byl i tvořen jejich program. Muselo tedy dojít v jejich strategiích k značným kompromisům a předvolební koalice Pirstan by se dala považovat za mírně pravicově liberální. Nicméně značná část stranických členů Pirátů považovala vstup do vlády za chybný, musela přistupovat na značné kompromisy a považuje jejich roli ve vládě za nedůstojnou. To jenom reflektuje a potvrzuje politický kompas ČR, kdy strana Pirátů má ke stranám, se kterými je ve vládě, poměrně daleko a programově i názorově se rozcházejí. [Seznam zprávy, 2022]

6. Komparační analýza voleb do poslanecké sněmovny v roce 2017 a 2021

Volby v letech 2017 a 2021 se významně lišily především z důvodu dříve zmíněných předvolebních koalic, které měly značný vliv na celkový počet hlasů, jež jednotlivé politické subjekty získaly. Prostorové rozložení voličů však nevykazovalo významné rozdíly mezi oběma volbami. Přestože docházelo ke změnám ve volebním chování a preferencích voličů, narativ volebních výsledků zůstal podobný jak v roce 2017, tak i v roce 2021, což naznačuje určitou kontinuitu ve volebních preferencích a politických trendech v regionech České republiky. Toto také potvrzuje Kosteckého teorii o politických regionálních strukturách, které mohou přetrvávat dlouhé roky beze změny, ačkoliv se politické klima měnit bude. Ačkoliv je ČR v mnoha ohledech homogenní stát, podpora jednotlivých politických stran v geografickém prostoru homogenní není a v regionech ČR se liší.

6.1 Volby 2017

Analýza volební mapy z roku 2017 (*Mapa 1*) naznačuje významnou podporu hnutí ANO ve znevýhodněných periferních oblastech, zvláště v regionech s historickými strukturálními problémy jako jsou těžební regiony Ústeckého a Moravskoslezského kraje. Podle údajů Ministerstva práce a sociálních věcí ČR oblasti jako Ústecký kraj trpí vysokou mírou nezaměstnanosti a sociálních problémů. Například v roce 2017 dosahovala nezaměstnanost v Ústeckém kraji 5,4 %, což bylo výrazně nad průměrem ČR, který byl 3,8 %. Podobné sociálně ekonomické ukazatele lze pozorovat i v Moravskoslezském kraji, který má dlouhou historii spojenou s těžbou uhlí a přechodem k moderním ekonomickým odvětvím, kde míra nezaměstnanosti byla ještě vyšší, a to 5,8 %. [MPSV, 2017]

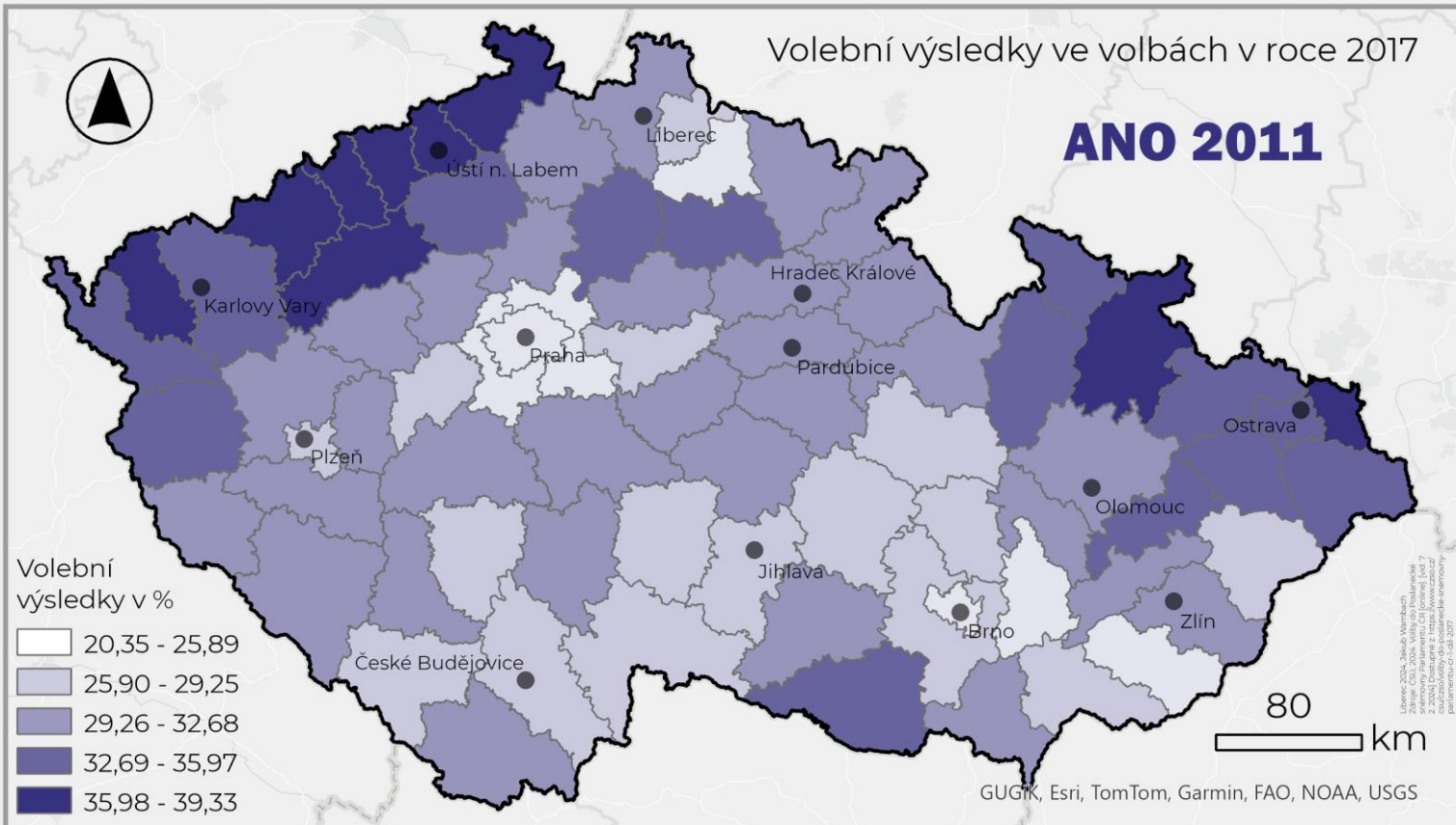
ANO v těchto volbách získalo nejvyšší podíl hlasů ve všech okresech České republiky. Avšak ve vnitrozemských jádrech a okolních oblastech hlavních krajských měst, kde ekonomický vliv a prosperita jsou obvykle vyšší, ANO zaznamenalo menší míru podpory. Tato tendence naznačuje rozdílné sociálněekonomické faktory, které ovlivňují politické preference voličů v různých částech země.

Podobný vzor voličské podpory byl pozorován i u hnutí SPD Tomia Okamury. To získalo významnou podporu právě v těchto periferních oblastech, ale v centrálních částech měst a jejich okolních zázemí ztrácelo na významu.

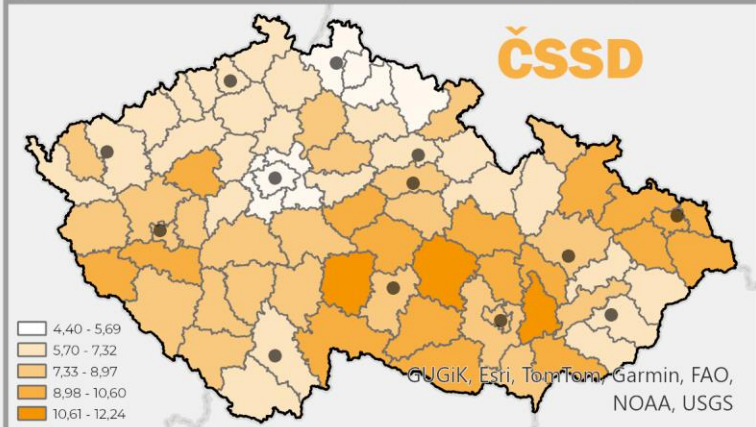
Podle politického kompasu, který zkoumá preferenční vzorce voličů, lze pomocí dalších čtyř map ilustrovat rozložení politické podpory v různých regionech České republiky. Strany jako ČSSD, jejíž ideologie směřuje k sociální demokracii, a ODS, která se profiluje jako silně pravicově konzervativní, získávají své voliče v opačných regionálních kontextech. ODS čerpá z významné podpory ve větších městech jako Praha, Brno nebo České Budějovice, zatímco voliči ČSSD se nacházejí v oblastech více vzdálených od těchto center až periferních. Tento trend je patrný zejména v oblastech vnitřní periferie České republiky, zejména v okresech nacházejících se v rámci kraje Vysočina.

Stejně tak lze pozorovat podobný vzor u stran s extrémnějšími pozicemi na politickém kompasu, jako jsou Piráti a SPD. Piráti, představující liberálnější stranu, která nachází podporu v centrálních městech a jejich okolí, zatímco SPD, charakterizovaná silně konzervativními, národoveckými tendencemi, získává podporu v periferních oblastech. Tyto strany však nevykazují výrazné znaky regionální dominance. Posledními porovnávanými stranami jsou KDU-ČSL a STAN, které nejsou národně dominantní, ale místo toho jejich voličská základna především reflektuje regionální charakteristiku, která může být spojena buď s historickými vazbami k těmto stranám, jako je tomu u strany KDU-ČSL, nebo s vlivem regionálních a místních politik, jako u strany STAN. KDU-ČSL si výrazně počíná na jižní až střední Moravě, zatímco hnutí STAN získává podporu v Libereckém kraji a v okrese Kolín, kde lze pozorovat významný sousedský efekt, [viz Sousedský efekt](#).

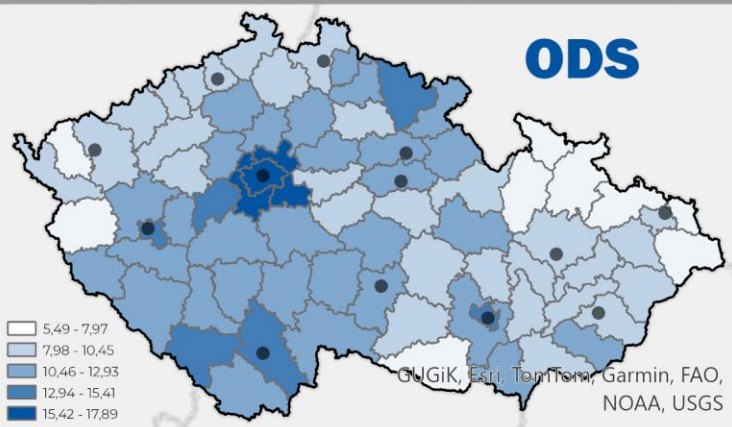
ANO 2011

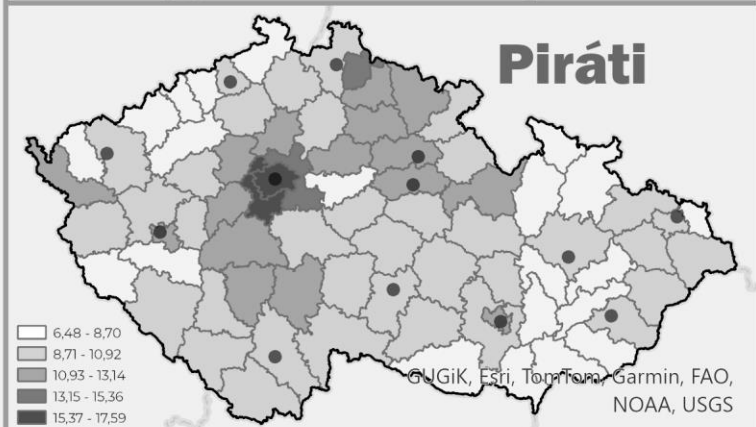
ČSSD

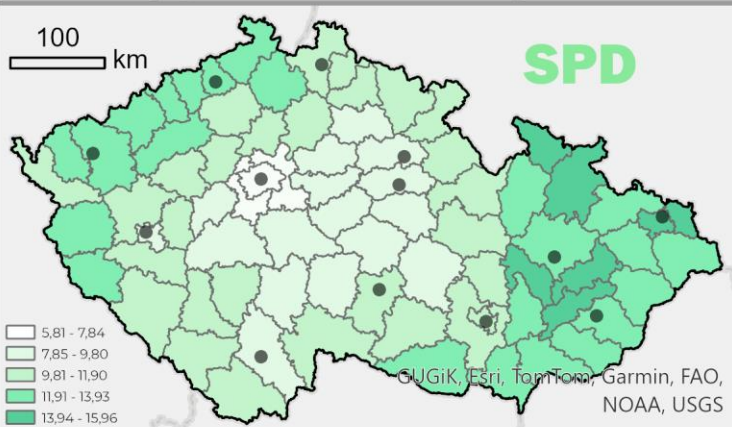
ODS

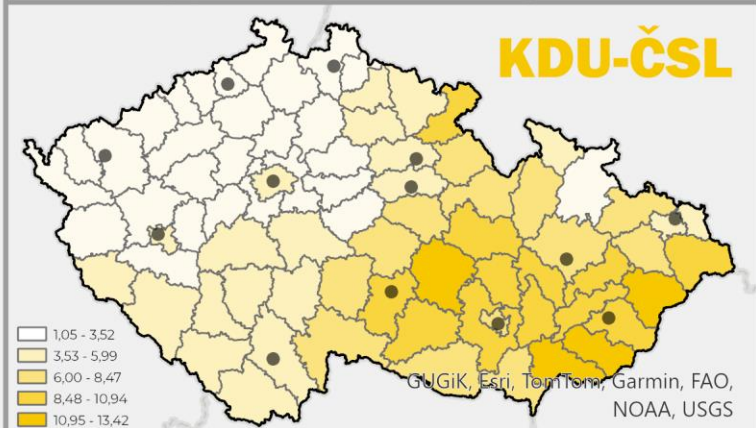
Piráti

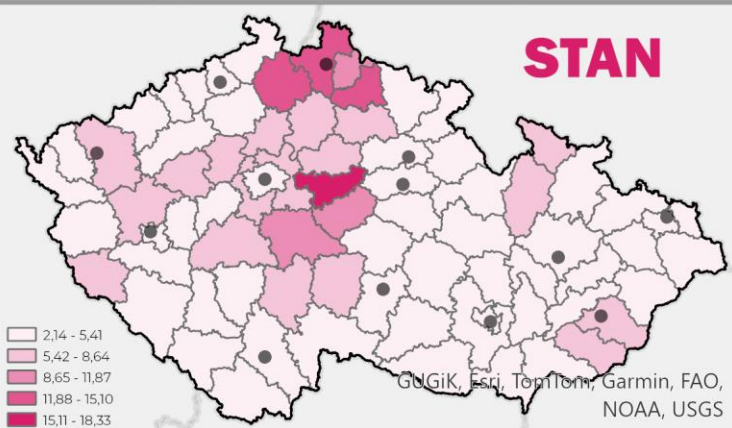
SPD

KDU-ČSL

STAN

Mapa 1 Volební výsledky ve volbách do PS v roce 2017, Jakub Wambach 2024

6.2 Volby 2021

Volby v roce 2021 přinesly výrazné geografické odlišnosti ve srovnání s předchozími volebními obdobími. Hnutí ANO již nezvítězilo ve všech okresech, jak tomu bylo v minulých volbách. Naopak koalice SPOLU, tvořená ODS, KDU-ČSL a TOP 09, nakonec ovládla celé volby. Analýzy ukazují, že koalice SPOLU oslovila širší spektrum voličů, což vedlo k jejímu úspěchu. Přestože došlo k této změně, prostorové uspořádání voličů zůstalo téměř nezměněno. Tento fakt naznačuje určitou konzistenci v geografickém rozložení politických preferencí voličů i přes změny ve volebních výsledcích.

Hlavní mapa (*Mapa 2*) porovnává volební výsledky hnutí ANO a koalice SPOLU. Mapa však nezobrazuje, ve kterém okrese daná strana zvítězila, ale kde získala nadprůměrný počet hlasů k průměrnému celkovému počtu hlasů v ČR. Tento přístup umožňuje identifikovat oblasti s vysokou mírou podpory dané strany, kde se nachází její politické ohnisko a je strana nejúspěšnější. Je však důležité zdůraznit, že přítomnost jedné strany nevyklučuje možnost, že i ostatní politické subjekty mohou získat v dané oblasti významný počet hlasů.

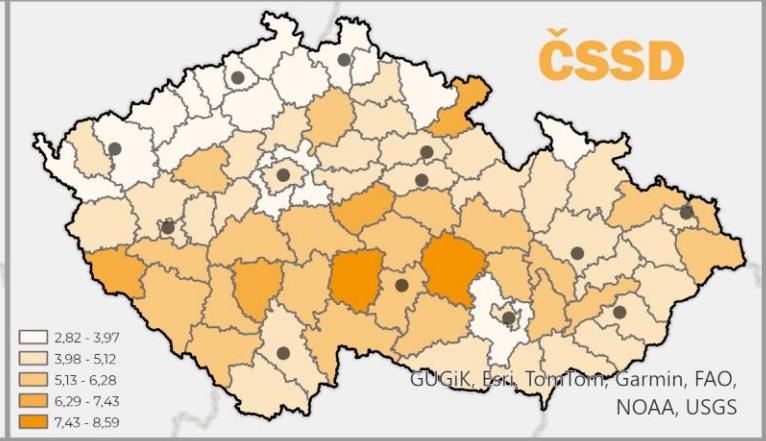
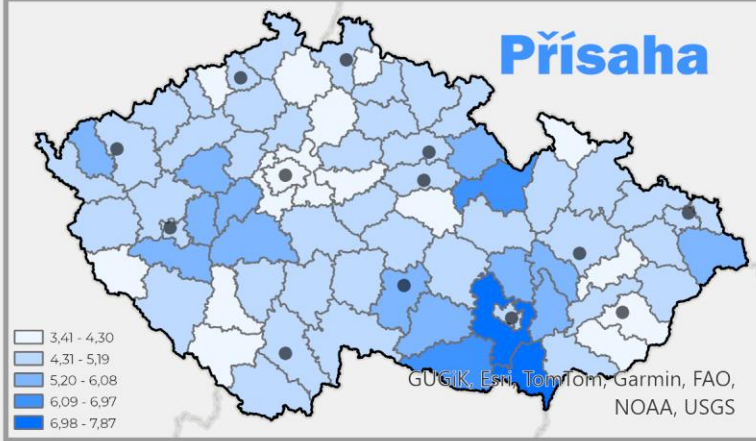
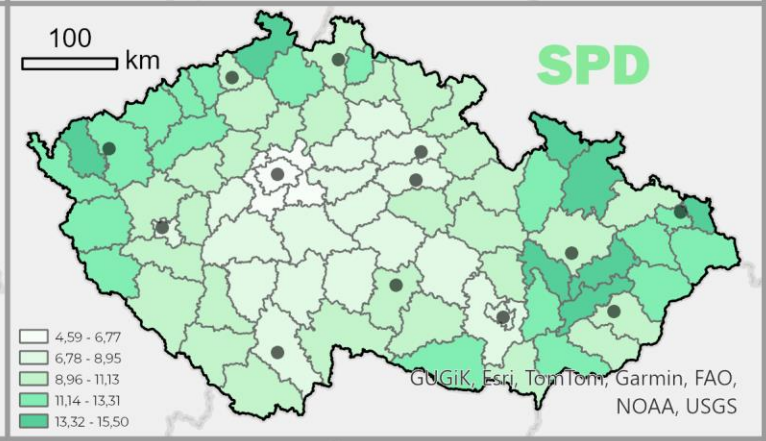
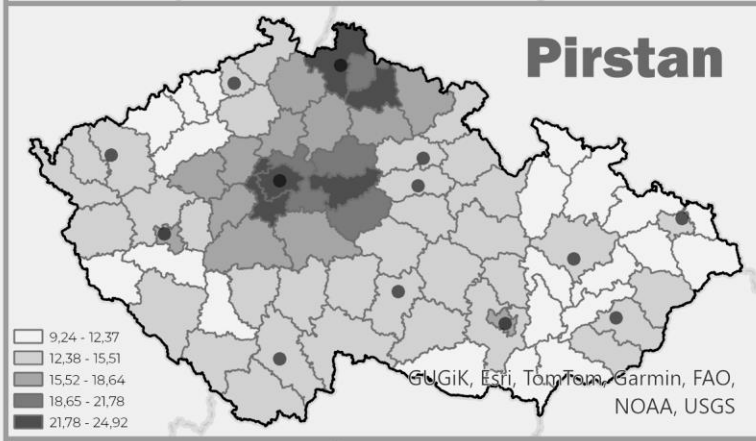
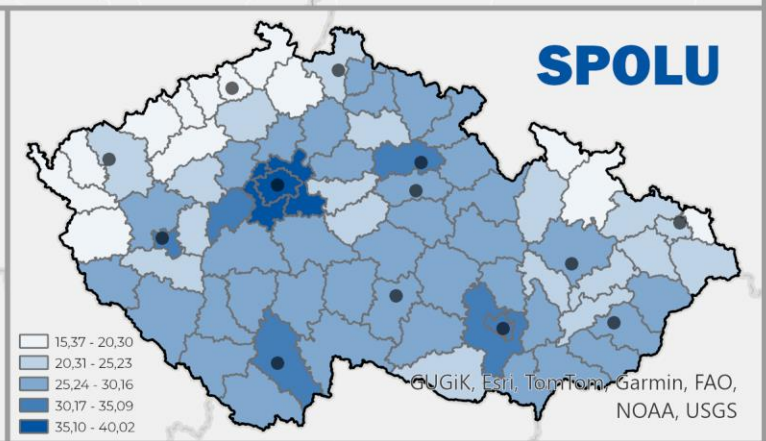
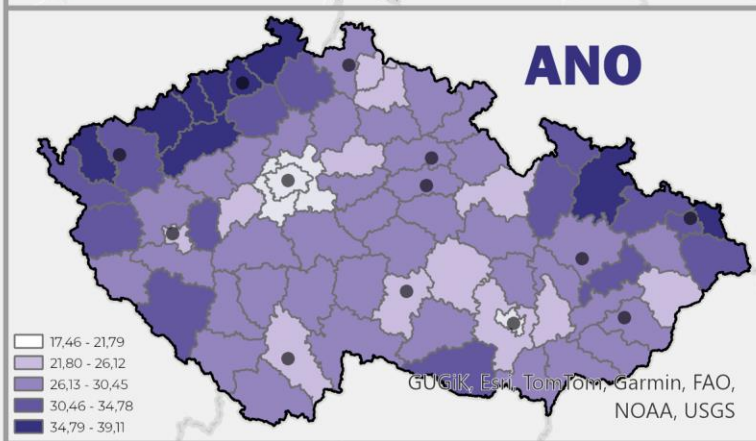
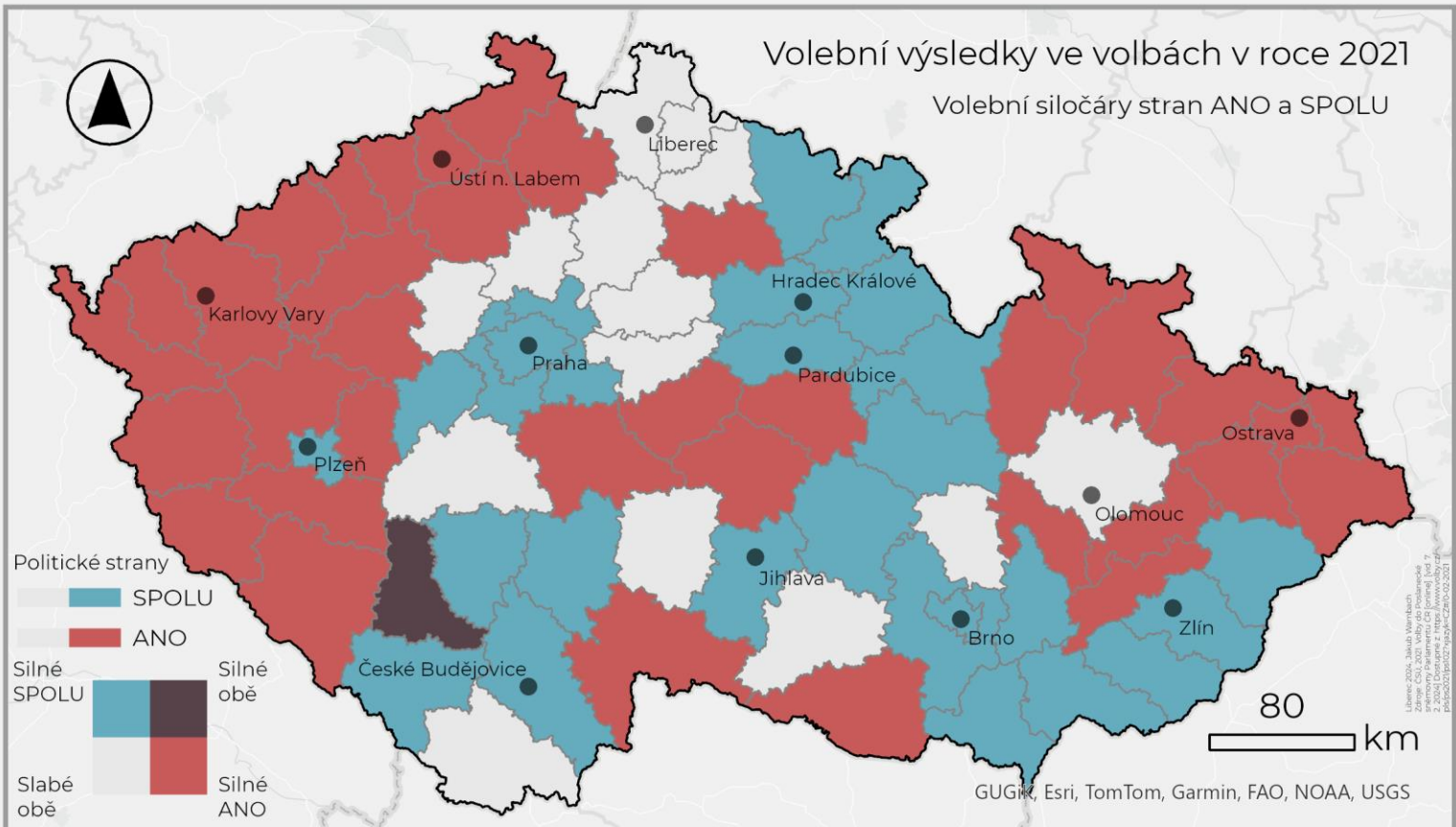
Z analýzy této mapy vyplývá, že se opakovala struktura politických preferencí z předchozích voleb. Hnutí ANO opět vykazovalo vysokou podporu v periferních oblastech Ústeckého a Moravskoslezského kraje, zatímco koalice SPOLU dosáhla nadpolovičního počtu hlasů především ve velkých městských centrech a na Moravě, kde získala značnou podporu zejména díky zapojení strany KDU-ČSL do koalice. Naopak v Libereckém kraji a severní části Středočeského kraje oba subjekty nezískaly důvěru voličů, což bylo zapříčiněno tříštěním hlasů mezi více politických subjektů. Tato analýza poukazuje na důležité regionální rozdíly v politickém chování voličů a potvrzuje konzistenci politických preferencí napříč volbami.

K roztržitosti hlasů také velmi přispěly i politické strany jako Přísaha, ČSSD nebo KSČM, které však nedosáhly na potřebných 5 % pro vstup do poslanecké sněmovny. Hnutí Přísaha dosáhlo celkově na 4,68 %, ČSSD na 4,65 % a KSČM na 3,6 % (není zobrazeno na mapě). V porovnání s volbami v roce 2017 ČSSD a KSČM zaznamenaly největší pokles podpory, avšak jejich podíl na celkovém počtu odevzdaných hlasů zůstává významný.

Tyto strany získaly značný podíl hlasů, které v konečném součtu ovlivnily celkové výsledky, ačkoli nedokázaly překonat hranici nutnou pro vstup do poslanecké sněmovny.

Volební výsledky ve volbách v roce 2021

Volební siločáry stran ANO a SPOLU

Mapa 2 Volební výsledky ve volbách do PS v roce 2021, Jakub Wambach 2024

6.3 Euroskepticismus

Do volebního chování v ČR vstupuje i další proměnná, a to participace ve větším regionálním uskupení, například EU, která významně ovlivňuje ať už politické nebo i sociální fungování státu a lidí v něm. Lidé mohou využívat možnosti volby svých zástupců do EU ve volbách do evropského parlamentu, nicméně záležitosti týkající se EU a jejího směřování silně prosakují i do místního politického směřování a politické strany musí k EU zaujímat určitý postoj, který se pak projevuje ve volebním chování voličů této strany.

Voliči tak nemohou brát v potaz pouze postavení politické strany v ekonomických, sociálních a dalších záležitostech týkajících se pouze českého území, ale musí také brát v potaz, jakým směrem se politická strana profiluje v celoevropském prostoru a záležitostech spojených s ním.

Na základě toho se jednotlivé politické strany a hnutí mohou profilovat buďto takzvaně euroskepticky, nebo proevropsky. V ČR se za euroskeptickou stranu dá považovat hnutí SPD. [Viz efekt hlasování sporném bodu](#). Nicméně euroskepticismus je v posledních letech na vzestupu napříč celou EU a ve všech zemích světa se začínají profilovat politické strany, které jsou silně euroskeptické. Dle výzkumu pro EU z roku 2023 zastávalo v ČR v poslanecké sněmovně téměř 50 % všech poslanců neutrální postoj k EU a jednalo se tak o nejvíce ideologicky směrem k EU nerozhodnou zemi ze všech. Kladně evropskou integraci hodnotilo pouze 20 % a negativně 15 %, zbylá procenta jsou neznámá. [Rodríguez-Pose, A. et al., 2023]. V analýzách se ČR také umísťovala jako jedna z nejvíce euroskeptických zemí z EU.

Euroskepticismus se dělí na dva typy na silný a mírný euroskepticismus. Silný euroskepticismus zastávají strany, které chtějí například opustit EU nebo jejich politika vůči EU je založena na negativním postoji a odporu vůči celému evropskému projektu. V ČR se v tomto případě jedná právě o stranu SPD, která má zastoupení v PS necelých 10 %, což by také odpovídalo výsledkům výzkumu, kdy 15 % poslanců zastává negativní postoj vůči EU. Chybějících 5 % se nachází v mírném euroskepticismu, který je definován postojem strany, která nemá výtky k EU jako celku, ale vyjadřuje obavy ohledně konkrétních politik EU [Rodríguez-Pose, A. et al., 2023]. Do tohoto mírného

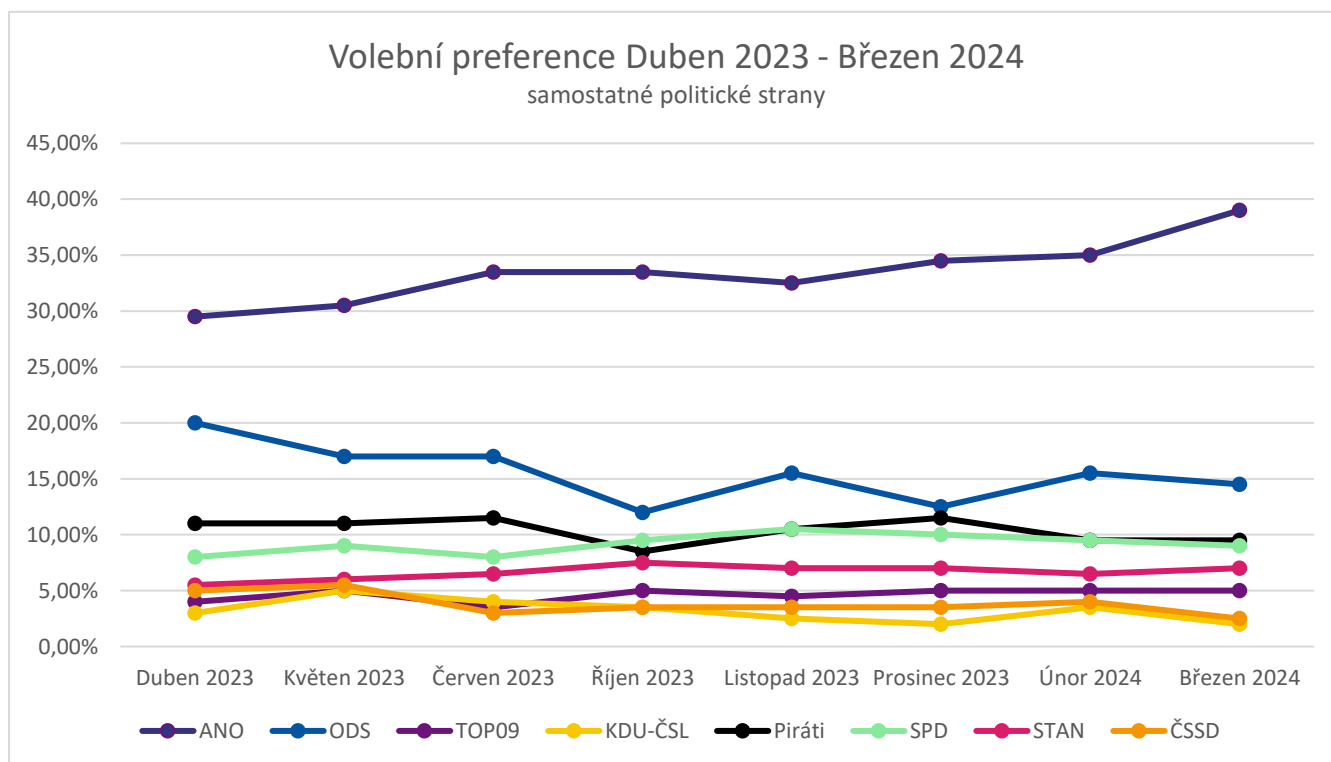
euroskepticismu mohou spadat zvolení poslanci z různých politických stran. Naopak kladně evropskou integraci dle výzkumu hodnotilo 20 % poslanců, v tomto případě se jedná o proevropské strany jako STAN, Piráti nebo TOP 09. Do neutrálního postoje vůči EU, který dosahoval 50 % spadají strany, které mají právě největší zastoupení v PS, a to tedy hnutí ANO a ODS a nijak významně euroskepticky či proevropsky se neprofilují.

6.4 Prognózy pro volby do poslanecké sněmovny v roce 2025

Rozhodující pro vstup do poslaneckém sněmovny jsou pro politické strany volby. Finálnímu verdiktu, který zazní po sečtení všech hlasů, předchází prognózy, které se snaží předpovědět výsledek voleb dříve, než se samotné volby uskuteční. Tyto prognózy například v měsíčním intervalu provádí na základě dotazníkového šetření a dotazování obyvatel společnost Kantar. Šetření probíhá následovně: *Kombinací náhodného a kvótního výběru je získán vzorek 1200 rozhovorů, z nichž do volebního modelu vstupuje zhruba 860 respondentů. Jedná se o respondenty, kteří nevyklučují svou účast ve volbách a nepovažují za pravděpodobné, že volbu své preferované strany změní. Výsledky jsou zaokrouhlovány na půl procenta. Statistická chyba volebního modelu se obvykle pohybuje v rozmezí ± 1 p. b. u stran s nízkým ziskem a ± 3 p. b. u stran s vysokým ziskem.* [Kantar, 2024].

6.5 Volební preference v průzkumech

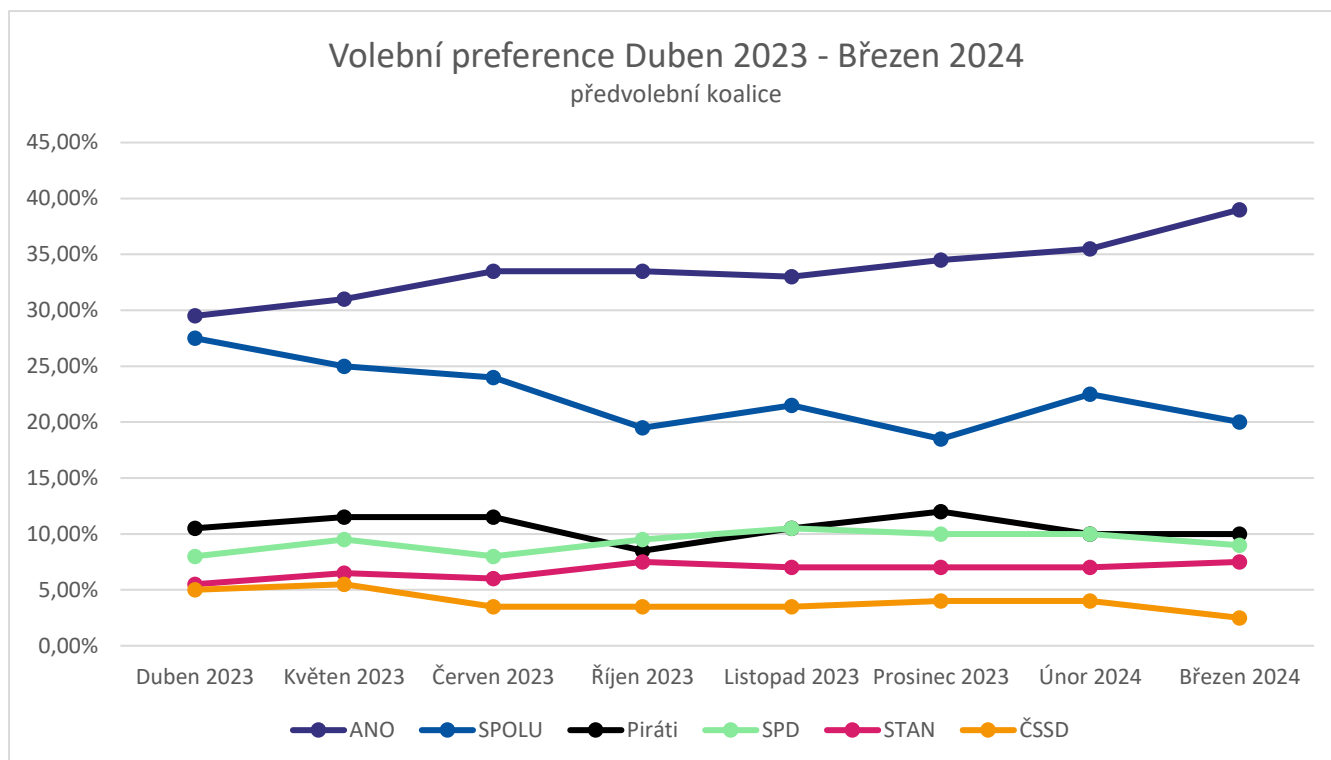
Graf ilustruje politické preference za uplynulý rok, tedy od dubna 2023 do března 2024 (Graf 4). V grafu jsou znázorněny politické strany, kdyby kandidovaly každá samostatně. V tomto grafu je patrné, že politické strany v současné vládě své voliče ztrácejí. Významný pokles zaznamenává především strana ODS, ale mírný pokles zasáhl i stranu Pirátů. Strana STAN zaznamenává v měřeném období mírný nárůst, ale v celkovém součtu téměř zanedbatelný, naopak strana TOP 09 stagnuje a bojuje s 5% hranicí pro vstup do PS. Vládní strana KDU-ČSL, kdyby kandidovala samostatně, by se do PS vůbec nedostala. V grafu je zobrazena i politická strana ČSSD, současně nesoucí název SOCDEM, jelikož by v některých měsících jako jedna z dalších stran překonala hranici 5%. Na těchto průzkumech je evidentní nespokojenost s vládnutím u voličů, kteří současné vládní strany volili. Nárůst za toto období z vládních stran zaznamenali pouze STAN, a to velmi zanedbatelný. Jedinou stranou, která zaznamenává významný nárůst je ANO. Zatímco této straně volební preference rostou, tak ostatní stranám klesají.

Graf 4 Volební preference od dubna 2023 do března 2024 – samostatné politické strany [Kantar, 2024]

Tento trend je patrný i na grafu (*Graf 5*), který znázorňuje, kdyby koalice SPOLU opět kandidovala společně. I předvolební koalici SPOLU velmi významně klesají volební preference. Úbytek voličů současné vlády a nárůst voličů hnutí ANO se dá vysvětlit čtyřmi scénáři.

1. Prvním z nich je nespokojenost voličů s vládnutím současné vlády a jejich odliv do populistické strany typu ANO, v tomto případě se jedná o voliče, kteří nemají jasně vyhraněné názory a nejedná se tak o voliče, kteří mají jasný odpor ke straně ANO.
2. Druhým scénářem je nespokojenost voličů s vládnutím současné vlády, nicméně nechovají žádné sympatie k populistickým až radikálním stranám typu ANO nebo SPD, naopak ví, že by tyto strany určitě nevolili, a tak se voleb účastnit nebudou vůbec nebo budou volit menší strany, které se do PS nedostanou.
3. Třetím scénářem je větší mobilizace voličů ANO na základě negativního postavení vůči současné vládě. Ve volebních prognózách se mohou objevovat tak i jedinci, kteří dříve neměli žádný názor na věc nebo se voleb vůbec neúčastnili, ale ve stínu současné situace se rozhodli, že hnutí ANO volit budou.
4. Velmi propastný je rozdíl mezi 5% hranicí pro vstup do PS a dalšími stranami, které v současné PS nejsou. Strany jako SOCDEM, KSČM a jiné menší strany nedosahují v průzkumech ani 3 %, a tak se dá předpokládat, že odliv těchto voličů se projeví právě na volebních preferencích hnutí ANO, jelikož má ideologicky blíže k těmto levicovým subjektům než pravicové vládní strany. Hnutí ANO tak systematicky a velmi úspěšně přebírá těmto stranám voliče, což se projevuje ve volebních průzkumech.
5. Pátým a nejvíce pravděpodobným scénářem je, že se všechny tyto proměnné více či méně doplňují a probíhají současně. Finální odraz těchto jevů je pak viděn na volebních preferencích.

Graf 5 Volební preference od dubna 2023 do března 2024 – předvolební koalice [Kantar, 2024]

Tyto volební průzkumy nemají žádné geografické ukotvení, a tak se z dříve nastíněných scénářů dá pouze předpokládat, že pozice ANO se ještě více upevní v Ústeckém a Moravskoslezském kraji, kde již ve volbách v roce 2021 mělo toto hnutí velmi silné základy. Díky přelivu voličů ze stran jako KSČM nebo SOCDEM se tak dá předpokládat, že větší podporu získá například i v Kraji Vysočina, kde strana ČSSD získávala nejvíce hlasů, a také v již zmíněných krajích, kde svých nejlepších výsledků dosahovalo jak ČSSD, tak KSČM. V následujících volbách se promítne i do způsobu volení volební chování obyvatel a do jisté míry je možné, že se promítá již ve volebních průzkumech. Pokud by koalice SPOLU nekandidovala společně, může se stát, že voliči, kteří by volili strany SOCDEM, KSČM, TOP 09 nebo KDU-ČSL, podlehnou dříve zmíněnému psychologickému nátlaku a nakonec tyto strany volit nebudou, jelikož nebudou věřit, že překonají hranici 5 % pro vstup do PS. Dá se tak předpokládat, že tyto hlasy se přelijí do ostatních stran, které mají větší šanci se do PS dostat. Na základě ideologie a postojů jednotlivých stran se dá předpokládat, že hlasy SOCDEM a KSČM případnou hnutí ANO a tuto tendenci již můžeme vidět v průzkumech, kdy SOCDEM a KSČM ztrácí, ale hnutí ANO sílí. Hlasy pro KDU-ČSL případnou buď pravicově konzervativní ODS, či populistickému středovému ANO a hlasy TOP 09 se také rozdělí na dva tábory, více konzervativní, které případnou ODS, a více liberální k hnutí STAN.

Na tomto základě může docházet k větší polarizaci politického spektra a větší radikalizaci politických subjektů v PS. Voliči budou vědět, jakou stranu by určitě nevolili, a smíří se s volbou strany, která nezastává jejich názory, ale je jim ideologicky bližší než ostatní strany. Na základě volebních průzkumů z března 2024, této analýzy a úvahy by se dalo kvalifikovaně odhadnout, že situace by mohla vypadat následovně:

1. ODS

a. Ideologie:

i. Silně pravicová konzervativní strana

b. Volební zisky dle průzkumů a analýzy:

i. 14,5 % + odliv hlasů z TOP 09 a KDU-ČSL

2. ANO

a. Ideologie:

i. Středová populistická strana typu „catch em all“

b. Volební zisky dle průzkumů a analýzy:

i. 38,5 % + odliv hlasů z KSČM a SOCDEM

3. Piráti

a. Ideologie:

i. Silně liberální progresivistická strana

b. Volební zisky dle průzkumů a analýzy:

i. 9,5 %

4. SPD

a. Ideologie

i. Silně konzervativní populistická, nacionalistická strana

b. Volební zisky dle průzkumů a analýzy:

i. 9 %

5. STAN

a. Ideologie

i. konzervativně liberální strana

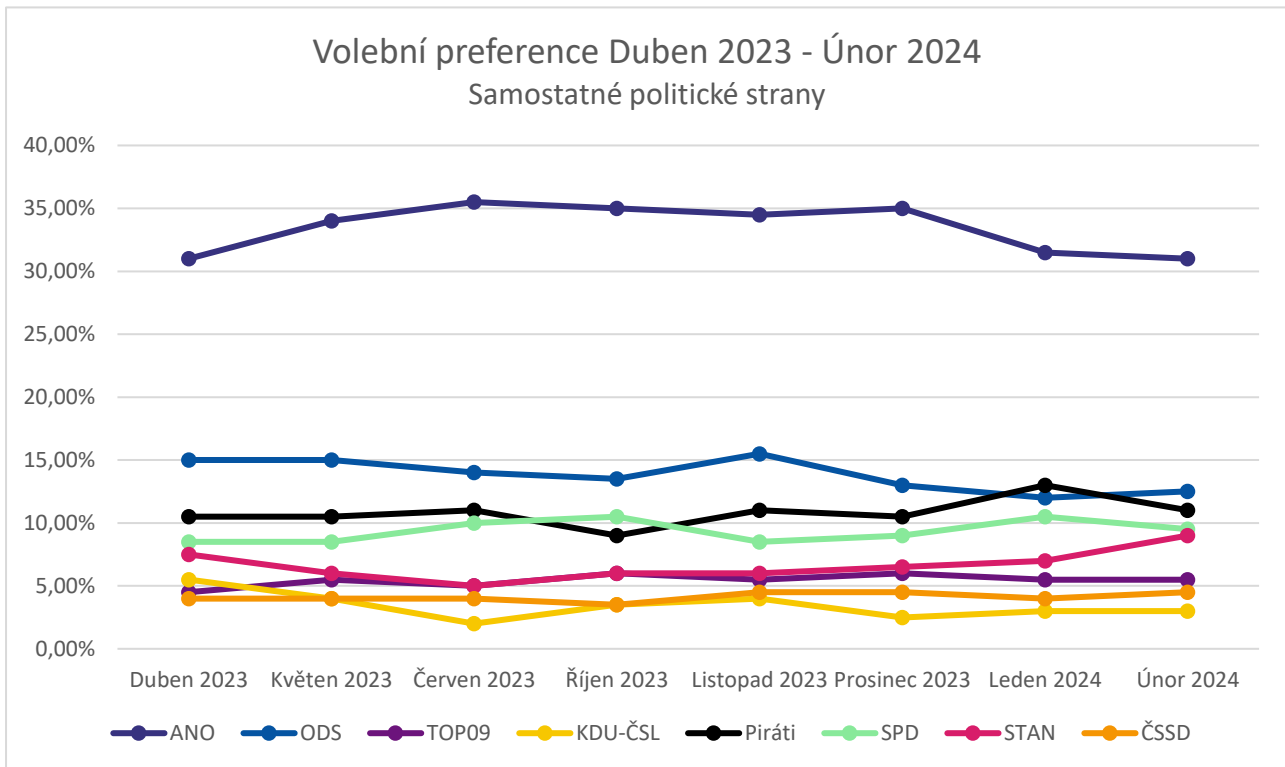
b. Volební zisky dle průzkumů

i. 7 % + odliv hlasů z TOP 09

Z tohoto vyplývá, že v PS budou velmi silně ideologicky orientované strany na jednu či druhou stranu v politickém spektru, nicméně pro některé obyvatele může být takto silně

politicky vyhraněná pozice příliš radikální, a tak se spokojí se středovým nijak ideologicky nestranným hnutím ANO, které bude mít a již nabývá na svém dominantním postavení.

Podobnou premisu potvrzují i jiné volební průzkumy jako například Median (Graf 6). Strany KDU-ČSL, SOCDEM A KSČM by se do poslanecké sněmovny nedostaly. Dle tohoto průzkumu by však hnutí ANO tak významně neposílilo a spíše stagnovalo, naopak mírně by v posledních měsících posílilo hnutí STAN.

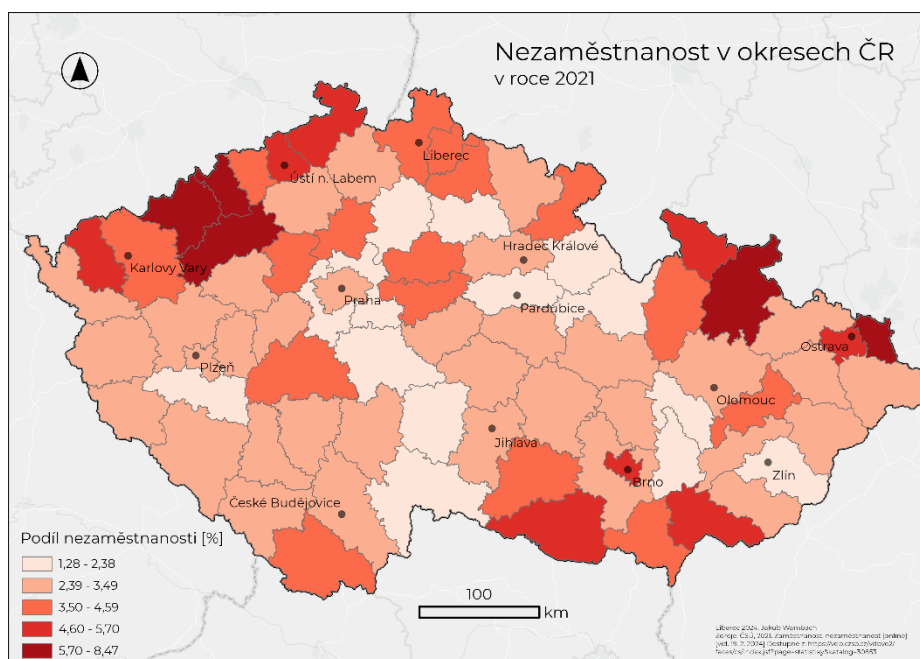
Graf 6 Volební preference od dubna 2023 do února 2024 - samostatné politické strany [Median, 2024]

7. Demografické ukazatele v ČR v porovnání s výsledky voleb

Jak již bylo zmíněno v předchozí části týkající se volebního chování, rozhodnutí jednotlivce ohledně toho, komu udělí svůj hlas ve volbách, je podmíněno mnoha faktory, především socioekonomickými. V této části bude prostřednictvím map demonstrováno, jak moc tyto aspekty ovlivňují voličské tendence v daném regionu a zda existují spojitosti mezi socioekonomickými faktory a politickým úspěchem stran v daném území. Porovnávány budou převážně hnutí ANO a koalice SPOLU jako příklad jakýchsi volebních protipólů. Taktéž se jedná o strany, které získaly nejvíce hlasů ve volbách 2021.

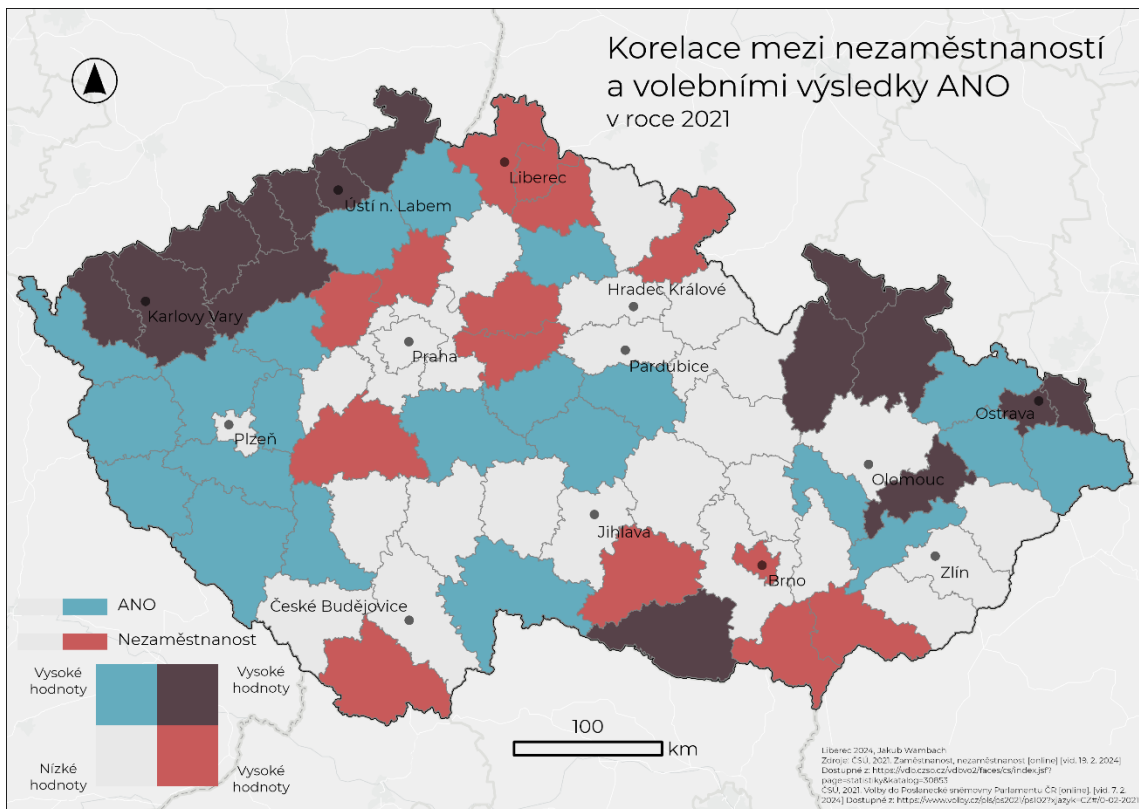
7.1 Nezaměstnanost

Nezaměstnanost je jeden z faktorů, který má velký vliv na volební chování jednotlivců. Škála v mapě (*Mapa 3*) je nastavená tak, aby první dvě kategorie znázorňovaly území, která jsou pod průměrem nezaměstnanosti v celé ČR v roce 2021, který činil 3,49 % [ČSÚ, 2021b], další dvě kategorie znázorňují nadprůměr nezaměstnanosti v ČR a poslední kategorie zobrazuje významně nadprůměrné odlehle hodnoty. Je tak patrné, že největších hodnot nabývají okresy, které se nachází v periferních pohraničních oblastech a jedná se především o dříve zmíněné strukturálně postižené regiony Ústecka a Moravskoslezska. Vyšší podíl nezaměstnanosti, než je celorepublikový průměr, najdeme i v okresech Libereckého, Středočeského a Jihomoravského kraje.

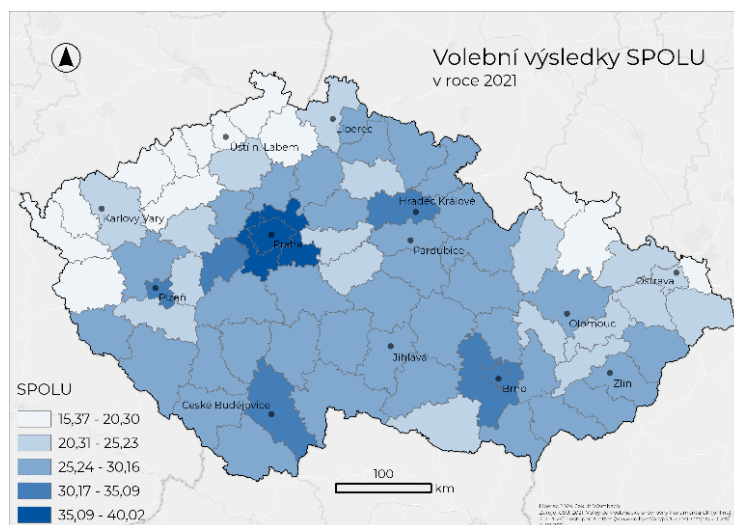
Mapa 3 Nezaměstnanost v ČR, Jakub Wambach 2024

Nezaměstnanost v porovnání s volebními výsledky hnutí ANO naznačují korelaci v strukturálně postižených oblastech (Mapa 4). Okresy s modrou barvou značí, kde hnutí ANO získalo nadpoloviční počet hlasů z celkového průměru ČR, a okresy červenou barvou znázorňují, kde je míra nezaměstnanosti vyšší než průměr celé ČR. Okresy s hnědou barvou značí, kde obě tyto proměnné přesahují zmíněné průměry. Z mapy jasně vychází, že nadprůměrné hodnoty v obou měřených proměnných jsou v Ústeckém, Karlovarském, Moravskoslezském a Olomouckém kraji. Nadprůměrné hodnoty nezaměstnanosti nebo volebních výsledků hnutí ANO jsou zaznamenávány i v jiných okresech napříč ČR, nicméně obě hodnoty se setkávají s určitými výjimkami pouze v dříve zmíněných krajích.

Mapa 4 Korelace mezi nezaměstnaností a volebními výsledky ANO ve volbách 2021, Jakub Wambach, 2024

Při porovnání s mapou volebních výsledků koalice SPOLU (Mapa 5) jsou okresy značené hnědou barvou na mapě výše, ty okresy, ve kterých koalice SPOLU získala nejméně hlasů. Můžeme tak říci, nejenom že obě dvě politické

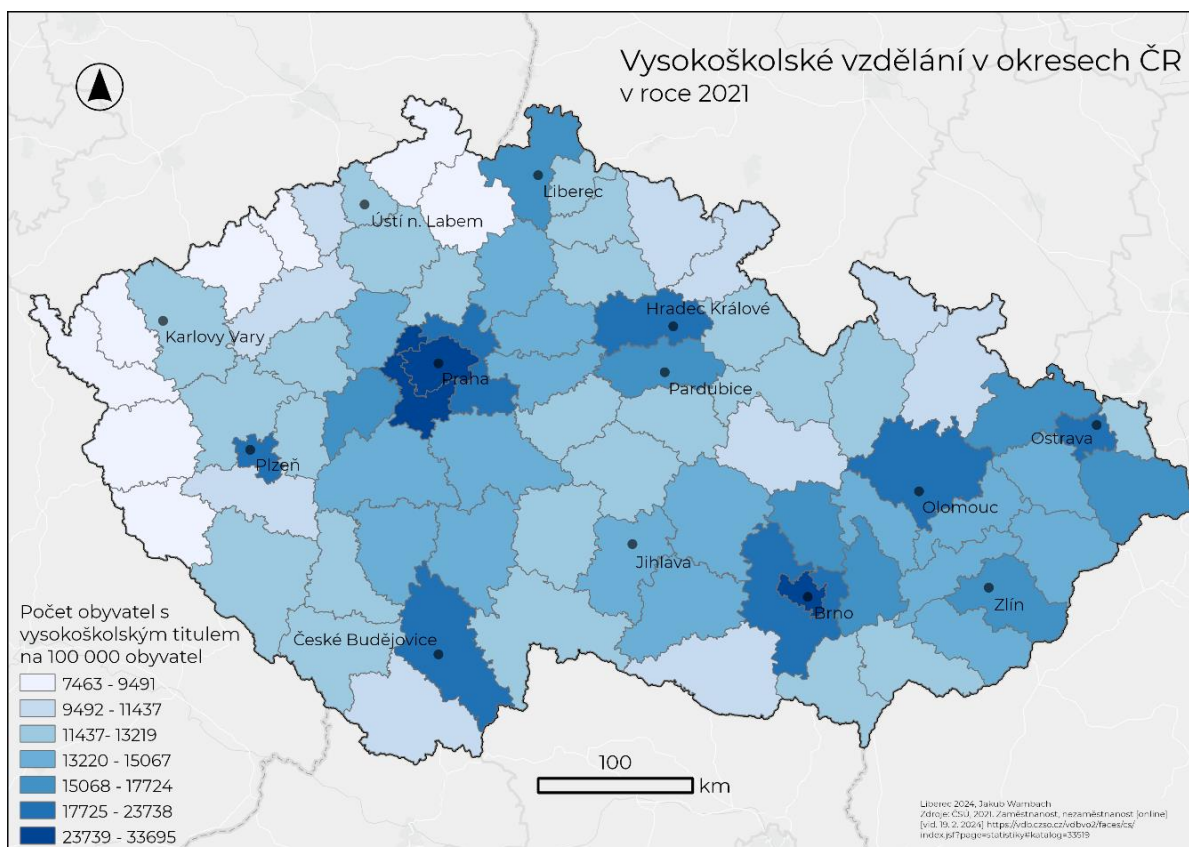

Mapa 5 Volební výsledky koalice SPOLU v roce 2021, Jakub Wambach, 2024

strany získávaly hlasy v opačných koutech ČR a jsou svým způsobem k sobě reverzní, ale také že nezaměstnanost významně ovlivňuje volební chování obyvatel, kteří z tohoto příkladu politicky tíhnou spíše k populistickým hnutím jako je hnutí ANO. Hnutí ANO se v některých z těchto okresů blížilo až ke 40 % hlasů a jeho podpora je tak velmi značná v okresech, kde je nezaměstnanost vyšší.

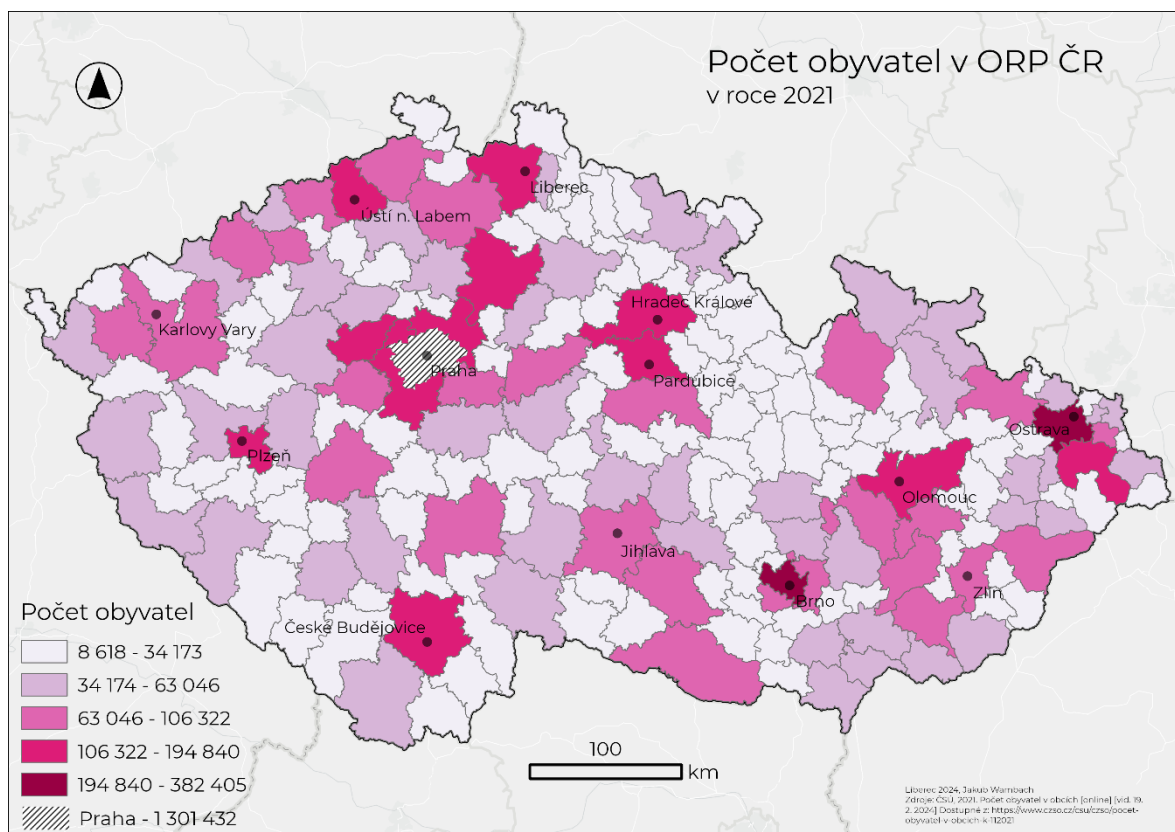
7.2 Vysokoškolské vzdělání

Další proměnnou, která ovlivňuje volební chování obyvatel, je vzdělání člověka, jaké úroveň vzdělání jednotlivců dosáhl a v jakých socioekonomických vrstvách se s dosažením tohoto vzdělání pohybuje. Následující mapa znázorňuje počet obyvatel v daném okrese, kteří dosáhli na vysokoškolské vzdělání jakéhokoliv typu (*Mapa 6*) s tím, že jsou hodnoty přepočítány na 100 000 obyvatel z důvodu nesouměrného rozmístění počtu obyvatel, které je ilustrováno na další mapě níže (*Mapa 7*). I po přepočítání na 100 000 obyvatel je patrné, že nejvíce obyvatel s dosaženým vysokoškolským vzděláním je v krajských městech, ale opět se zde opakuje narativ, že menší hodnoty jsou zaznamenávány v pohraničních oblastech Ústeckého a Karlovarského. V tomto případě pohraniční pás pokračuje až do

Mapa 6 Vysokoškolské vzdělání v ČR v roce 2021, Jakub Wambach, 2024

Plzeňského kraje. V porovnání s mapou počtu obyvatel se tak dá říci, že více obyvatel s vysokoškolským vzděláním se nachází v regionech, kde je nejvyšší počet obyvatel i po přepočítání na 100 000 obyvatel. Obyvatelé s vysokoškolským vzděláním se tak situují v jádrech a centrech velkých měst v ČR a jejich blízkých centrech druhého řádu, zatímco obyvatelé, kteří nedosáhli na vysokoškolské vzdělání se nachází spíše v periferních pohraničních oblastech. V mapě počtu obyvatel je Praha uváděna jako samostatná proměnná, jelikož její hodnoty jsou významně odlehle, a výsledný kartogram by tak zkreslovala.

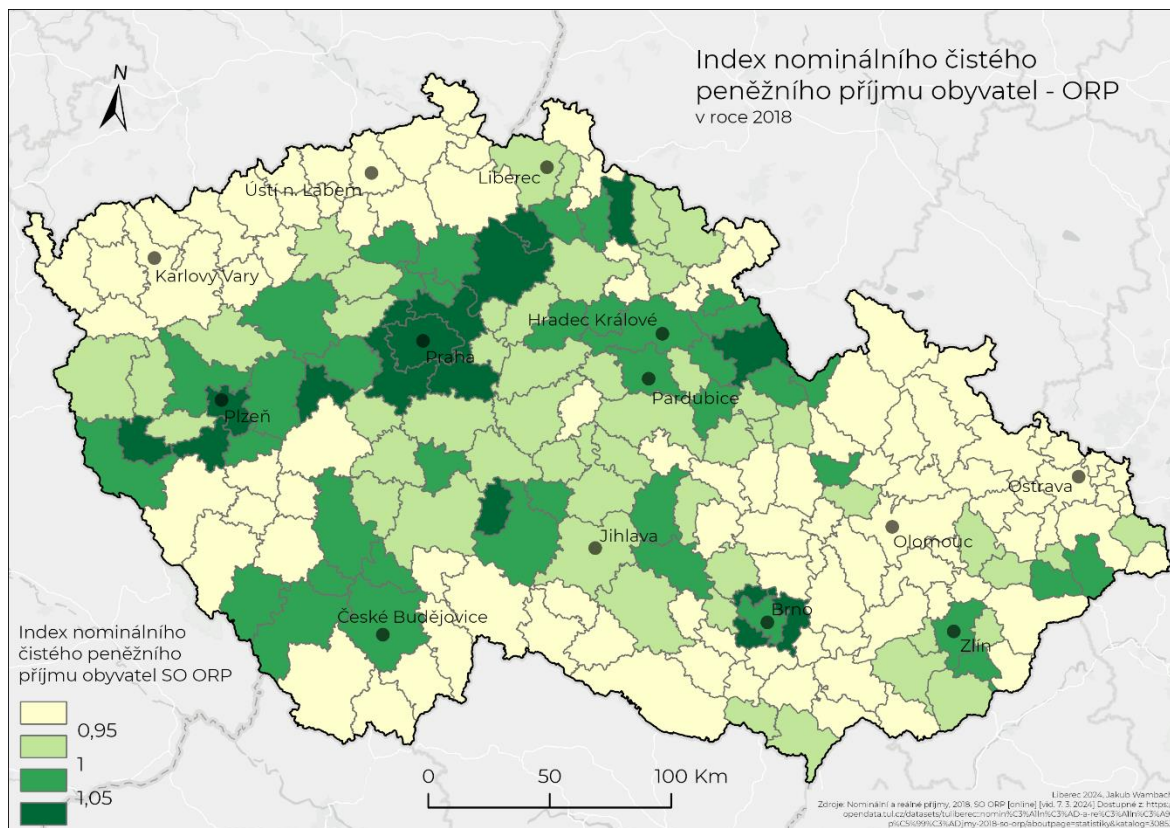
Pokud porovnáme mapy vysokoškolského vzdělání a nezaměstnanosti můžeme si všimnout, že okresy s vysokými hodnotami nezaměstnanosti jsou těmi oblastmi, kde nedosáhlo velké množství lidí na vysokoškolské vzdělání. Korelace je patrná nejvíce v okresech Ústeckého kraje jako jsou Chomutov, Most, Louny nebo Děčín, podobné charakteristiky ale můžeme zaznamenat i v Jeseníku, Bruntálu nebo jihomoravském Znojmu. Stejně jako u nezaměstnanosti se tak dá tedy předpokládat, že nejvýše dosažené vzdělání může být jeden z ovlivňujících faktorů volební chování a z analýzy map, tak vyplývá, že v regionech, kde není dosaženo vysokoškolského vzdělání se více daří

populistickým stranám jako hnutí ANO nebo extrémistickým stranám jako hnutí SPD. Při porovnání map s volebními výsledky strany SPD, [viz Volby 2021](#), tyto hodnoty taktéž korelují.

7.3 Průměrný věk

Věk, jak už bylo zmíněno dříve, hraje klíčovou roli ve volebním chování. Volební chování je ovlivňováno zkušenostmi, generací, technologiemi, ekonomickými a sociálními faktory, stejně jako historickými událostmi, které si daná generace zažila. V tomto případě je však na území ČR hledání korelací s volebními preferencemi a věkem velmi obtížné. Jak je vidět na mapě níže (*Mapa 8*), tak obyvatelé s nejnižším věkem se nachází v okolí Prahy a Brna, a tak by se dalo spekulovat, že mladší voliči volí více pravicové liberálnější strany jako SPOLU nebo Pirstan, tento trend však není potvrzován ve zbytku ČR. Vyšší hodnoty se vyskytují opět v pohraničních oblastech, ale nejvyšší hodnoty jsou nesouměrně rozloženy po celé ČR a není zde vytvořen žádný pás, který by koreloval s volebními výsledky v roce 2021. Vysoký průměrný věk se nachází jak v Ústeckém a Moravskoslezském kraji, kde bodovalo hnutí ANO, tak ale i v oblastech především vnitřní periferie táhnoucí se od Jihlavy až k německé hranici, kde hnutí ANO a SPOLU dosahovaly podobných výsledků, a také na Moravě a v okolí Zlína, kde byly taktéž silné obě dvě strany. Dá se tak říci, že věk ovlivňuje volební chování obyvatel, ale v geografickém prostoru ČR tento vliv není tak značný a výsledky voleb z roku 2021 nemají významnou korelaci s věkem voličů v daných okresech. Korelaci s věkem tak najdeme pouze v Praze, Brně a jejich blízkém okolí, kde voliči tíhli spíše k stranám SPOLU a Pirstan, zatímco strany ANO a SPD zde voliče nezískaly. Opačný příklad se dá pozorovat v okresech Bruntál, Jeseník a Šumperk, kde je naopak průměrný věk vysoký a strany ANO a SPD zde slavily významný úspěch. Podobné korelace, kde by tento jev byl takto velmi zjevný, by se však na zbytku České republiky hledaly těžce, v některých částech Ústeckého kraje se projevuje, avšak nijak pozorovatelně významně.

průměrné mzdě nepřibližují. V některých případech se však v krajích dá pozorovat, že nejvyšších výsledků nedosahují krajská města. Například v Libereckém kraji nejvyšších hodnot dosahuje ORP Jilemnice, v kraji Vysočina to je ORP Pacov a v Královéhradeckém kraji to je Rychnov nad Kněžnou. To je způsobeno cílenými zásahy, kdy například v roce 2015 byl v Rychnově nad Kněžnou silně podpořen rozvoj jednoho ze závodů Škoda, závod Kvasiny, který vygeneroval volné pracovní pozice a s tím tak i stoupla průměrná mzda v tomto ORP.

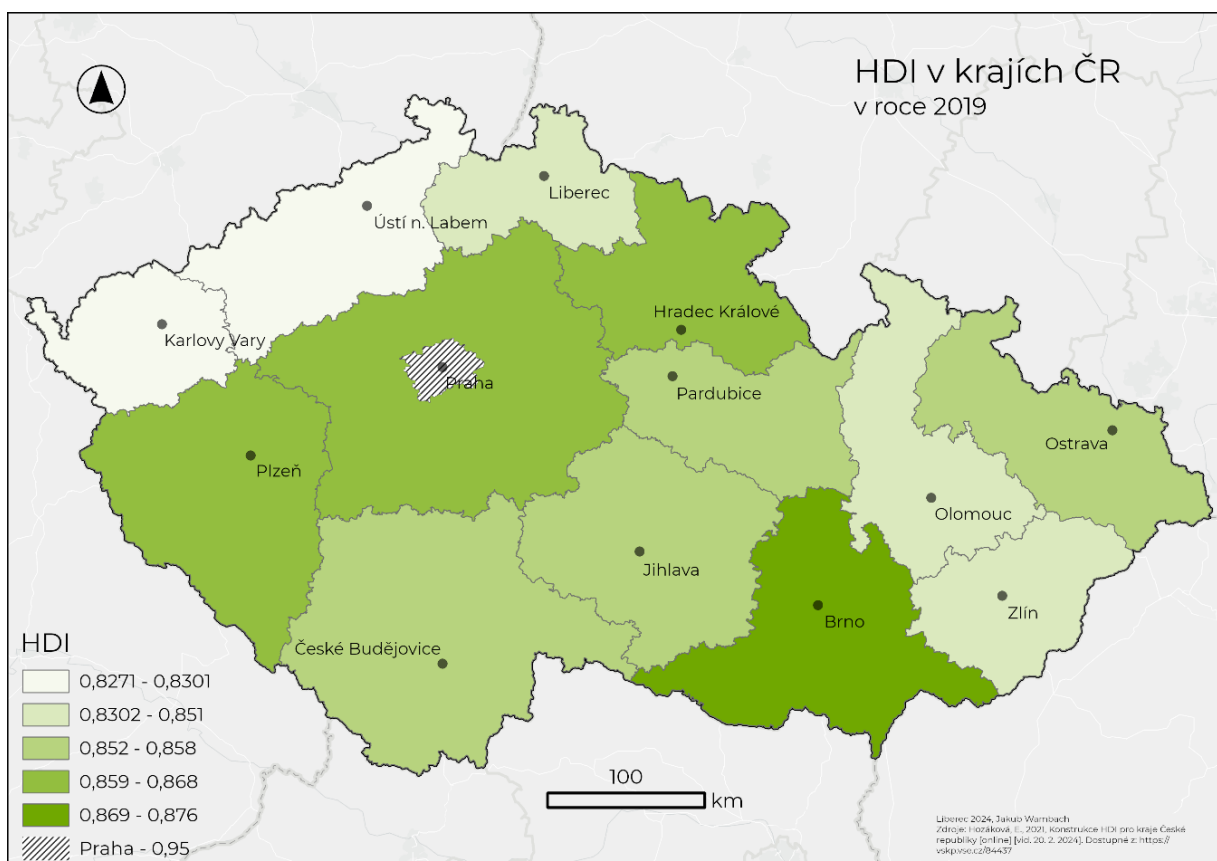

Mapa 9 Příjmy v ORP ČR v roce 2018, Jakub Wambach, 2024

7.5 Human development index

Poslední zkoumanou proměnou je human development index, který v sobě zahrnuje informace o zdraví obyvatelstva, které je identifikováno pomocí očekávané délky života a minimální délky života, dále vzděláváním pomocí průměrné délky vzdělávání a očekávané délky vzdělávání a životní úrovní obyvatel zastoupená ukazatelem HDP. Z důvodu nedostatečné podrobnosti dat potřebných k výpočtu HDI, jsou data na mapě znázorněna pouze pro kraje (Mapa 10). I přesto můžeme vidět, že zdaleka nejvyšší HDI má Praha, která byla z celkové škály jako významná odlehlá vyjmuta. Vysoké HDI má

také Jihomoravský kraj, kde se dá však spekulovat na základě předchozích analýz, že jsou hodnoty významně vyzdvihovány brněnskou aglomerací. Vyššího HDI pak dosahují ještě kraje Plzeňský, Středočeský a Královéhradecký, zatímco nejnižšího Karlovarský kraj a Ústecký kraj. Tyto kraje nám ve všech analýzách vykazovaly nejhorší hodnoty, ať už se jednalo o nezaměstnanost, počet obyvatel s vysokoškolským titulem nebo průměrný věk, kde se řadily spíše k vyšším hodnotám. HDI jenom tento trend potvrzuje. Tento trend je způsoben několika faktory. Jedná se například o průmyslovou transformaci a útlum odvětví v regionu, při kterých dochází ke ztrátě pracovních míst a ekonomické stagnaci, čímž je způsobena vysoká nezaměstnanost, která je také zapříčiněna nedostatečnou diverzifikací ekonomiky a nedostatečné vize ať už ze strany veřejné zprávy, nebo podnikatelských subjektů, kteří spolu nekooperují. S tím souvisí i demografický úbytek obyvatel, a především odliv vysokoškolsky vzdělaných osob ať už do Prahy, nebo do Německa. Tento odliv se projevuje i na vzdělávacím procesu a všechny tyto proměnné jsou jenom a pouze potvrzeny v mapě znázorňující HDI.

Mapa 10 Human development index v krajích v roce 2019, Jakub Wambach, 2024

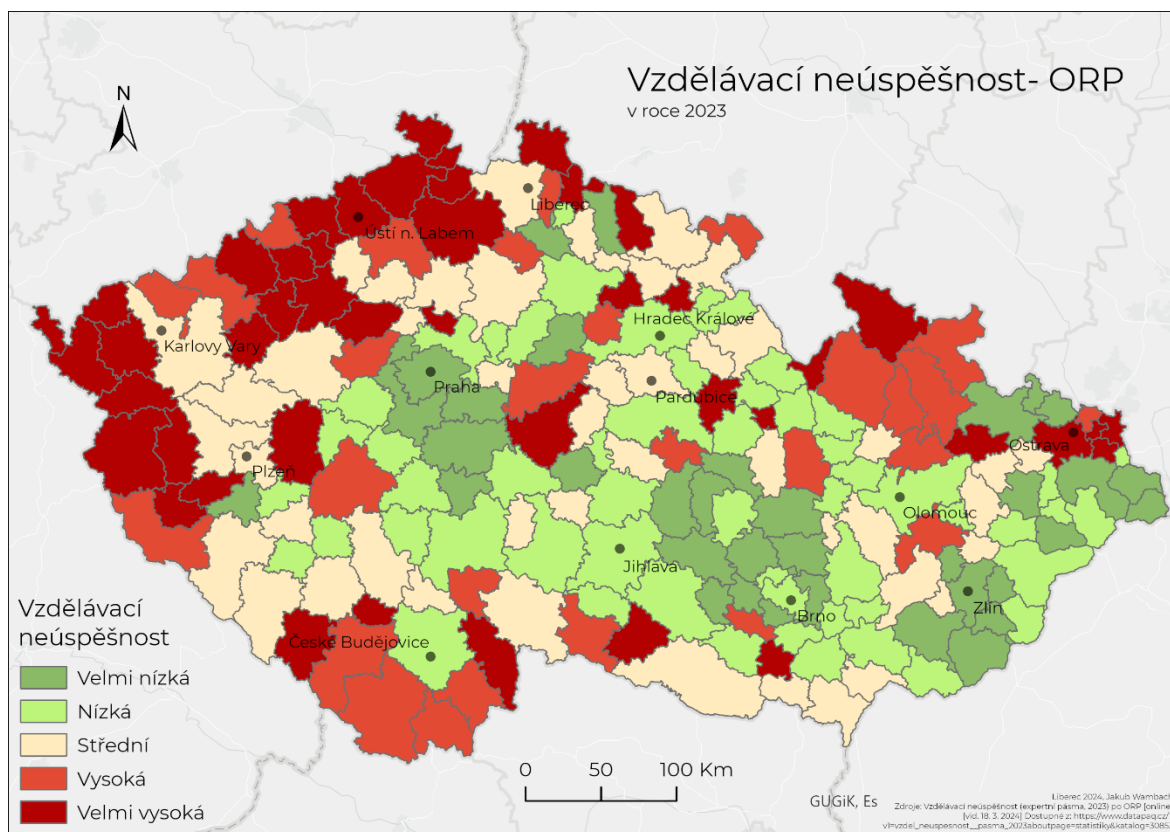
Na základě dříve provedených prostorových analýz se dá říci, že lidé žijící ve strukturálně postižených regionech, které se potýkají s řadou problémů, které byly nastíněny výše, volí ve volbách více populistické strany jako hnutí ANO, jejichž volební programy jsou velmi vágní a vyznačují se především líbivými hesly a takzvanou politikou „catch em all“, kdy se ve své podstatě snaží zalíbit všem. Především ekonomické sliby zaměřené na ekonomický rozvoj a podporu zaměstnanosti, které jsou v Ústeckém kraji patrné, jsou tak pro místní voliče velmi přitažlivé. Hnutí ANO také díky svým slibům a programu dokáže velmi silně mobilizovat obyvatele staršího věku, kterých je v těchto krajích nemálo. [ANO, 2021]

8. Regionální disparity

Regionální disparity jsou zjevné v každé zemi na světě. Tyto disparity mohou být vidět například na socioekonomických faktorech, které jsou měřitelné, ale také na stylu života, společenských vazbách a jiných proměnných, které není jednoduché měřit. Jak už bylo nastíněno dříve, jedná se o faktory, které zasahují do volebního chování obyvatel.

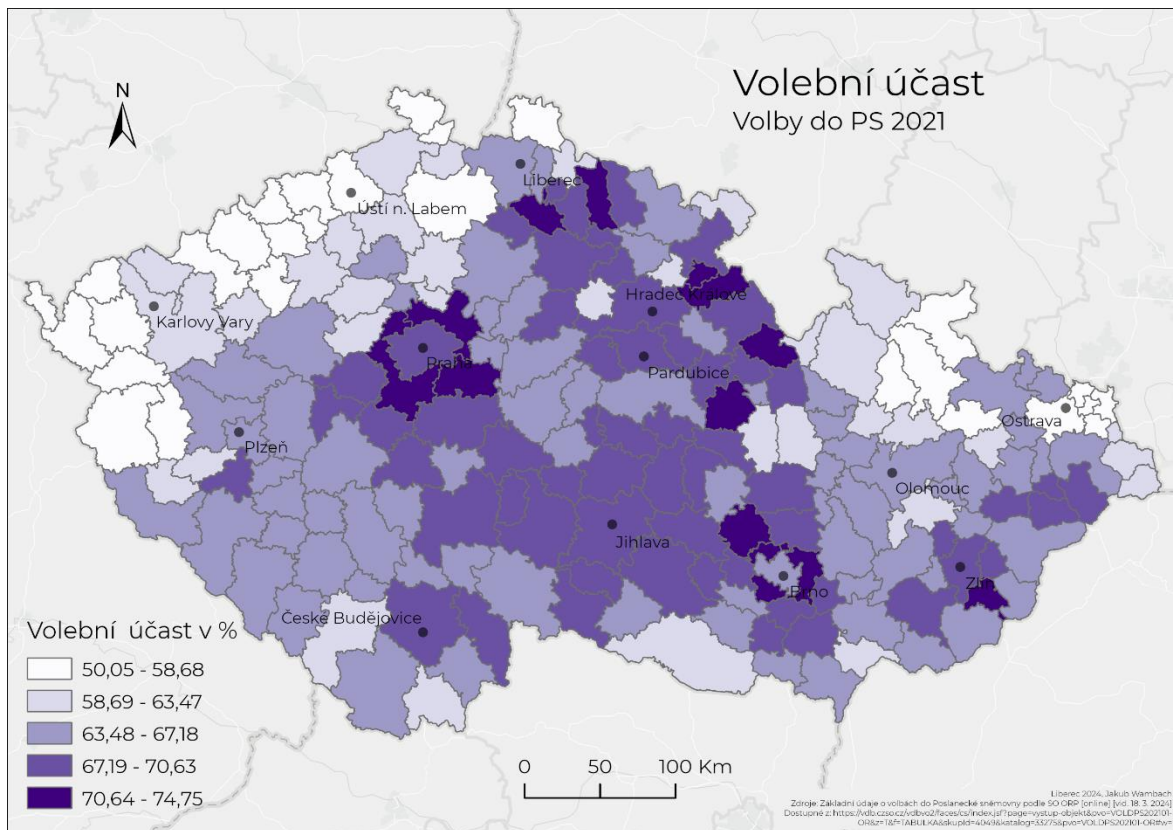
8.1 Vzdělávání

Jedním z kvantifikovatelných ukazatelů je vzdělávací neúspěšnost v regionech. Dle výzkumu organizace PAQresearch vzdělávání v Česku neslouží všem dětem stejně. Jedná se o poměrně přehlíženou problematiku, jelikož kategorie škol, a tedy základní, střední a vysoké, jsou dostupné v každém regionu ČR, nicméně jejich kvalita a úroveň je významně odlišná. Samotné školy rovné šance pro studenty z jiných regionů zaručit nemohou. Klíčové jsou i jiné dříve zmíněné aspekty, a to například chudoba, kvůli které děti z důvodu exekucí a nestabilnímu rodinnému zázemí přichází o podmínky ke studiu. Výsledky na mapě níže vykazují podobné hodnoty jako u mapy dokončeného vysokoškolského vzdělávání (*Mapa 11*). Je však nutno brát v potaz, že ani některé prosperující oblasti Česka nedosahují hodnot, které by se očekávaly a chudší oblasti naopak nemusí znamenat vzdělávací neúspěch. Velmi významné rozdíly jsou i na mikroregionální úrovni a ORP se sebou přímo sousedící mohou zaznamenávat odlišné výsledky. Důležitou roli hrají jednotlivé ORP a jak jsou schopné rozvíjet potenciál znevýhodněných dětí. Hlubší analýzy jsou dále prováděny na portálu organizace PAQresearch [PAQresearch, 2023]. Velmi vysokou vzdělávací neúspěšnost můžeme zaznamenat především v Ústeckém a Karlovarském kraji, ale výrazně za průměrem zůstávají i některá ORP v Libereckém, Plzeňském a Jihočeském kraji. V tomto případě však můžeme vyloučit souvislost s volebními výsledky, jelikož vzdělávací neúspěšnost je prostorově rozložena do regionů napříč celou ČR a na volební výsledky nemá velké vazby. Obecně je vzdělávací neúspěšnost vyšší v periferních a hraničních oblastech, nicméně významných hodnot dosahují i některá vnitrozemská ORP. Neúspěšnost ve vzdělávacím procesu, tak nemá přímý vliv na volební výsledky.

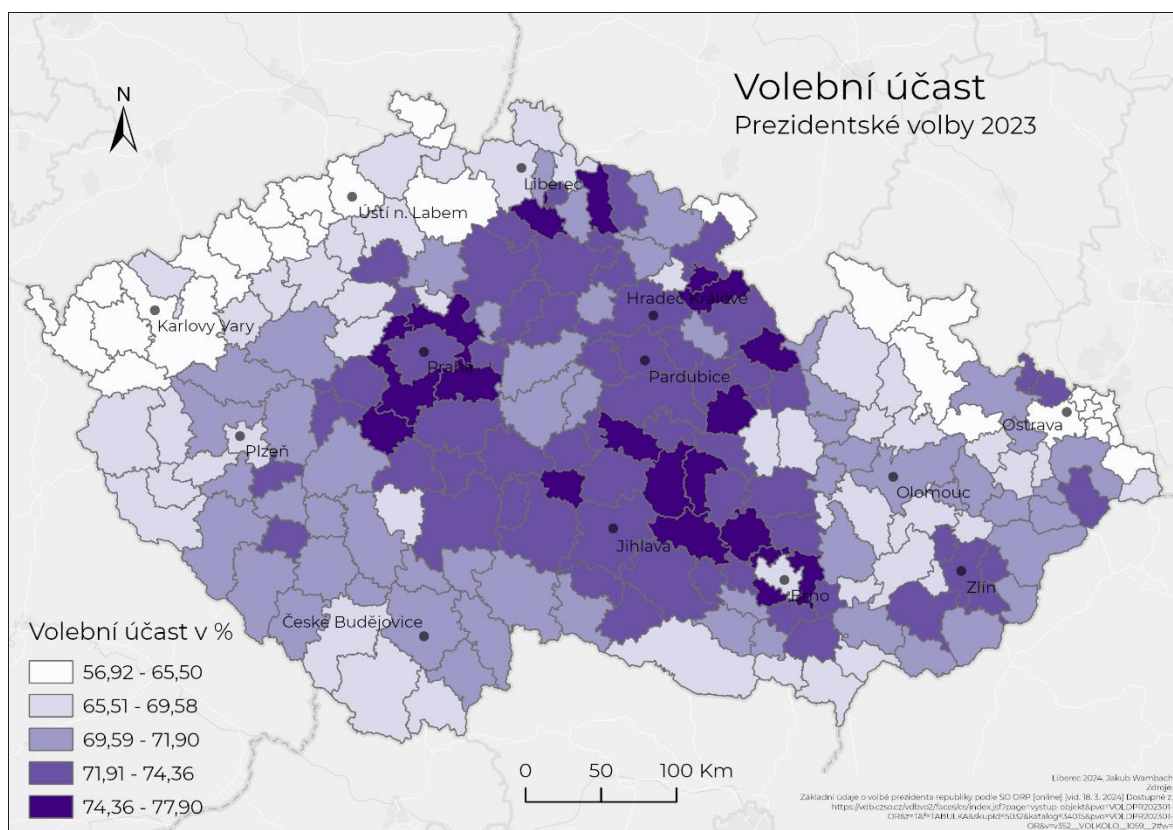

Mapa 11 Vzdelávací neúspěšnost v ORP ČR, Jakub Wambach, 2024

Do jisté míry jsou však patrné souvislosti se samotnou volební účastí ve volbách ORP v Libereckém, Ústeckém, Karlovarském, Plzeňském, ale i Olomouckém a Moravskoslezském, které mají velmi vysokou vzdělávací neúspěšnost, jsou až na určité výjimky ty, ve kterých je volební účast ve volbách v roce 2021 zdaleka nejmenší (Mapa 12). Dá se tak předpokládat, že neúspěšnost ve vzdělávacím procesu se odráží na jedincích tím způsobem, že k volebním urnám nedorazí vůbec. Tento akt může znamenat projevení svého názoru, a to tedy nesouhlasu se současnými volebními politickými stranami. Pro jedince se nejeví ani jedna z nich jako pro něj přívětivá a volitelná. Druhou možností je nezájem o politické dění v zemi a nezájem o celý volební proces. Volební účast v roce 2021 byla nejvyšší od roku 1998, a to 65,44 %, avšak dříve zmíněné oblasti zůstávaly silně za tímto průměrem. Dá se tedy předpokládat, že neúspěšnost ve svém vzdělávacím procesu má přímý vliv na angažovanost se v politickém prostoru, a především ve volební účasti v jakýchkoliv volbách. To je potvrzováno i ve volbách prezidenta z roku 2023 (Mapa 13), kde volební účast byla v absolutních číslech vyšší, nicméně poměrově v geografickém prostoru a porovnání volební účasti napříč ČR zůstala stejná.

Mapa 12 Volební účast ve volbách do PS v roce 2021, Jakub Wambach, 2024

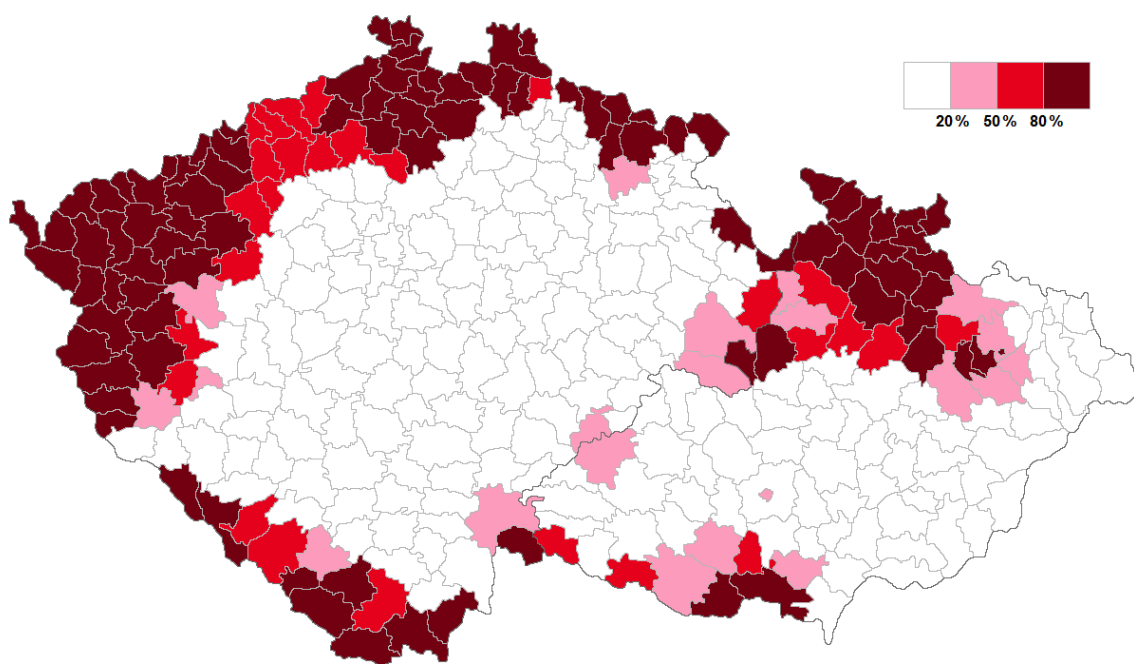
Mapa 13 Volební účast v prezidentských volbách v roce 2023, Jakub Wambach, 2024

8.2 Historie regionu

Historie, která ovlivňovala region, přetrvává v myslích obyvatel po mnoho let a nepřímo ovlivňuje volební preference v těchto regionech. Politického vnímání může přetrvávat několik desetiletí, a ačkoliv některé proměnné nemusí mít jasné vysvětlení v současnosti, je potřeba se podívat, jestli nejsou ovlivněny minulostí.

8.2.1 Pohraniční oblasti

Jedním z důležitých bodů v české historii bylo vysídlování Němců po druhé světové válce v letech 1945-1946. Z tehdejšího českého území bylo nuceno odejít téměř 3 miliony Němců, nicméně odsuny se nekonaly pouze v ČSR, ale také v Polsku a zemích spadající pod Sovětský svaz [iRozhlas, 2018]. Důležitý pro naše zkoumání je poznatek, že na českém území se tito etničtí Němci nacházeli v pohraničních oblastech, ze kterých byli následně odsunuti. Následující obrázek (*Obrázek 3*), vytvořený dle statistického lexikonu obcí z roku 1934, který navazoval na sčítání lidu z roku 1930, jasně dokazuje, že české pohraničí bylo z velké části tvořeno právě etnickými Němci. Po druhé světové válce bylo německé obyvatelstvo nuceno tyto pohraniční oblasti opustit. Zůstaly prázdné domy a zdevastovaná infrastruktura. Do těchto vysídlených oblastí se začali nejdříve živelně, ale následně i organizovaně stěhovat lidé z jiných částí země. Toto vedlo k radikální obměně

Obrázek 3 Německé osídlení během 30. let 20. století [Wikipedia, 2022]

etnického složení a k úplné změně ekonomického a sociálního kontextu regionů. Do těchto míst se stěhovali především obyvatelé, kteří hledali nový začátek a nebyli nijak vázáni nebo pracovně zajištěni na jiném místě v ČSR. Noví obyvatelé pohraničí často neměli zajištěné majetky a živobytí a hledali v těchto oblastech nové příležitosti k vybudování si lepších životních podmínek. Tento nepoměr je viditelný i v současnosti a přetrvává desítky let. Historická nerovnost je vidět stále i dnes. Pohraniční oblasti se stále potýkají se strukturálními problémy jako je například nedostatečná infrastruktura a spojení s hlavními centry nebo nedostatečný finanční kapitál putující do pohraničí. Historická událost odsunu Němců zanechala jizvy v kolektivní paměti. Tehdejší obyvatelstvo si po historických událostech první poloviny 20. století chtělo vybudovat vlastní suverenitu a dá se předpokládat, že lidé, kteří měli tyto národovecké tendence, byli ti, kteří nahrazovali odsunuté Němce v pohraničí. Dá se tak předpokládat, že obyvatelé v těchto oblastech, které přímo sousedí s hranicí, mají větší tendence zastávat postoj, že by ČR měla mít svou národní suverenitu a být chráněna před vnějšími hrozbami, jelikož tito lidé jsou ti první, kteří se s potencionální hrozbou setkají. Jedná se o historickou událost, nicméně tyto tendence přetrvávají i dodnes a ve volebních preferencích se tyto oblasti vyznačují vyšší podporou právě stran zastávající tento názor, jako například SPD.

8.2.2 Oblasti s historickými průmyslovými centry

V tomto případě se jedná především o oblasti v Moravskoslezském a Ústeckém kraji, které mají bohatou průmyslovou historii, a která v minulosti přitahovala velké množství pracovních příležitostí. V posledních letech na základě mnoho národních či evropských iniciativ dochází k postupné restrukturalizaci ekonomiky a postupnému odklonu od průmyslových odvětví, které byly v těchto krajích provozovány (strojírenství, hutnictví, těžební průmysl). Tato restrukturalizace vede přirozeně ke ztrátám původního zaměstnání, k vysoké nezaměstnanosti a chudobě, ale také i sociálním problémům. EU se těmto regionům snaží usnadnit tento přechod a prostřednictvím evropských strukturálních fondů financuje projekty na podporu inovací, rozvoje malých i středních podniků nebo i infrastrukturních investic.

9. Geografické vlivy na hlasování

9.1 Sousedský efekt a efekt kandidáta v ČR

Sousedský efekt je jeden z efektů, který je velmi dobře měřitelný, pokud známe rodiště kandidáta, popřípadě jeho bydliště či dřívější působiště. Ve většině případů se jedná o stejné geografické místo nebo region. V této analýze se zaměříme na hlavní tváře politických stran, které kandidovaly do poslanecké sněmovny v roce 2021, přičemž budou zmíněny i určité aspekty vývoje oproti volbám v roce 2017, jelikož z důvodu předvolebních koalicí může být význam některých kandidátů zkreslující. Pro tuto analýzu byli vybráni hlavní lídři politických stran, a to včetně stran, které participovaly v předvolebních koalicích. Předvolební koalice se tak v této analýze neberou jako jedna entita, ale entita složená z více stran, která každá má svého hlavního předsedu a lídra strany.

Na následující straně je mapa, která znázorňuje místa narození jednotlivých kandidátů, přičemž rodiště Andreje Babiše a Tomia Okamury v této mapě zahrnuta nejsou, jelikož byla mimo české území (*Mapa 14*). U Andreje Babiše se jedná o Slovensko a u Tomia Okamury o Japonsko. U těchto dvou tedy sousedský efekt analyzovat nebudeme, protože jejich rodiště a následné působiště nebylo většinu času vůbec na českém území. Bydliště obou dvou kandidátů je v současnosti v Praze, kde ani jedna ze stran, kterým jsou výše zmínění předsedové, nemá velký volební úspěch, a tak se dá říci, že v souvislosti s těmito dvěma kandidáty neexistuje žádný význam sousedského efektu.

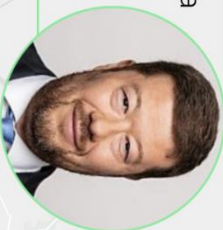
Místo narození kandidáta

Ivan Bartoš
Jablonec nad Nisou
PirSTAN - Piráti
43 let

Andrej Babiš
Bratislava
ANO 2011
69 let

Tomio Okamura
Itabaši
SPD
51 let

Markéta Pekarová Adamová
Litomyšl
SPOLU - TOP09
39 let

Vít Rakušan
Kolín
PirSTAN - STAN
44 let

Petr Fliaha
Brno
SPOLU - ODS
59 let

Marian Jurečka
Přerov
SPOLU - KDU-ČSL
42 let

Mapa 14 Místo narození kandidáta, Jakub Wambach, 2024

Následující mapa může být na první pohled nepřehledná a hektická, nicméně se nejedná o nic jiného než o syntetickou mapu předchozích mapových výstupů (*Mapa 15*). Tato mapa v sobě kombinuje volební výsledky SPOLU a PirSTAN s místem narození hlavních lídrů stran v těchto uskupeních participujících.

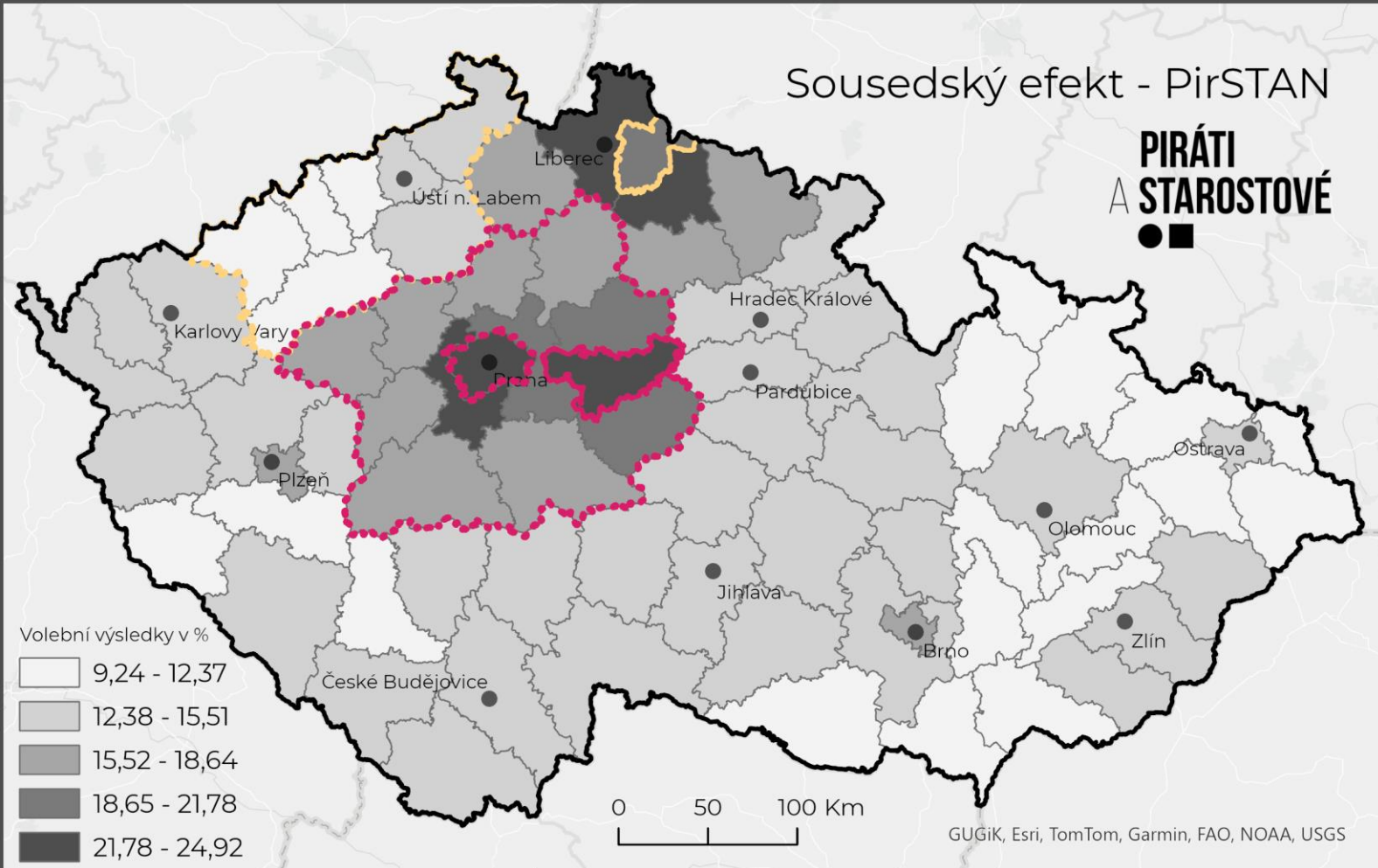
V první mapě, znázorňující volební výsledky PirSTAN, jsou uvedeny místa narození Víta Rakušana a Ivana Bartoše, kterými jsou Kolín, respektive Jablonec nad Nisou. V Libereckém a Středočeském kraji měla strana PirSTAN největší úspěch. Sousedský efekt však můžeme pozorovat pouze v jednom z těchto okresů, a to Kolíně. Vliv na volební hlasy má i to, v jakém volebním obvodu je daný kandidát veden na volební listině. Ivan Bartoš byl na volební listině v Ústeckém kraji, kde strana PirSTAN neslavila úspěch, a kandidatura Ivana Bartoše v tomto regionu tak v těchto volbách pozbyla na efektu. V Libereckém kraji má obecně větší preference strana STAN z důvodu významně se angažujícího regionálního hnutí Starostové pro Liberecký kraj, které je úzce spjato s hnutím STAN. Hnutí SLK hraje v Libereckém kraji značnou roli, jelikož má silné zastoupení v krajském zastupitelstvu, krajském městě Liberec, ale také v menších městech v kraji, jako je například Chrastava, Zákupy nebo jiné menší obce, kde působí prostřednictvím menších sdružení a nezávislých kandidátů. Obecně se tak vyšší volební preference této strany daly v tomto regionu očekávat, nicméně konkrétně v Jablonci nad Nisou persona Ivana Bartoše nijak volební výsledky nezlepšila, a tak se dá předpokládat, že zde sousedský efekt nezafungoval. Prostý důvod je i ten, že tento kandidát v tomto kraji nekandidoval, a tak pro něj lidé nemohli odevzdat své preferenční hlasy. Velmi významnou osobou se však v tomto kraji stala persona Jana Farského, který získal celkem 15 479 preferenčních hlasů, což bylo celkem 32,69 % z celkových hlasů odevzdaných pro tuto stranu a zařadil se tak mezi osoby, které získali velmi významný počet preferenčních hlasů. Procentuálně tak předběhl i Mariana Jurečku, Petra Fialu i Markétu A. Pekarovou, a je tak patrné, že se jedná o velmi silnou personu v tomto regionu, která dokládá sílu hnutí SLK v tomto kraji. Naopak velmi silný sousedský efekt je možné pozorovat u druhého lídra PirSTANu Víta Rakušana, který je původem z Kolína a dlouhou dobu zde i působil. Vít Rakušan kandidoval ve Středočeském kraji, a tak ho i lidé z jeho rodného města Kolína mohli volit. Na mapě je patrné, že PirSTAN v tomto okrese dosahoval velmi vysokých výsledků, které jsou spojené i s předešlým pozitivním působením Víta Rakušana v tomto regionu, a významně se zde tak sousedský efekt projevuje. Sousedský efekt se přelil i do

okresů okolo Kolína a strana PirSTAN dosahovala vysokých výsledků i v okresech jako Nymburk nebo Kutná Hora. Že je zde sousedský efekt velmi silný, můžeme potvrdit i na porovnání s předchozími volbami, kdy Piráti v okrese Kolín měli velmi nízké volební preference, zatímco strana STAN zde dosahovala svých nejlepších výsledků. V porovnání těchto dvou voleb je patrné, že volební síla v okrese Kolín závisí především na osobě Víta Rakušana.

Co se týče předvolební koalice SPOLU, lídr Petr Fiala kandidoval v Jihomoravském kraji, kde je i jeho místo narození a místo působení. Marian Jurečka taktéž kandidoval v kraji, ve kterém se narodil, a to Olomouckém kraji. Pouze předsedkyně strany TOP 09 Markéta P. Adamová kandidovala mimo své místo narození, které je v Litomyšli, a to v Praze. U této strany však nelze pozorovat žádné působení sousedského efektu. Marian Jurečka, předseda KDU-ČSL, dosahoval poměrně vlažných výsledků, co se týče preferenčních hlasů, kdy ze všech hodnocených lídrů dopadl nejhůře, pouze s podílem 17,88 %, a v jeho rodném Přerově SPOLU dosahovalo taktéž velmi malého počtu volebních hlasů. V rodném okrese M. P. Adamové koalice SPOLU dosáhla průměrných výsledků vzhledem k celé ČR, nicméně M. P. Adamová v tomto volebním obvodu nekandidovala, a tak pro ni nebylo možné hlasovat. Preferenční hlasy tak získávala v Praze, kde získala druhý největší počet preferenčních hlasů po Vítu Rakušanovi, nicméně procentuálně se stále jednalo o méně jak 20 %, a tak její podpora byla velmi podobná jako Mariana Jurečky. Sousedský efekt tak v tomto případě také není možné sledovat. Co se týče Petra Fialy, ten kandidoval ve svém rodném Jihomoravském kraji. SPOLU se v Brně těšilo lepších výsledků, nicméně koalice SPOLU, jak bylo nastíněno v analýzách výše, bodovalo především v jádrech a centrech krajských měst, příkladem toho jsou Praha, Brno, České Budějovice a další. V tomto případě by se dalo polemizovat o mírné přítomnosti sousedského efektu, nicméně v analýze preferenčních hlasů můžeme vidět, že Petr Fiala přesáhl podíl získaných preferenčních hlasů těsně nad 20 %, oproti tomu Vít Rakušan získal 43,47 %, a tak pokud sousedský efekt přítomný u Petra Fialy byl, tak ne v takové míře jako u kandidáta STAN. Obecně se tak dá uvažovat, že v ČR se sousedský efekt projevuje více v regionech, které nejsou přímo navázané na hlavní jádra, ve kterých je ve volebních preferencích zkombinováno více faktorů než pouze síla jednoho kandidáta.

Sousedský efekt - PirSTAN

**PIRÁTI
STAROSTOVÉ**

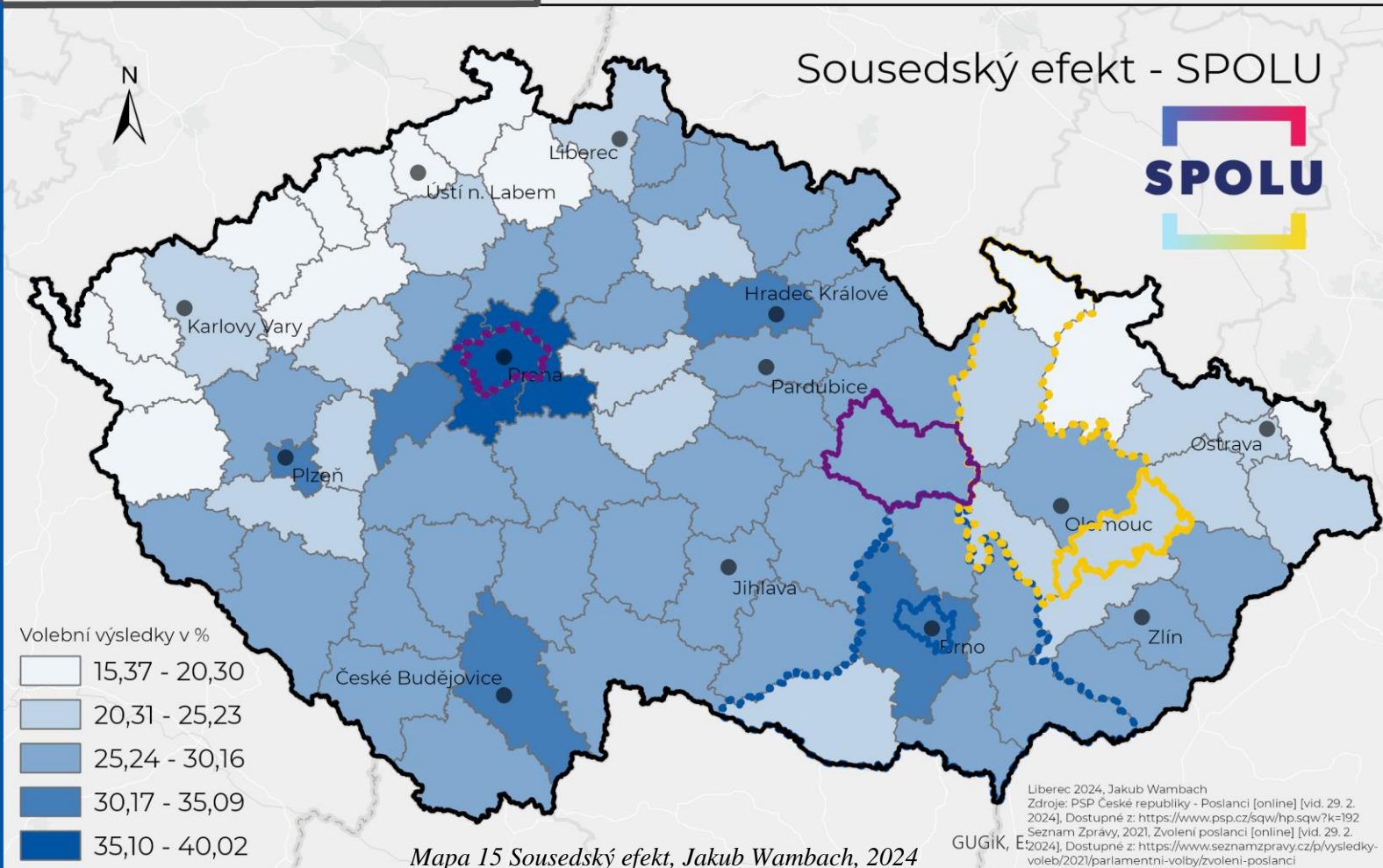

- Volební obvod Víta Rakušana
- Volební obvod Ivana Bartoše
- Místo narození Víta Rakušana
- Místo narození Ivana Bartoše

- Volební obvod Petra Fialy
- Volební obvod M. P. Adamové
- Volební obvod Mariana Jurečky
- Místo narození Petra Fialy
- Místo narození M. P. Adamové
- Místo narození Mariana Jurečky

Sousedský efekt - SPOLU

SPOLU

Liberec 2024, Jakub Wambach
Zdroje: PSP České republiky - Poslanci [online] [vid. 29. 2. 2024], Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=192>
Seznam Zprávy, 2021, Zvolení poslanci [online] [vid. 29. 2. 2024], Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/p/vysledky-voleb/2021/parlamentni-voly/zvoleni-poslanci>

Mapa 15 Sousedský efekt, Jakub Wambach, 2024

9.1.1 Preferenční hlasy

Jedním z klíčových faktorů, díky kterému můžeme zkoumat sousedský efekt, jsou preferenční hlasy, tedy jak moc v daném území voliči daného kandidáta preferují. Hlavní lídři kandidátek byli rozebráni výše. V preferenčních hlasech se však neprojevuje pouze viditelnost lídra strany na celostátní úrovni, ale především regionálnost, jak daného kandidáta lidé z regionu znají a důvěřují. Z tohoto důvodu mohou dosahovat někteří kandidáti lepších výsledků než celostátně známí lídři, jelikož působí v daném regionu a lidé z regionu je pak volí. V tomto případě zde hraje významnou roli efekt lokální kampaně a kooperace větší celorepublikové entity s nižšími subentitami. Na tabulce níže je patrné, že vysokého podílu získaných preferenčních hlasů získali lídři Vít Rakušan, Andrej Babiš a Ivan Bartoš (*Tabulka 2*). Ostatní lídři stran však nezískali tak velkou podporu, jak by se možná dalo očekávat, a dva ze tří lídrů koalice SPOLU skončili pod hranicí 20 % preferenčních hlasů. Naopak velmi významně si počínali i kandidáti, kteří na celostátní úrovni nejsou tak viditelní, ale v regionu, ve kterém kandidovali, ano. Těmito kandidáty jsou například dříve zmíněný Jan Farský, ale také Jan Berki, Lucie Potůčková a tak dále. Ve většině případů se jednalo o kandidáty politické strany STAN. V tomto jevu hrály roli dva faktory. Prvním faktorem byla dobrá zkušenost voličů s těmito kandidáty, a tak jim odevzdávali své preferenční hlasy. Druhým faktorem bylo spojení ideologicky ne tak blízkých stran Pirátů a STAN do předvolební koalice. Obě dvě strany vyzývaly své voliči, aby ve volbě této strany nevyužívali svých preferenčních hlasů, nicméně z obou stran, ale především ze strany STAN, toto bylo několikrát porušeno [Aktuálně, 2021]. Tento jev pak byl patrný i v samotných volbách, kdy se voliči STAN nesmířili se společnou kandidaturou stran Pirátů a STAN, a tak i přes naléhání lídrů, aby toto nepraktikovali, se rozhodli své kandidáty díky preferenčním hlasům dostat výše, zatímco voliči Pirátů své preferenční hlasy nevyužívali v takové míře. [iRozhlas, 2021]

Jméno kandidáta	Strana	Preferenční hlasy	Podíl (%)
Mgr. Vít Rakušan	STAN	59 792	43,47%
Mgr. Jan Farský	STAN	15 479	32,69%
Ing. Andrej Babiš	ANO	38 277	28,49%
PhDr. Ivan Bartoš, Ph.D.	Piráti	14 646	27,74%
Mgr. Jan Berki, Ph.D.	SLK	12 266	25,90%
Mgr. Lucie Potůčková	STAN	10 910	24,48%
PhDr. Olga Richterová, Ph.D.	Piráti	32 888	23,14%
Tomio Okamura	SPD	17 069	23,00%
Ing. Michaela Opltová	STAN	8 999	22,38%
Ing. Lukáš Vlček	STAN	8 074	21,55%
Mgr. Petr Gazdík	STAN	9 076	21,54%
Ing. Josef Bernard	BEZPP	8 499	21,13%
Mgr. Josef Cogan	STAN	9 181	20,60%
prof. PhDr. Petr Fiala, Ph.D., LL.M.	ODS	38 555	20,56%
Mgr. Ondřej Lochman, Ph.D.	STAN	27 656	20,10%
Ing. Markéta Pekarová Adamová	TOP 09	49 074	19,54%
Ing. Marian Jurečka	KDU-ČSL	14 254	17,88%

Tabulka 2 Preferenční hlasy ve volbách roku 2021 [Seznam zprávy, 2021b]

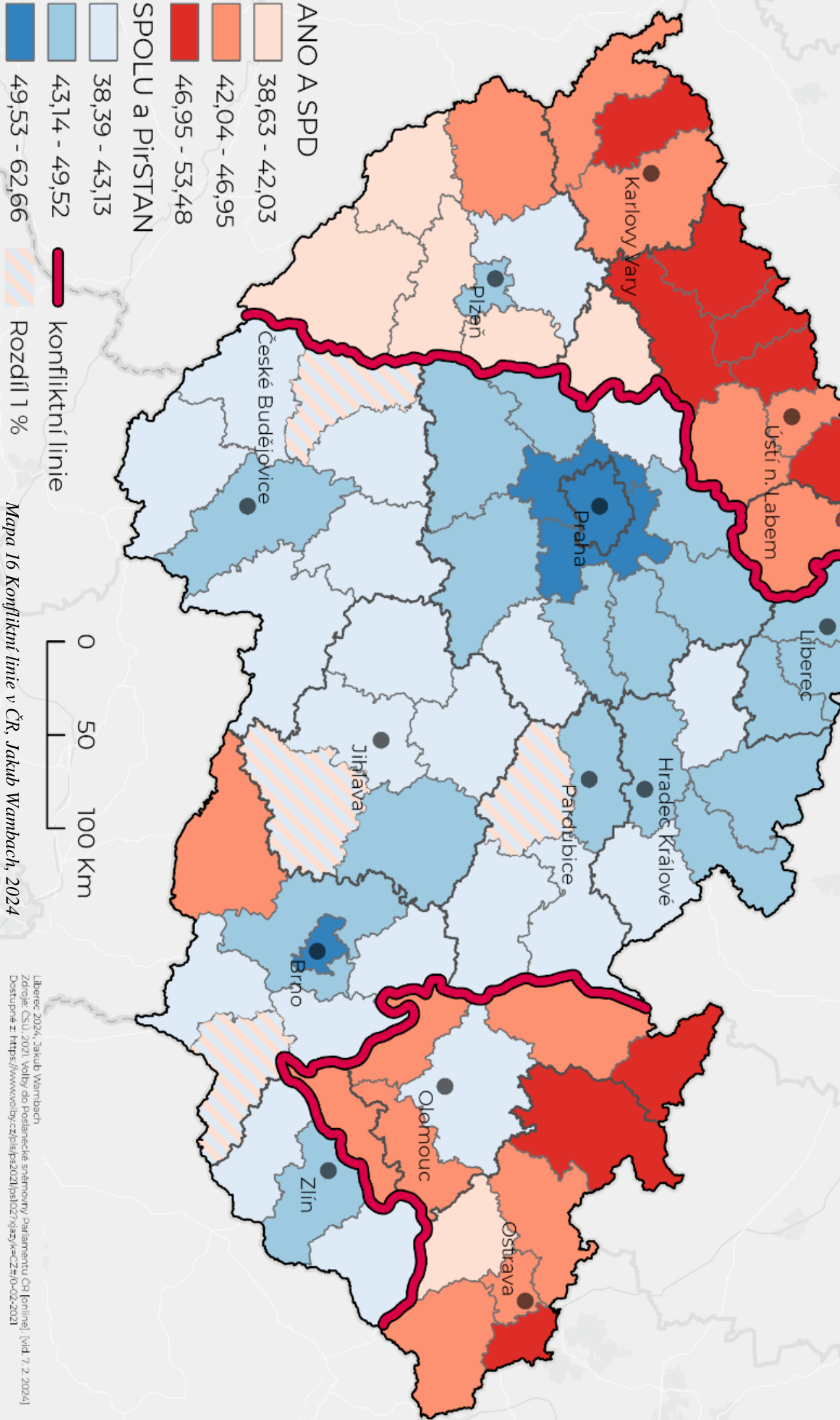
9.2 Teorie konfliktních linií v ČR

Při pohledu na předchozí mapy je zřejmé, že v České republice existují oblasti, kde jsou některá politická uskupení silná a některá slabá, nicméně pevně dané a jednoduše definovatelné skupiny voličů na mapách pozorovat nemůžeme. Ať už jsou analýzy provedeny dle věku, vzdělání, nezaměstnanosti nebo ekonomické aktivity, je zřejmé, že ve všech oblastech jsou zastoupeny do určité míry nějaké podíly voličů všech politických stran. Na základě zmíněných faktorů není možné definovat, že daný člověk bude volit tuto stranu dle toho, že spadá do dané kategorie, nicméně naznačují vyšší míru pravděpodobnosti, že tuto stranu volit bude. Podíly voličů jsou však zastoupeny napříč celým politickým spektrem i v geograficky vymezených místech, které spadají do oblastí, kde je vyšší míra pravděpodobnosti, že budou volit jinak. Striktně vše vypovídající konfliktní linii bychom hledali v českém prostředí obtížně. Do jisté míry ale můžeme určit oblasti a regiony, které se budou přiklánět k více sociálně až nacionálnímu cítění, a naopak regiony, které jsou více pravicově liberální. V klasickém porovnání jednotlivých stran není možné vytvářet žádné závěry na základě předchozích zmíněných faktorů, nicméně pokud agregujeme hlasy, které byly odevzdány politickým stranám, které jsou v současné vládě a hlasy, které získaly strany, které jsou v opozici, můžeme sledovat poměrně jasný ukazatel

toho, kde se nachází jejich voliči. V následující mapě je ilustrováno sečtení hlasů stran ANO a SPD a stran SPOLU a PirSTAN (*Mapa 16*). Mapa ilustruje, kde agregované uskupení dominovalo. Pokud byl volební rozdíl pouze 1 %, okres spadl oboum uskupením. Jak je ale vidět v mapě, těchto okresů, kde by si byla obě uskupení velmi blízko, je pramálo a volební výsledky jsou poměrně jasné. Z mapy se dá tedy prokázat, že voliči tíhnoucí ke stranám, které se nachází v současné opozici, a tedy SPD a ANO, se nachází především v západní a východní pohraniční periferii ČR. Jedná se o oblasti, kde bylo dříve prokázáno, že se potýkají s problémy nezaměstnanosti, nízkého počtu vysokoškolských studentů nebo nižší hladiny příjmů. Tato oblast postihuje na západě především Ústecký, Karlovarský a do jisté míry i Plzeňský kraj. Na východě se jedná o Moravskoslezský a Olomoucký kraj. Naopak vládní strany získávaly svou důvěru především v Libereckém, Středočeském a Královéhradeckém kraji a ve větších městech jako Praha nebo Brno. O těchto regionech se tak dá říci, že volí více směrem konzervativního liberalismu. Česká republika by se na základě těchto zjištění dala ve volební perspektivě rozdělit na východní volební pásmo, kam spadá Ústecký, Karlovarský a Plzeňský kraj, volební pásmo zbytku Čech a jižní Moravy, kam spadá kraj Vysočina, Liberecký, Jihomoravský, Jihočeský, Královéhradecký, Pardubický a Středočeský kraj společně s hlavním městem Praha, a dále na slezské východní volební pásmo, kam patří Moravskoslezský a Olomoucký kraj. V západním a východním slezském volebním pásmu lidé volí více populistické strany, zatímco lidé v pásmu zbytku Čech a jižní Moravy více konzervativně liberální strany.

Agregace opozičních stran ANO a SPD a vládních stran SPOLU a PIRSTAN

Liberec 2024, Jakub Wambach
Zdroje: CSU, 2021, Volby do Poslanecké sněmovny, Parlamentu ČR [online]. [vid. 7. 2. 2024]
Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/ps2021/ps102791azj?k=CZ#0-02-2021>

10. Závěr

Diplomová práce kladla důraz na prozkoumání a přítomnost geografických jevů volební geografie jako jsou susedský efekt, efekt kandidáta a dalších, přičemž tyto proměnné ilustrovala na volebních mapách, které byly přímo porovnávány s demografickými aspekty a jejich rozložením v geografickém prostoru ČR.

V diplomové práci byl uveden základní diskurz do teorií volební geografie, které čtenáři ucelila pohled na zkoumání volební geografie a čím se zabývá.

Stručně byly představeny volební výsledky z let 2017 a 2021 a volební preference stran, ze kterých vycházely predikce k volbám 2025.

Ve výzkumu provedeném v rámci této diplomové práce bylo zjištěno, že volby v letech 2017 a 2021 se v mnoha ohledech výrazně lišily. Tato odlišnost byla přičítána formování předvolebních koalic a spojení sil tehdejších opozičních politických stran. Tyto aliance vedly k posílení mandátů těchto politických subjektů v poslanecké sněmovně. Přestože došlo k posílení mandátů, nedošlo k podstatným změnám v geografickém rozložení voličů. Tento fakt naznačuje, že změny ve strukturách politických sil se projeví spíše na úrovni politických stran a jejich společných kandidátních listin, než na úrovni samotných voličů či geografické distribuce preferencí.

V rámci voleb v roce 2017 lze identifikovat specifickou geografickou distribuci voličů, kteří se rozhodli podpořit politické subjekty ANO a SPD. Tito voliči se převážně nacházeli v periferních a strukturálně zasažených regionech, zejména v Moravskoslezském a Ústeckém kraji, stejně jako v hraničních oblastech Karlovarského, Olomouckého a Plzeňského kraje. Oproti tomu tehdejší opoziční politické strany, tj. ODS, Piráti a TOP 09, získaly největší podporu v jádrových oblastech měst a jejich okolí. Politické strany KDU-ČSL a STAN vykazovaly výraznější regionální podporu. Pro STAN bylo regionální ohnisko podpory Liberecký kraj, zatímco KDU-ČSL získala větší počet hlasů v oblastech Moravy.

I přes rozdílné procentuální výsledky ve volbách roku 2021 zůstalo geografické rozložení voličů neměnné a preference politických stran zůstaly v regionech stejné.

Na základě mapové analýzy v diplomové práci bylo zjištěno, že jednotlivé regiony se odlišují jak v demografických, tak i socioekonomických ukazatelích. Vyšší míry nezaměstnanosti byly zaznamenány zejména v Ústeckém kraji, Moravskoslezském kraji, severních periferních částech Olomouckého kraje a částech Karlovarského kraje. Pokud jde o úroveň vzdělání, regiony s nejnižším podílem osob s vysokoškolským vzděláním či s nejvyššími hodnotami vzdělávací neúspěšnosti byly opět tyto stejné regiony. Porovnáním těchto výsledků lze předpokládat, že tyto proměnné se promítají do konečných volebních výsledků v těchto oblastech.

Bylo prokázáno, že v České republice neexistuje signifikantní korelace mezi průměrným věkem obyvatelstva a volebními výsledky. Analýza volebních výsledků na úrovni okresů neprokázala žádné zjevné souvislosti s průměrným věkem obyvatelstva. Průměrný věk v ČR se v geografickém prostoru významně liší a nenavazuje na žádné geografické trendy v preferencích volebních stran. Tímto bylo vyvráceno předpokládané spojení mezi věkem a volebními preferencemi na území ČR.

V rámci volební geografie byl proveden výzkum zaměřený na analýzu geografických vlivů, jako je sousedský efekt a efekt kandidáta. Sousedský efekt se podařilo prokázat pouze v případě osobnosti Víta Rakušana. Rakušanův vliv byl patrný v místě jeho bydliště a bývalého působiště, Kolíně, kde strana STAN dosáhla významných volebních úspěchů v roce 2017, zatímco Piráti zde ve stejném roce zaznamenali nižší podporu. Ve volbách v roce 2021 koalice PirSTAN měla v Kolíně opět velmi silnou podporu, což naznačuje, že persona Víta Rakušana má v tomto regionu významný vliv, ať už kandiduje na samostatné, nebo společné kandidátní listině. V tomto případě tak můžeme prokázat přítomnost sousedského efektu.

V případě ostatních zkoumaných kandidátů nebylo možné prokázat přítomnost sousedského efektu, anebo byl tento efekt tak marginální, že nebyl významně patrný z dostupných dat. Efekt kandidáta rovněž nebylo možné prokázat a není pozorován u sledovaných osob. Persona sledovaných lídrů nedosáhla dostatečné síly k tomu, aby přitáhla voliče v obvodu, ve kterém kandidovali. Výsledky PirSTAN v Ústeckém kraji, kde kandidoval Ivan Bartoš, nebyly prokazatelně ovlivněny efektem kandidáta. I přes to, že Ivan Bartoš získal velký počet preferenčních hlasů, celkové výsledky PirSTAN byly v Ústeckém kraji nevelké. Stejně tak se neprokázal efekt kandidáta u výsledků Petra Fialy

a Mariana Jurečky, kteří kandidovali za koalici SPOLU. Efekt kandidáta by bylo možné pozorovat u Markéty P. Adamové a Víta Rakušana, neboť jejich strany dosáhly nadprůměrného počtu hlasů v Praze, respektive ve Středočeském kraji. Nicméně na základě předchozích analýz je patrné, že tyto strany by dosáhly podobných výsledků i bez účasti těchto kandidátů. Efekt kandidáta tak nebyl prokázán u sledovaných osob.

Sousedský efekt je úzce spojen s preferenčními hlasy, které kandidáti obdrželi. Volební analýza ukázala, že nejvyšší podíl preferenčních hlasů ve volbách v roce 2021 získal Vít Rakušan, a to 43,47 %. Tento fakt se projevil i v analýzách sousedského efektu. Naopak kandidáti koalice SPOLU dosahovali velmi nízkých procentuálních výsledků, což se týče preferenčních hlasů, což i z tohoto důvodu vylučuje přítomnost sousedského efektu.

Kandidáti politické strany STAN dosahovali významného počtu preferenčních hlasů. Externí analýzy naznačují, že toto bylo způsobeno nesouhlasem voličů STAN se spojením této strany s Piráty. Tito voliči preferovali své kandidáty ze strany STAN a „vykroužkovali“ je na volebních lístcích výše. Avšak preferenční hlasy u těchto regionálních kandidátů by mohly být předmětem dalšího výzkumu, zejména co se týče přítomnosti sousedského efektu u regionálních kandidátů politické strany STAN. Vzhledem k tomu, že mezi členy této strany patří mnoho starostů malých a středních obcí, lze předpokládat, že sousedský efekt může hrát klíčovou roli i na nižších regionálních úrovních. Tento fakt může významně pomoci kandidátům při jejich kandidatuře do celostátního útvaru, i když se nejedná o osobnosti známé na celorepublikové úrovni, nicméně jsou známí v daném regionu.

Posledním zkoumaným tématem byla teorie konfliktních linií. Konfliktní linie lze identifikovat na základě mnoha demografických a socioekonomických ukazatelů. V diplomové práci je načrtnuto, jak vypadá politická konfliktní linie, kde je zřejmé, že voliči opozičních hnutí SPD a ANO se nacházejí v tzv. východním a západním volebním pásu, zatímco voliči současné vlády se koncentrují v tzv. volebním pásmu zbytku Čech a jižní Moravy. Tato volební pásma jsou charakterizována koncentrací volebních ohnisek jednotlivých politických subjektů, což naznačuje, že volební preference v České republice vykazují prostorovou variabilitu. V České republice jsou tak pozorovatelné výrazné prostorové rozdíly ve volebních výsledcích, které vytvářejí politickou konfliktní linii. Tyto

84

rozdíly jsou způsobeny diverzitou socioekonomické a demografické situace, jak ukazují data v této diplomové práci, jež se promítají do volebních preferencí jednotlivých politických subjektů.

11. Seznam použité literatury

Literatura

- AKTUÁLNĚ, 2021. Starostové vyzývali ke kroužkování, porušili koaliční dohodu, tvrdí analýza Pirátů [online] [vid. 2. 3. 2024]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/clenove-stan-podle-analyzy-piratu-porusovali-pred-volbami-ko/r~283a97e43af811ec98380cc47ab5f122/>
- ANO, 2021. Až do roztrhání těla [online]. [vid. 21. 2. 2024]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/file/edee/2021/ano-volebni-program.pdf>
- ARZHEIMER, K., et al. 2017. The SAGE Handbook of Electoral Behaviour [online]. [vid. 6. 3. 2024]. ISBN: 978-1-4739-1315-8. Dostupné z: <https://shorturl.at/EHJY3>
- BARNETT, C; MURRAY, L, 2004. Electoral Geography in Electoral Studies: Putting Voters in their Place [online]. [vid. 19. 1. 2024]. Dostupné z: <https://shorturl.at/fpxO2>
- BERNARD, et al., 2014. Existují prostorové kontextové vlivy na volební chování i v relativně nacionalizovaném stranickém systému? Příklad Česka [online]. [vid. 28. 1. 2024]. Dostupné z: <https://shorturl.at/bDL05>
- BENDL, T. et al., 2020 Populismus, migrace a virtuální svět [online]. [vid. 12. 3. 2024]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/342784275_Populismus_migrace_a_virtualni_svet
- BRAHA, et al., 2016. Voting Contagion [online]. [vid. 26. 2. 2024]. Dostupné z: <https://arxiv.org/ftp/arxiv/papers/1610/1610.04406.pdf>
- ČT24, 2021a. Při vyjednávání o vakcínách podle ČSSD a opozice selhal Babiš. Ten pochybení odmítá, výsledek má za skandální [online]. [vid. 5. 2. 2024] Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/pri-vyjednavani-o-vakcinach-podle-cssd-a-opozice-selhal-babis-ten-pochybeni-odmita-vysledek-ma-za-sk-37128>

ČT24, 2019b., Letnou zaplnil protest proti Babišovi. Podle organizátorů se má premiér do konce roku zbavit Benešové a Agrofertu [online]. [vid. 5. 2. 2024]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/letnou-zaplnil-protest-proti-babisovi-podle-organizatoru-se-ma-premier-do-konce-roku-zbavit-benesove-56158>

ČT24, 2019c., Babiš: Vláda se kvůli demonstracím měnit nebude. Češi nemají důvod protestovat, mají se skvěle [online]. [vid. 5. 2. 2024]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/babis-vlada-se-kvuli-demonstracim-menit-nebude-cesi-nemaji-duvod-protestovat-maji-se-skvele-65379>

ČT24, 2019d., Další demonstrace proti Benešové a Babišovi. V Praze lidé zaplnili Staroměstské náměstí [online]. [vid. 5. 2. 2024]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/dalsi-demonstrace-proti-benesove-a-babisovi-v-praze-lide-zaplnili-staromestske-namesti-64716>

ČRO, 2019. Unikátní výzkum: česká společnost se nedělí na dva tábory, ale do šesti tříd. [online] [vid. 25. 2. 2024] Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/ceska-spolecnost-vyzkum-tridy-kalkulacka_1909171000_zlo

ČSÚ, 2017., Volby do poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 20.10. – 21.10.2017. [online] [vid. 18. 2. 2024] Dostupné z: <https://www.volby.cz/cz/ps2017.htm>

ČSÚ, 2021a., Volby do poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 8.10. – 9.10.2021 [online] [vid. 18.2. 2024] Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/ps2021/ps?xjazyk=CZ>

ČSÚ, 2021b. Podíl nezaměstnaných osob, pracovní místa v evidenci úřadu práce [online] [vid. 20. 2. 2024] Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/es/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&katalog=30853&pvo=ZAM09&str=v170&c=v3~3_RP2021

D'HOOGE, L., 2018. Imagining class: A study into material social class position, subjective identification, and voting behavior across Europe [online].

[vid. 29. 1. 2024]. Dostupné z:

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0049089X16305804>

GIMPEL, J. et al., 2008 Distance-decay in the political geography of friends-and-neighbors voting [online]. [vid. 18. 2. 2024]. Dostupné z: <https://shorturl.at/acnp4>

HLOUŠEK, V., 2002. Koncept konfliktních linií v západní politické vědě a jeho proměny [online]. [vid. 23. 2. 2024]. Dostupné z:

<https://czechpolsci.eu/article/view/34366/29267>

HLOUŠEK, V., KOPEČEK, L., Konfliktní linie v současné české a slovenské politice: mezi stabilitou a změnou [online]. [vid. 25. 2. 2024]. Dostupné z:

https://www.iips.cz/userfiles/file/wp_10_konfliktni_linie.pdf

CHAPEL HILL, 2019, Datasets on party positions across Europe [online] [vid. 21. 2. 2024] Dostupné z: <https://www.chesdata.eu/ches-europe>

IDNES, 2023. Starostové příště už bez Pirátů. Báli jsme se ANO a zaplatili daň, přiznal Bartoš [online]. [vid. 5. 2. 2024]. Dostupné z:

https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/ivan-bartos-pirati-stan-koalice-ano-volby-evropsky-parlament.A231111_155724_domaci_svm

IROZHLAS, 2018., Merkelová: Pro vyhnání Němců po 2. světové válce neexistovalo morální ani politické ospravedlnění [online] [vid. 20. 3. 2024]. Dostupné z:

https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/angela-merkelova-nemci-2-svetova-valka-odsun_1806201542_pj

IROZHLAS, 2021. Jak voliči STAN zdevastovali Piráty [online] [vid. 2. 3. 2024].

Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/komentare/komentar-parlamentni-volby-pirati-stan_2110092140_miz

JOHNSTON, R., 2009a. International Encyclopedia of Human Geography. Amsterdam: Elsevier. ISBN: 978-0-08-044910-4

JOHNSTON, R., 2009b. The dictionary of human geography [online]. [vid. 18. 2. 2024]. Dostupné z: <https://shorturl.at/tuCMU>

JOHNSTON, R., 1973. Spatial patterns and influences on voting in multi-candidate elections: the christchurch city council elections, 1968 [online]. [vid. 28. 1. 2024]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/43080729?seq=1>

KANTAR, 2024, Trendy Česka: Vývoj volebního modelu, [online]. [vid. 12. 3. 2024]. Dostupné z: <https://cz.kantar.com/trendyceska/>

KITSCHOLT, H. 1994. The Transformation of European Social Democracy [online]. [vid. 6. 2. 2024]. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=JbKCQgAACAAJ&pg=PR3&hl=cs&source=gbs_s_elected_pages&cad=2#v=onepage&q&f=false

KOCOUREK, A., et al., 2021. Peněžní příjmy a životní náklady obyvatel – detailní pohled na území Česka [online]. [vid. 7. 3. 2024]. Dostupné z: https://econlab.tul.cz/wp-content/uploads/2022/04/Monografie_TACR.pdf

KOSTELECKÝ, T., 1993 Volby očima geografa, In: SÝKORA, L., Teoretické přístupy a vybrané problémy v současné geografii. Praha: Přírodovědecká fakulta univerzity Karlovy

KOSTELECKÝ, T., 1992. Volby 92 v České republice očima geografa [online]. [vid. 25. 1. 2024]. Dostupné z: <https://shorturl.at/tuBC3>

LIDOVKY, 2021. Opozice kritizuje nedostatek dat o očkovaných proti covidu-19, vadí jí i kauza okolo Státního zdravotního ústavu [online]. [vid. 5. 2. 2024]. Dostupné z: <https://www.lidovky.cz/domov/opozice-kritizuje-nedostatek-dat-o-ockovanych->

[proti-covidu-19-vadi-ji-kauza-okolo-zdravotniho-ustavu.A210114_154634_In_domov_rkj](#)

MAGGINI, N., 2017, Young People's Voting Behaviour in Europe: A Comparative Perspective [online] [vid. 6. 3. 2024]. ISBN: 9781137592439. Dostupné z: <https://shorturl.at/pvFGU>

MEDIAN, 2024, Společnost a politika [online] [vid. 12. 3. 2024] Dostupné z: <https://www.median.eu/cs/?cat=6>

MPSV, 2017. Analýza vývoje zaměstnanosti a nezaměstnanosti v roce 2017 [online]. [vid. 16. 2. 2024]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/848077/anal2017.pdf/449c27ea-e9d3-77d0-07eb-40b0acf074e7>

MVČR, 2021. Volby v ČR [online]. [vid. 27. 1. 2024]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/volby/clanek/volby-v-cr.aspx>

PAQRESEARCH, 2023. Příběhy vzdělávacího neúspěchu [online]. [vid. 18. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.mapavzdelavani.cz/pribehy>

PSP, 2024a. Organizace a průběh voleb do PS [online]. [vid. 19. 1. 2024]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=300>

PSP, 2024b. Všeobecné, rovné a přímé volební právo tajným hlasováním [online]. [vid. 27. 1. 2024]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=301>

PSP, 2024c. Volební klauzule [online]. [vid. 28. 1. 2024]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=304>

RODRÍGUEZ-POSE, A., et al., 2023. The geography of EU discontent and the regional development trap [online]. [vid. 12. 3. 2024]. Dostupné z:

https://ec.europa.eu/regional_policy/information-sources/publications/working-papers/2023/the-geography-of-eu-discontent-and-the-regional-development-trap_en

SCHUMPETER, J., 2003. Capitalism, Socialism and Democracy [online].

[vid. 1. 2. 2024]. ISBN: 0-203-20205-8, Dostupné z:

<https://periferiaactiva.files.wordpress.com/2015/08/joseph-schumpeter-capitalism-socialism-and-democracy-2006.pdf>

SEZNAM ZPRÁVY, 2021a. Babiš prohrál, ale má víc mandátů než Spolu. Zde je vysvětlení proč [online]. [vid. 19. 1. 2021]. Dostupné z:

<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/prepocty-hlasu-na-mandaty-kolik-jich-je-potreba-na-jednoho-poslanca-176995>

SEZNAM ZPRÁVY, 2021b. Zvolení poslanci [online]. [vid. 20. 3. 2021]. Dostupné z:

<https://www.seznamzpravy.cz/p/vysledky-voleb/2021/parlamentni-volby/zvoleni-poslanci>

SEZNAM ZPRÁVY, 2022. Nedůstojná role, ODS nás válčuje. Piráti hodnotí rok ve vládě [online]. [vid. 6. 2. 2024]. Dostupné z:

<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-politika-nedustojna-role-ods-nas-valcuje-pirati-hodnoti-rok-ve-vlade-218909>

VODA, P., 2009. Efekt kandidáta ve volbách v českém prostředí [online] [vid. 26. 2.

2024]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/t32pe/efekt_kandidata.pdf

VODA, P., 2010. Úvod do politické geografie [online] [vid. 25. 2. 2024]. Dostupné z:

http://geoinovace.data.quonia.cz/materialy/Z0107_Uvod_do_politicke_geografie_MU/Volebni_geografie.pdf

Zákon č. 247/1995 Sb. o volbách do Parlamentu České republiky [online]. [vid. 25. 1.

2024]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-247>

WIKIPEDIA, 2022, Sudetští Němci [online] [vid. 20. 3. 2024] Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Sudet%C5%A1t%C3%AD_N%C4%9Bmci